

Riksdagens protokoll

1994/95:77

Onsdagen den 22 mars

Kl. 9.00 – 15.12



Protokoll
1994/95:77

1 § Justering av protokoll

Justerades protokollet för den 16 mars.

2 § Hänvisning av ärenden till utskott

Föredrogs och hänvisades
Propositioner
1994/95:169 till lagutskottet
1994/95:196 till konstitutionsutskottet

Meddelande om samlad votering

Andre vice talmannen meddelade att de på dagens föredragningslista upptagna ärendena skulle avgöras i ett sammanhang.

3 § Riksdagens förvaltningskontors verksamhetsberättelse

Föredrogs
Konstitutionsutskottets betänkande 1994/95:KU26
Riksdagens förvaltningskontors verksamhetsberättelse (redog.
1994/95:RFK1).

Andre vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut skulle fattas efter 14 §.)

Föredrogs

Konstitutionsutskottets betänkande 1994/95:KU38

Presstödet m.m. (prop. 1994/95:100 delvis)

Anf. 1 BIRGER HAGÅRD (m)

Fru talman! Det är inte så ofta som det förunnas en att leva mitt i en stillsam men ändå högst påtaglig revolution. Så är dock fallet när det gäller mediasamhällets förändring.

Länge var det ett mål för borgerligheten i Sverige att stärka friheten för medierna och att se till att monopolet för radio och TV avvecklades. Det har också lyckats. Det har inte skett utan ansträngningar. Socialdemokraternas entusiasm var väl i stort sett ganska begränsad.

Jag minns hur en gång i tiden på 70-talet socialdemokratiska debatorer framträdde och menade att man nog borde förbjuda parabler så att man verkligen skulle kunna upprätthålla TV-monopolet. Men det är självfallet inte statens sak att styra mediekonsumtionen i ett fritt och öppet samhälle. Där behövs neutrala konkurrensvillkor.

Detta har åstadkommit i rimlig utsträckning när det gäller radio- och TV-området, även om det är betecknande att en av de första åtgärderna från den nye kulturministerns sida var att försöka med en återställare, när hon försökte stoppa utauktionerande av nya radiofrekvenser.

Låt mig så gå över till presstödet. Det har sin grund i det s.k. partistödet. Presstödet inriktades framför allt på stöd åt andratidningarna under 1970-talet. De svaga skulle skyddas mot, som det hette, en övermäktig konkurrens.

Nu ser vi nya orosmoln. Det har förutspåtts att vi kanske kommer att få uppleva en ny tidningsdöd. Nergången i annonsintäkterna har varit märkbar. Men det skall noteras med en gång att presstödet förvisso inte har förbättrat tidningarnas ekonomi, i varje fall inte på lång sikt.

Alla tidningar som har haft fullt produktionsbidrag har också haft ett negativt rörelseresultat. Presstödet har inte på 25 år förmått att ändra detta. Presstödet leder till osund kostnadsstruktur. Tidningarna får ett stöd och blir beroende av ett stöd för sina löpande utgifter. Effektivitet och kostnadsmedvetande har inte gynnats.

Det direkta stödet, driftstödet, är selektivt. Det gynnar vissa tidningar. Praktiskt taget ingen av de tidningar som uppburit stöd har blivit självbärande. Bidragssystemet har gynnat fådagarsutgivning. Det har alldeles speciellt gynnat de små endagstidningarna. Det var inte mindre än 37 sådana som uppbar stöd år 1991. Alla dessa endagstidningar gick med en ordentlig förlust.

De abonnerade morgontidningarna gynnas framför kvällstidningarna, som ju lever på att sälja lösnummer. Man kan alltså sammanfattningsvis konstatera att det är dagstidningar med ekonomiska svårigheter och låg kostnadstäckning som har gynnats liksom tidningar med fådagarsutgivning och med mycket liten upplaga.

I verkligheten har presstödet inte på något sätt inneburit någon sorts fördjupning av demokratin. Det har i själva verket varit ett ensidigt stöd

till en viss partipress. Det har inneburit ett stöd för expansion av redan förlustdrabbade socialdemokratiska tidningar. Man kan säga att Scoci-aldemokraterna och Centerpartiet har skräddarsytt presstödet på 1970-talet.

Den socialdemokratiska pressen, med kanske uppmot ca 20 % av den totala tidningsupplagan i landet, har haft mer än 50 % av presstödet. Centerpressen, med 2,5 % av den totala upplagan, har fått ca en femtedel av tidningsstödet. Sedan 1980-talet har i runda tal 3,5 miljarder gått ut till den socialdemokratiska pressen, ca 1 miljard till centerpressen, och övriga borgerliga tidningar har knappt fått 1 miljard.

Man kan alltså konstatera att presstödet leder till en snedvriden konkurrens. Det har inte räddat någon som helst mångfald. Trots alla utredningar och alla ändrade regler under tiden har egentligen inte någonting åstadkommits. Men presstödet är dyrt. Det kostar ungefär en halv miljard kronor om året. Det är pengar som bättre skulle behövas på annat håll i de kristider som vi upplever.

Vi moderater har därför föreslagit att presstödet skall avvecklas under nästa långa budgetår och att vi fr.o.m. 1997 inte längre skall ha den här posten i budgeten. Folkpartiet är inne på liknande tankegångar men vill avveckla under något längre period. Jag ber, fru talman, att få yrka bifall till reservation nr 4 till KU:s betänkande.

Så också några ord om Socialdemokraterna och Margot Wallströms massmedieråd. Detta är en märklig skapelse. Återigen talas det om frihet och mångfald som skall skyddas. Men hur det skall gå till är det ingen som vet. Är detta en permanent utredning? Det är väl någonting som vi inte förut har upplevt här i landet, en hybrid mellan myndighet och kommitté.

Nåväl, jag skall inte ta upp tid i debatten med att tala närmare om detta just nu. Konstitutionsutskottet har funnit det märkligt. Konstitutionsutskottet kommer att närmare granska detta s.k. massmedieråd. Det blir anledning att komma tillbaka till den här frågan senare.

Jag vill avslutningsvis konstatera att Socialdemokraterna när det gäller mediepolitiken inte på något sätt är i takt med tiden och ännu mindre med framtiden. Det går inte längre att stoppa den fria utvecklingen på mediernas område. Friheten i medierna är någonting som hör framtiden till.

Det finns ingen anledning att i tekniken och i de stora tekniska förändringarna se en fiende. Tvärtom har de tekniska förbättringarna gett oss en allt större möjlighet att kunna ha ett fritt och öppet samhälle där meningsutbytet är så fritt som det över huvud taget kan vara.

Det är en väldig skillnad på situationen nu och när presstödet infördes. Då var medierna i högsta grad begränsade till antalet. Nu har varje medborgare ett stort antal TV-kanaler och radiostationer att välja på, och dessutom kommer tidningarna till. Men tidningarna har inte längre den dominerande situation inom mediebranschen som de en gång hade.

Presstödet har definitivt spelat ut sin roll. Det finns all anledning att avveckla det snarast möjligt.

Anf. 2 HÅKAN HOLMBERG (fp)

Fru talman! Det är ingen hemlighet att det i vissa avseenden finns olika grundsyn i pressfrågor mellan partierna. För att börja med den första frågan som det i dag manifesteras i, nämligen presstödet, är det inte heller någon hemlighet att det redan när det infördes en gång i världen har funnits starka principiella betänkligheter bl.a. från liberalt håll mot konstruktionen.

De ganska många år som vi har levt med presstöd i olika då och då förändrade former har också erbjudit en del litet märkliga exempel på hur denna stödform har snedvridit konkurrensförhållanden och ibland t.o.m. påverkat tidningarnas utformning på ett sätt som rimligen inte kan ha varit avsikten. Men så är det väldigt ofta med stödformer och bidrag av olika slag. De skapar ett beteende som inte var avsett och inte kunde förutses men som inte desto mindre uppstår.

Det gick ändå att motivera – eller jag skulle tro att det gick, eftersom det var långt före min tid – presstödet införande med att det företogs i ett skede av snabb utslagning av tidningsföretag. 50-talet och början av 60-talet präglades mycket påtagligt av detta. Det har kanske medverkat till att bevara en större mångfald än vad vi annars hade fått.

Det kan tänkas att en och annan tidning fick en möjlighet att komma över på det torra och kunde fungera mer effektivt i konkurrens med andra tidningar på orten genom den här stödkonstruktionen. Det är tänkbart.

Men det är samtidigt utomordentligt svårt att med någon säkerhet mäta detta och uttala sig på ett kategoriskt sätt och säga att det är uppenbart att presstödet har haft den här effekten. Det är nog snarast så att dessa effekter, långsiktigt och utlagt över hela pressen, har varit mycket obetydliga, kanske rent av negativa i många fall. En och annan tidning kan på grund av presstödet rent av tänkas ha undvikit eller frestats att låta bli att genomföra åtgärder som annars kanske hade skett och som kunde ha gett tidningen en egen stabilare grund att stå på. Det finns skäl att vara mycket tveksam till de långsiktiga effekterna sett över hela pressen.

Avgörande i dag är naturligtvis att mediebildens stegvis under de senaste tio åren har blivit annorlunda. Nu har vi en dramatiskt ökad mångfald inom massmedierna. Vi har nya radio- och TV-kanaler. Det händer ju t.o.m. att tidningar nyetableras på ett sätt som bidrar till en mångfald som man inte tänkte sig när presstödet infördes. Men det är kanske en mer reell mångfald än den som stödet har bidragit till att upprätthålla. Jag tycker att det är rimligt att sträva efter att komma bort från detta mycket diskutabla stödsystem.

Jag tycker att man skall vara noga när man gör detta. Det bör göras stegvis, och det bör göras enligt klara regler så att de tidningar som fortfarande har stöd får en möjlighet att anpassa sig och vidta de åtgärder som kan leda till att flera av dem kan klara sig utan den här stödformen. Därför har Folkpartiet föreslagit att stödet minskas med 25 % kommande budgetår och att målet skall vara att det halveras till 1998. Det är en långsammare avveckling än den som Moderata samlingspar-

tiet har föreslagit, men det är inte desto mindre långsiktigt en avveckling.

Den andra frågan som vi har att ta ställning till i dag gäller det s.k. massmedierådet. Det är naturligtvis inte något fel – och det har vi också markerat i Folkpartiets motion om pressfrågor – att utreda, analysera och samla information om den utveckling som kan beskrivas som en ökad ägarkoncentration. Man skall inte på något sätt förneka att ägarkoncentration kan vara ett stort potentiellt problem. Men det avgörande är naturligtvis inte ägandet i sig, utan snarare den redaktionella integriteten och oberoendet. Detta är inte identiska saker utan två olika förhållanden.

Ägarkoncentration motverkas naturligtvis i första hand genom väl kända mekanismer av typen etablerings- och tryckfrihet, dvs. att den som vill har rätt att starta en tidning eller starta något annat massmedium, och det skydd som ligger i tryckfrihetsförordningen för envar att utge tryckt skrift själv eller i samverkan med andra. Jag tycker att det är utomordentligt tveksamt att lagfästa ägarbegränsningar. Det har ju diskuterats av och till.

I några länder har man provat en sådan lagstiftning. Skall man ge sig in på att pröva sådant här på fullt allvar måste man relatera den begränsning man vill införa till något. Det naturligaste är väl att försöka relatera den till upplagan på de tidningar som olika ägargrupper äger. Detta är inte så enkelt att göra som det möjligen kan synas.

Om några redaktionellt oberoende tidningar, som ägs av en gemensam bestämd stor ägare, går mycket bra därför att de sköts bra, har en bra journalistik och duktiga medarbetare och alltså ökar sin upplaga ganska rejält medan andra som har andra ägare sköts sämre och tappar i upplaga, kommer naturligtvis upplagerelationen att påverkas. Om man då försöker reglera hur mycket en viss ägargrupp får kontrollera med någon form av bestämmelser kan man hamna i en situation där man antingen måste släppa den reglering som man infört eller tvinga fram något slags försäljning av tidningar till andra ägare, och man har ingen aning om ifall de kommer att medge den redaktionella självständighet och kompetens som har lett till den här framgången. Det är inte så enkelt att gå fram med regleringar på det här området.

Nu sägs det att det här rådet inte skall syssla med att aktivt försöka reglera eller föreslå några sådana saker i framtiden. Men det finns ändå formuleringar om att man skall undersöka behovet av frivilliga överenskommelser i samma syfte. Detta har ingett stor och, som jag ser det, mycket begriplig oro inom medierna för vad syftet egentligen kan vara. Vi kan också konstatera att det här rådet tänks få en ställning som påminner om en myndighet utan att vara det. Det får en mängd olika uppgifter, ibland tydliga ibland mer otydliga. Men det kommer inte att lyda under de granskningsregler som hör till för en myndighet. Det kommer inte att finnas möjlighet att överklaga beslut och möjlighet till JO-granskning och sådant.

Av dessa skäl har Folkpartiet, liksom också Moderata samlingspartiet, markerat mycket stor tveksamhet till tilltaget att inrätta ett massmedieråd av detta slag. Det blir tillfälle att återkomma till detta i den

granskning som konstitutionsutskottet sysslar med under våren. I väntan på det yrkar jag bifall till Folkpartiets reservationer i detta betänkande.

Anf. 3 KURT OVE JOHANSSON (s)

Fru talman! IT står för informationsteknik. I snart sagt varje sammanhang talas det dagligen om IT. De allra flesta är medvetna om att utvecklingen på IT-området går rasande snabbt. Det är ingen överdrift att påstå att genombrotten inom informationstekniken i vissa fall redan är i full gång och på väg att radikalt förändra hela vårt samhälle. Det är bl.a. mot bakgrund av den utvecklingen som vi skall diskutera det framtida presstödet.

Den nya tekniken reser naturligtvis många frågor. Är t.ex. papperstidningens dagar räknade? Kommer dagstidningarna att utges endast i elektronisk form? Vad kommer den nya tekniken att leda till för dagspressen, och hur skall den här utvecklingen kopplas till ett presstödet?

Tekniken för elektroniska tidningar finns ju redan. Några tidningar har redan inlett försök på området. Vilka effekterna blir för dagstidningarna kan bara framtiden utvisa. Avgörande för utvecklingen blir naturligtvis vad konsumenterna kommer att efterfråga, vad tidningarna väljer att göra av den nya tekniken och hur andra medier kommer att utvecklas.

En betydelsefull fråga är givetvis också i vilken utsträckning som privatpersoner i framtiden kommer att ha tillgång till fax, persondatorer och övrig informationsteknik i sina hem. En allmänt utbredd åsikt i branschen tycks ändå vara att papperstidningen inte kommer att slås ut av andra medier och elektroniska tidningar inom överskådlig tid.

I dagens läge anses det inte finnas någon anledning att ompröva presstödet på grund av den tekniska utvecklingen och inte heller av andra skäl. Det är en uppfattning som i alla fall majoriteten i den sittande pressutredningen också har.

Presstödsutredningen förväntas presentera sina förslag i början av nästa månad. Kommittén kommer i sitt betänkande att slå fast att dagstidningarna, så långt man nu kan se och bedöma framtiden, kommer att behålla sin centrala ställning som medier för den debatt som håller demokratin levande. Jag vill betona att en bred svensk allmänhet också vill att det skall förbli på det sättet.

Sverige tillhör de länder i världen där man läser mest tidningar. Dagspressen har sedan länge en mycket stark ställning hos svenskarna. Olika undersökningar har gång på gång bekräftat detta faktum.

En genomsnittlig dag 1993 läste ca 82 % av svenskarna upp till 79 år igenom minst en dags- och kvällstidning. Tio år tidigare var motsvarande siffra 84 %. Stabiliteten i tidningsläsandet i Sverige gäller också i ett långt perspektiv. Våren 1988, för att ta en annan undersökning, läste 90 % av svenskarna mellan 15 och 88 år åtminstone en dagstidning en vanlig vardag. Fem år senare 1993 var motsvarande procenttal 88 om vi håller oss till åldrarna 15 till 88 år.

Av de siffror som jag har nämnt kan man möjligen spåra en tendens till ett mindre läsande i de lägre åldrarna. I framtiden måste man vara uppmärksam på hur den utvecklingen kommer att gestalta sig. Undersökningar på senare tid har också visat att den ekonomiska krisen satt sina spår. Ekonomiskt svaga grupper har tvingats avstå från sina tidningsköp. Det tyder på att priskänsligheten i dagens läge inom tidningsbranschen är mycket påtaglig. Detta faktum är inte oviktigt när vi diskuterar det ekonomiska stödet till pressen.

Mycket talar för att det ökade prenumerationspriset på tidningar skulle förstärka utvecklingen och att allt flera måste avstå från sin tidningsprenumeration. När den gruppen växer och blir så stor som undersökningarna nu tyder på, är det utan tvivel också början till ett demokratiskt problem.

Sverige brottas med ekonomiska problem. Javisst är det så. Men så illa är det ändå inte att vi inte skulle ha råd med demokrati i Sverige. Vi bör alla, som jag ser det, känna ett ansvar för att alla grupper i samhället, inte minst de ekonomiskt svaga, kan delta i samhällsdebatten och vara delaktiga i den demokratiska processen. I detta läge är otvivelaktigt det ekonomiska stödet till pressen viktigare än någonsin.

Våra dagstidningar är, som jag tidigare nämnt, det centrala mediet för den debatt som håller demokratin levande. Den svenska demokratin hade naturligtvis varit mycket fattigare, om inte ett presstöds förhindrat en tidningsdöd och en massaker på mångfalden. Att medielandskapet förändrats under senare tid ändrar i sak faktiskt ingenting, Birger Hagård. Att den utvecklingen skall tas till intäkt för ett försämrat presstöd är rent ut sagt ett svagt argument.

Vi vet också att det som Birger Hagård talade om, nämligen utvecklingen av lokalradion på den privata sidan, har blivit en ren flopp. Det var inte länge sedan vi hade en diskussion om detta i riksdagen. Lokalradions bidrag till mångfalden är inte särskilt stor. Jag tror att det framgick med stor tydlighet under den diskussionen.

Birger Hagård säger att stödet till pressen inte har lett till någon förändring av demokratin. I så fall vet Birger Hagård faktiskt inte vad han talar om. Det finns många inom hans eget parti som kan mycket om dagspressen och som har givit uttryck för vad presstödet trots allt har betytt för den demokratiska debatten och utvecklingen.

Låt mig t.ex. nämna bara en av dem som har varit mycket framstående inom den moderata pressen, nämligen Gustaf von Platen, som i en – förresten mycket uppmärksam – artikel understrukit att presstöd skall garantera mångfald i utbudet och att så också blivit fallet. Han uttryckte sig ungefär på följande sätt: Bara DN till frukostbrickan är för många en mardröm.

Jag tycker att Birger Hagård skall lägga detta på minnet.

Jag skall gärna erkänna att utbudet av radio- och TV-kanaler, om dessa används på rätt sätt, naturligtvis kan innebära en breddning och fördjupning av det fria ordet och åsiktsbildningen i samhället, men de kan knappast ersätta den mångfald som upprätthålls av dagspressen.

Att upprätthålla mångfald i dagspressen har varit vårt sätt att motverka maktkoncentrationen. Det finns en klart uttalad oro för medie-

koncentration i Sverige. Den oron har under senare år hela tiden förstärkts, och vår linje har varit att många olika röster och valmöjligheter i medieutbudet är ett grundläggande demokratikrav.

Den svenska presspolitiken har utgått från att bredd i opinionsbildningen innebär att det finns konkurrerande och kompletterande tidningar på varje marknad där så är praktiskt möjligt. Jag ser i dag faktiskt inga avgörande skäl för att ge avkall på denna princip, tvärtom.

Motståndarna till det direkta presstödet över statsbudgeten hävdar i sina reservationer att stödet snedvrider konkurrensen. Både Folkpartiets talesman och Birger Hagård, talesman för Moderaterna, var inne på detta resonemang. Jag vill gärna säga, fru talman, att det sakligt sett inte finns stöd för sådana påståenden. Stödet till pressen via budgeten medverkar tvärtom till att vi får en bättre konkurrens, mera på lika villkor än vad som annars skulle vara fallet.

Också den myt, Birger Hagård, som ni odlar i reservation nr 4, att tidningarna växer fast i sitt presstöd och inte produceras på ett rationellt sätt, kan avlivas. De senaste årens erfarenheter talar snarare för motsatsen. Däremot är det väl sant att Moderaterna alltid motsatt sig alla åtgärder inom presstödet syftar till att minska behovet av stödet. Men det tycks vara så att både Folkpartiets representant och Moderaternas representant tror att presstödet egentligen bara består av ett driftsstöd. Så är det ju inte. Det stöd som går ut via budgeten går också till samdistribution och till utvecklingsstöd. Åtminstone har det när det gäller utvecklingsstödet varit så fram till för ungefär ett år sedan.

Ser man till hela presstödet som sådant, inte bara till driftsstödet, finner man, Birger Hagård, att presstödet har betytt väldigt mycket för att tidningar som har varit ekonomiskt svaga har kunnat rationalisera sin verksamhet, så att de nu kan produceras på ett bra och ekonomiskt riktigt sätt.

I presstödsfrågan tycks det emellertid dess bättre förhålla sig så att Folkpartiet och Moderaterna står helt isolerade här i riksdagen när det gäller en extrem avveckling av det direkta presstödet. Genom årens lopp är det framför allt Socialdemokraterna och Centerpartiet som har stått som garanter för pressens mångfald, med gott stöd från Vänsterpartiet.

Också Miljöpartiet ansluter sig, om jag har förstått saken rätt, till denna linje. I Presstödsutredningen har kds representant, Ingvar Svensson, i ord och handling ställt sig positiv till ett oförändrat presstöd. Det finns alltså, fru talman, en bred parlamentarisk uppslutning kring presstödet i Sveriges riksdag.

Avslutningsvis också några ord om det av regeringen tillsatta Massmedierådet, som har berörts här både av Håkan Holmberg och av Birger Hagård och som för övrigt berörs också i den gemensamma reservationen från Folkpartiet och Moderaterna.

Rådets uppgift är, som framgår av direktiven, att överväga och föreslå åtgärder för att stärka mångfald och konkurrens samt att motverka skadlig ägar- och maktkoncentration. Det är enligt min mening närmast ofattbart att ett råd med uppgift att följa utvecklingen inom medieom-

rådet, som utvecklas så rasande snabbt, kan upplevas som så skrämmande som tycks vara fallet från Folkpartiets och Moderaternas sida.

När man läser reservation nr 1 av Folkpartiet och Moderaterna får man intrycket att man i dessa frågor bara skall sitta med armarna i kors och förlita sig på att de fria marknadskrafterna löser alla problem. En sådan inställning måste anses som ytterst naiv. Man undervärderar, sannolikt helt medvetet, alla de tecken som finns på skadlig koncentration inom mediesektorn.

En total etableringsfrihet på medieområdet är inte oproblematisk, Birger Hagård. Vad de fria marknadsprocesserna kan medföra på mediernas område har ju blivit mycket dyrköpta erfarenheter i flera länder ute i Europa.

Vi kan inte bortse ifrån att en koncentration på medieområdet medför uppenbara risker t.ex. för att skilda grupper och intressen inte får komma till tals. När starka ägarintressen tagit över marknaden blir det svårt för att inte säga omöjligt att starta nya företag. En helt fritt verkande marknad kan mycket väl utgöra ett hot mot yttrandefriheten.

Birger Hagård säger att rådet är en hybrid. Jag säger att det är en kommitté med en sådans rättigheter och skyldigheter. Man skall vara medveten om att en helt vanlig av en regering tillsatt kommitté också i viss utsträckning har en myndighetsutövande uppgift. Det resonemang som Håkan Holmberg förde om att myndighetsutövning i kommittésammanhang skulle vara något alldeles unikt är fel. Det är inte på det sättet. En vanlig kommitté har också viss myndighetsutövning, och det tror jag har framgått av alla de diskussioner som har förts på detta område i konstitutionsutskottet.

Nu säger ni att rådet är konstigt men att vi inte skall diskutera det i dag, eftersom det skall bli föremål för granskning i konstitutionsutskottet. Det är sant att det finns en granskningsanmälan till konstitutionsutskottet på denna punkt. Det är väldigt märkligt att Moderaterna och Folkpartiet redan nu tycks ha bestämt sig för att det är ett komplicerat förhållande för rådet. Det är en ganska märklig typ av granskning. Man säger att man skall titta på ärendet från vissa utgångspunkter, och säger sedan i diskussionen att man egentligen redan har bestämt sig för hur rådet skall arbeta. Folkpartiet intar en litet mer moderat inställning och är litet öppnare till rådet, om jag har läst motionerna rätt.

Men det är ingenting konstigt. Jag tycker att det faktiskt är en skyldighet för regeringen i det dagsaktuella läget att se till att en sådan kommitté eller ett sådant råd – vad vi nu vill kalla det – har möjligheter att arbeta på detta område.

Jag konstaterar därför att det uppdrag som rådet har fått, att följa och föreslå åtgärder som motverkar skadlig ägar- och maktkoncentration på medieområdet, kan bli av stor betydelse för yttrandefriheten.

Fru talman! Jag yrkar därför bifall till hemställan i konstitutionsutskottets betänkande.

Prot. 1994/95:77
22 mars

Presstöd m.m.

Anf. 4 ANDRE VICE TALMANNEN

Jag vill påminna om att det har gått ut ett meddelande om begränsning av repliktiden som vi prövar fr.o.m. i dag: två minuter i stället för tre minuter. Vi använder fortfarande duellmetoden.

Anf. 5 BIRGER HAGÅRD (m) replik

Fru talman! Öst är öst, och väst är väst, och aldrig mötas de två, brukar det heta. Så är det kanske med Kurt Ove Johanssons uppfattning och min uppfattning i presstödsfrågan. Jag minns inte för vilken gång i ordningen som vi nu debatterar frågan. Argumenten från Kurt Ove Johanssons sida är i stort sett desamma. De börjar bli litet slitna.

Tror verkligen Kurt Ove Johansson på fullt allvar att den omständigheten att tidningar som representerar en femtedel av den totala upplagan i Sverige får 80 % av tidningsstödet – av en halv miljard kronor – verkligen nämnvärt bidrar till att fördjupa demokratin och mångfalden? Jag tror definitivt inte det.

Man kan också ifrågasätta det demokratiskt rimliga i att den socialdemokratiska pressen och centerpressen tillsammans lägger beslag på fyra femtedelar av det stöd som utgår direkt från skattebetalarna. Jag skulle kunna tänka mig att skattebetalarna tycker att dessa pengar skulle kunna användas på ett bättre sätt.

Det är klart att mångfalden har sina sidor. Jag instämmer i påståendet att bara DN till morgonkaffet skulle vara någonting av en mardröm. Å andra sidan tror jag att Svenska Dagbladet är fullt kapabelt att klara sin situation utan något presstöd. Presstödet utgör en försvinnande liten del av Svenska Dagbladets budget. Kvar står att det är konkurrens på lika villkor som behövs i sammanhanget.

Jag vill säga några ord om Massmedierådet. Vi skall inte diskutera det i dag. Nej, vi diskuterar ju presstödet. Kan inte Kurt Ove Johansson se något märkligt i att detta råd tillsättes och får någonting av en permanent karaktär? När hade vi permanenta utredningar och kommittéer sist? Det enda jag kan komma på som närmar sig det är den socialiseringsutredning som fanns en gång i tiden, från början av 20-talet, och som lades ned 1934. I övrigt har vi förvisso inga permanenta kommittéer.

Anf. 6 KURT OVE JOHANSSON (s) replik

Fru talman! Jag skulle på nytt vilja ta upp diskussionen om rådet. Den oro som Birger Hagård nu tycks känna gäller att rådet skulle ha en permanent uppgift. Jag tror att man skall vara klar över att den fråga som rådet skall hantera är mycket stor och omfattande, Birger Hagård. Jag har framför mig en sammanställning av det som den sittande presstödsutredningen gjorde vad gäller koncentrationen. Vi har lämnat över det till regeringen. Jag förmodar att det kommer att ingå som ett underlag för kommittén.

Jag vågar påstå att kommittén, om den får möjligheter att arbeta under denna riksdagsperiod, kommer att få stor betydelse för yttrandefrihetsfrågorna i positiv riktning. Det här är en omfattande fråga. Det är inte konstigt att ett råd av detta slag arbetar under en sådan tidsperiod.

Jag vill återropa Gustaf von Platen ytterligare en gång och säga att han har varit mycket orolig för att presstödet skulle urholkas. Det är faktiskt inte på det sättet att Svenska Dagbladet har haft en lysande ekonomi. Jag tror att jag vågar påstå att det Gustaf von Platen menade i artikeln är att stockholmarna och även andra som läser tidningar fått nöja sig med Dagens Nyheter om vi inte hade haft presstödet. Det är precis den oro som Birger Hagård ändå syftade på. Presstödet har räddat Svenska Dagbladet. Det är ett obestriddigt faktum.

Anf. 7 BIRGER HAGÅRD (m) replik

Fru talman! Jag ber om ursäkt för att jag talade från fel plats tidigare. När det är så här glest besatt i bänkarna är det inte alltid så lätt att hitta den rätta platsen.

Till Kurt Ove Johansson vill jag återigen säga att det som är det intressanta i detta sammanhang är att rådet skall vara permanent. Att man utreder dessa frågor är väl alldeles i sin ordning. Men är inte också Kurt Ove Johansson litet förvånad över att man sedan inrättar ett permanent råd? Dessa uppgifter låg tidigare på Presstödsutredningen -94, men de togs ifrån den utredningen.

Jag tycker över huvud taget att man först skall ta reda på om det finns en ägarkoncentration och hur den i så fall fungerar, och därefter kan man möjligtvis diskutera olika åtgärder.

Jag tror att Gustaf von Platen har lika fel som Kurt Ove Johansson har när han säger att det är presstödet som räddat Svenska Dagbladet. Om så hade varit fallet, vilket det dock inte är, hade man mycket väl kunnat ifrågasätta om Svenska Dagbladets existens verkligen är så nödvändig. Det finns förvisso andra möjligheter att klara de problemen.

Jag har inte fått svar på min fråga till Kurt Ove Johansson. Tror han verkligen att den omständigheten att en liten del av pressen – alldeles speciellt den socialdemokratiska och centerpressen – får 80 % av presstödet är av avgörande betydelse för den svenska demokratin? Hur klarade sig då den svenska demokratin innan presstödet kom till?

Anf. 8 KURT OVE JOHANSSON (s) replik

Fru talman! Men snälla Birger Hagård: Presstödet består inte bara av det stöd som går via budgeten. Det har lämnats en SOU som Birger Hagård måste känna till som visar att det indirekta stödet till pressen är mycket större än det direkta stöd vi nu talar om. Birger Hagård försöker lägga något slags slöja över det och bryr sig inte ens om det. Det stödet till dagspressen rör sig om ungefär 2 miljarder kronor – 2 000 miljoner. Det är alltså fyra gånger större än det stöd vi nu diskuterar. Det är bara det att detta indirekta stöd, som också kommer t.ex. Dagens Nyheter och ekonomiskt starka tidningar till del, gynnar de stora tidningarna.

Om Birger Hagård vore intresserad av att minska presstödet för att den svenska ekonomin är dålig borde han i stället angripa den verkligt stora posten, dvs. just detta indirekta stöd till pressen.

Om man jämför vad presstödet kostar och vad som går till framför allt borgerliga stora tidningar är det vi diskuterar i dag egentligen den

mycket mindre summan. Den är fyra gånger mindre än vad det är frågan om i det andra sammanhanget.

Det är inte bara Gustaf von Platen som har varit orolig för att presstödet skulle försvinna, Birger Hagård. Jag skall be att få läsa upp hur han skrev 1991 i sin artikel. Han skrev så här: Å andra sidan har jag ett starkt minne av alla de näringslivets toppmän som jag lyssnat till under många år i Svenska Dagbladets styrelse. Visst har de uttryckt åsikten att stödet bör avskaffas och att Svenskan bör stå på egna kommersiella ben före sammanträdena och efter dem. Under diskussionerna på våra möten har däremot den stående eller i vart fall ständigt återkommande frågan varit: Hur går det med presstödet? Finns det någon chans att öka det? Det är väl ingen risk att det försvinner?

Det här har varit folk som har varit väl insatta i Svenska Dagbladets ekonomi.

Anf. 9 HÅKAN HOLMBERG (fp) replik

Fru talman! Om jag förstod Kurt Ove Johansson rätt låg det något egendomligt i att kommentera principiella frågor om gränsdragningen mellan den politiska makten och den fria pressen – jag syftar på massmedierådet – samtidigt som det finns en anmälan i konstitutionsutskottet. Jag förstår att Kurt Ove Johansson aldrig ägnar sig åt principiella överväganden över huvud taget så länge ett ärende som har beröring med saken finns i konstitutionsutskottet. Jag tycker att det är rimligt att man har rätt att diskutera sådant. Det här är en fråga av stor principiell betydelse.

Det problematiska med rådet är just att dess uppgifter är så oklara. Det är därför hybridkonstruktionen mellan kommitté och myndighet inger sådan betänksamhet för vår del.

Å ena sidan lovar man att inte klampa över de gränser som ändå måste finnas, och å andra sidan föreslår man något som nästan kan uppfattas som att man ändå överväger att göra det.

Frågan är om det är allvarligt menat, det som sägs om frivilliga överenskommer osv. i instruktionen för rådet och vad det betyder i så fall. Eller är det någonting som bara sägs, utan att ha någon direkt innebörd?

När det gäller presstödet tycker jag att man skall ha litet sinne för proportioner. Det talas storvulet här om att vi mer eller mindre räddar demokratin i Sverige genom att vi har presstödet. Den stora tidningsdöden ägde rum långt innan presstödet kom. Det som därefter har skett är möjligen att en och annan tidning har fått en chans att klara sig. Men den stora förändringen skedde långt dessförinnan.

Kurt Ove Johansson förde ett resonemang som i och för sig var sympatiskt och intressant om tidningarnas ekonomiska situation, risken för prishöjningar på prenumerationer och liknande. Men om man nu har det som utgångspunkt förefaller det mig mera intressant att t.ex. låta bli att införa moms på dagstidningar. Det är en generell åtgärd som påverkar pressen över lag. Draget av intressepolitik i den socialdemokratiska retoriken är slående.

Fru talman! Under de 20 år som jag har suttit i riksdagen har jag också varit ledamot i konstitutionsutskottet. Om det är någonting jag har fått lära mig under dessa 20 år så är det att föra principiella diskussioner. Jag har aldrig tidigare i mitt liv varit med om att man anmäler en fråga till granskning och att man innan granskningen ens börjat har bestämt sig för vilken ståndpunkt man skall inta. Det är ett ganska egendomligt, måhända nytt sätt som Håkan Holmberg är på väg att införa i riksdagsarbetet. Det är mycket märkligt.

Dessutom vill jag nog hävda att det sätt som Håkan Holmberg resonerar på om presstödsfrågor är rätt mycket av hyckleri. Han angriper enbart stödet till pressen över budgeten. Men precis som en annan debattör här i kammaren undviker han att prata om de verkligt stora summorna. Det förstår jag mycket väl. Den största posten i det indirekta stödet går till de tidningar som står Håkan Holmberg ytterst nära.

Om man anser sig behöva sänka stödet till pressen för att man tycker att den svenska ekonomin är svag är det ett stort hyckleri att man inte angriper de ekonomiska poster där det verkligen finns möjligheter att göra någonting utan att mångfalden går förlorad. Det är hyckleri och ingenting annat, Håkan Holmberg.

Anf. 11 HÅKAN HOLMBERG (fp) replik

Fru talman! Jag kan inte på allvar tro att Kurt Ove Johansson menar att man skulle vara förhindrad att ta upp en diskussion om principiella aspekter i en debatt om pressfrågor i riksdagen i en fråga som har debatterats intensivt ett par månader i samhället, åtminstone i tidningarna, därför att det finns en anmälan till konstitutionsutskottet. Det kan inte vara en rimlig konsekvens.

Det socialdemokratiska försvaret av presstödet i den form det nu har betingas, som Birger Hagård redan har poängterat, till mycket stor del, för att uttrycka det försiktigt, av att man ser det som en intressefråga för den egna pressen. Det är uppenbart. Det har egentligen varit samma försvar under hela den tid vi har haft presstödet i olika former. Jag tror att det dessutom är litet missriktat.

Historiskt kan man se att de tidningar som klarade den stora krisen, den stora perioden av pressdöd i Sverige, gjorde det av helt andra skäl än att det så småningom på 60-talet infördes presstödet. De såg själva till att sanera sin ekonomi, förändra saker som inte sköttes bra i tidningarnas organisation osv. Det finns många exempel på hur några tidningar misslyckades och genomförde missriktade åtgärder. De klarade sig inte heller. Andra tidningar däremot hade framgång med att sanera sin egen ställning, så att säga. Jag tror att detta är något som har betytt betydligt mer för den mångfald vi ändå har i pressen än vad presstödet har gjort. Jag tycker att det är den grund man måste ha när man ser på hur tidningarna framöver skall kunna få sin ekonomi att fungera. Presstödet spelar i det sammanhanget en ganska begränsad roll, bortsett från den roll som man av intresseskäl från vissa håll vill ge denna fråga.

Anf. 12 KURT OVE JOHANSSON (s) replik

Fru talman! Vi skall kanske inte fortsätta diskutera den principiella frågan när det gäller rådet. Jag vill än en gång upprepa att vad jag vänder mig emot är att man först anmäler en fråga till granskning och sedan tycks ha tagit ställning innan granskningen har börjat, och bestämt sig för vad man tycker om detta råd. Jag tycker inte att det är ett bra sätt att diskutera en fråga på från principiella utgångspunkter. Det var ju det Håkan Holmberg anklagade mig för att inte kunna göra. Jag tycker att denna diskussion har visat att den som har väldigt svårt att diskutera frågor utifrån principiella utgångspunkter inte är jag utan Håkan Holmberg.

Jag tycker nog att det finns anledning att än en gång använda sig av vad Gustaf von Platen har skrivit i en tidningsartikel. Han uttrycker det på följande sätt: "Presstödet har enkelt uttryckt tillkommit för att garantera mångfalden i det publicistiska utbudet, i fråga om nyhetsurval, politisk opinionsbildning och kulturella kvalitetsbedömningar." Jag tycker nog att både Birger Hagård och Håkan Holmberg borde studera vad folk inom deras egen press har haft för åsikter om just presstödet. Jag tror inte att det skulle skada om t.ex. Håkan Holmberg hade talat med Hans Schöier på Eskilstuna-Kuriren, som tydligen har precis samma åsikt när det gäller presstödet betydelse för mångfalden. Det är ingen tvekan om att det direkta presstödet som infördes i början av 70-talet har förhindrat en massdöd bland tidningarna och sett till att vi har kunnat behålla mångfalden och en fördjupad och levande svensk demokrati. Det är ett obestriddigt faktum.

Anf. 13 PETER ERIKSSON (mp)

Fru talman! Kurt Ove Johansson inledde med tidningsstatistik. Jag tänkte göra det litet grand också. För några veckor sedan fick vi läsa om ny statistik just på medieområdet, som säger att 600 000 LO-medlemmar inte längre har någon dagstidning. Det innebär att betydligt mer än en miljon människor lever i ett hem utan en daglig tidning och att tiotusentals barn växer upp i ett mediesamhälle som helt domineras av radio och TV. Man kan naturligtvis säga som Moderaterna och Folkpartiet gör här, att det inte spelar någon roll. Det gäller i stället att se till att vi får fler radio- och TV-kanaler. Det är det som ger mångfald och yttrandefrihet. Men sanningen är att varken MTV, TV 3 eller de nya radiokanalerna har ökat yttrandefriheten i något väsentligt avseende.

Inget av alla de barn som växer upp i hem utan en daglig tidning kan få den ersatt genom att de har möjlighet att titta på 10 eller 15 TV-kanaler. Ett samhällsklimat där människor aktivt deltar i debatten och växer upp i en atmosfär av kritisk diskussion och nyfiket engagemang i samhällsfrågor kan inte skapas av aldrig så många skvalradiokanaler och tävlingsprogram.

Problemet med högerns mediepolitik är att den i verkligheten varken ger någon ökad yttrandefrihet eller mångfald i egentlig mening. Jag menar inte att vi skall gå tillbaka till en situation med Sveriges Television och Sveriges Radio som enda etermedier. Men diskussionen om

fler TV- och radiokanaler är en diskussion som inte i första hand har med yttrandefrihet eller mångfald i samhällsdebatten att göra. Det visar de senaste årens utveckling med all önskvärd tydlighet. Däremot har presstödet med yttrandefrihet och mångfald att göra. Det går inte att komma förbi att det svenska presstödet har fungerat. Det har gjort att Sverige är ett av de få länder i världen där bredd och mångfald inom dagspressen har kunnat upprätthållas. Ännu i dag i IT-åldern är dagstidningarna det absolut viktigaste mediet för analys av verkligheten och för den offentliga debatten.

Högers tal om yttrandefrihet och mångfald är grundfalskt. Man vill ha fler skvalradiokanaler men lägga ner presstödet, trots att man är mycket medveten om att det innebär att en stor del av de svenska tidningarna kommer att läggas ner och att allt färre röster kan höras i samhällsdebatten. Skillnaden mellan Moderaterna och Folkpartiet är här bara en fråga om hur bråttom det är. Moderaterna vill lägga ner presstödet så fort som möjligt, under detta budgetår. Folkpartiet tar några år till på sig. Men faktum är att det är länge sedan presstödet hade ett så brett stöd i riksdagen som det har just nu.

Miljöpartiet kan knappast anklagas för att vilja skydda sina egna tidningar. Vi vill värna Svenska Dagbladet, moderaternas pressröst i Stockholm, liksom andrahandstidningarna runt om i landet. Det är ett skydd mot enfalden och trångsyntheten och ett viktigt inslag i det demokratiska styrelseskicket.

Att 600 000 LO-medlemmar inte har någon dagstidning är en varningssignal som vi inte får glömma bort. Det visar att något har gått fel. Det visar att det krävs ett grundläggande nytänkande för att segregationen skall kunna minska och för att man skall tänka om i den svenska skolan så att vi kan bryta den här tendensen.

Att lägga ned presstödet är definitivt ingen lösning på det problemet. Det skulle bara innebära att ännu fler människor hamnade utanför samhällsdebatten och att allt färre åsikter fick komma till tals. Allt färre kan känna att det finns en daglig tidning som talar till och med just dem.

Utvecklingen mot ökad koncentration på ägarsidan inom etermedier och medieområdet i sin helhet inger också oro. Jag vill påminna om att det faktiskt inte behöver gå så långt att vi får en Berlusconi i Sverige innan det går galet och innan det har gått för långt.

Det råd för mångfald inom massmedierna som regeringen har tillsatt är en vettig åtgärd. Det är viktigt att i betydligt större utsträckning studera utvecklingen och koncentrationstendenserna inom medier och att lägga fram förslag för att motverka skadlig koncentration. Jag hoppas att rådet kommer att bidra till en bredare och bättre debatt och att det även kommer att kunna peka på de möjligheter som den nya tekniken innebär för att stärka yttrandemöjligheterna för många människor och därmed för demokratin i sin helhet.

Kritiken mot rådet har i första hand gällt organisationsformen. Här i kammaren har man i dag t.ex. talat om en hybrid mellan utredning och myndighet. Om denna kritik har fog för sig får framtiden visa. Om så är fallet måste man naturligtvis vara beredd att vidta en förändring i det

avseendet. Men grundidén och grundtanken om att i större utsträckning studera koncentrationen inom medieområdet tycker jag är viktig och bra.

Anf. 14 HÅKAN HOLMBERG (fp)

Fru talman! Jag satte egentligen enbart upp mig på talarlistan för att precisera det yrkande som jag lämnade i mitt första anförande. Min avsikt var att yrka bifall till Folkpartiets reservation vad gäller presstödet, dvs. mom. 3. Vi inskränker oss till det.

Jag kan ändå inte låta bli att påpeka för Peter Eriksson att den mångfald i medielandskapet som jag beskrev i mitt första anförande innefattade den ökade mångfald som faktiskt också finns på pressidan. Det startas nya tidningar i Sverige. Det är naturligtvis oerhört positivt.

Den oro för att andelen hushåll som har en daglig tidning minskar och att det i första hand är ekonomiskt mer utsatta grupper som slutar med sin dagliga tidning, delar jag helt och fullt. Situationen blir naturligtvis mycket allvarlig om det här permanentas. Därför är det naturligtvis viktigt med generella åtgärder av en typ som inte tvingar tidningarna att i onödan driva upp t.ex. sina prenumerationspriser.

För min del tror jag att det vore en felaktig åtgärd att införa moms på dagstidningar. Detta var jag också inne på tidigare. Däremot har jag fortfarande svårt att se att presstödet som sådant skulle ha någon direkt positiv effekt i det här sammanhanget. Det är en ur denna aspekt i realiteten ganska sidoordnad fråga.

Anf. 15 PETER ERIKSSON (mp)

Fru talman! Hemma i Norrbotten har vi en tidning som heter Haparandabladet. Det är en tvåspråkig tidning som har fått presstödet. Det är en typisk sådan tidning som inte skulle kunna klara sig utan presstödet. Den kommer inte ut varje dag, men inom sitt utbredningsområde har den en bred täckning. Jag kan garantera att många av dem som läser Haparandabladet inte skulle ha en egen tidning om inte Haparandabladet fanns. Många av dem är finskspråkiga. Det finns ingen annan tidning i Norrbotten som är finskspråkig.

Det finns många andra bra exempel som kan visa att om man skulle ta bort presstödet, skulle väldigt många tidningar läggas ner. Väldigt många människor skulle då känna att de inte längre har någon tidning som talar just till dem och tar upp deras del av världen och deras problem. Det tycker jag är en viktig synpunkt.

Det är möjligt att det finns ett utrymme för att starta nya reklamriktade tidningar i Stockholm som kan få en viss redaktionell text direkt från TT. Det har också visat sig att det finns möjligheter att starta nya annonsblad på ganska många orter i landet. En verklig dagspress med journalistiskt och redaktionellt eget innehåll och med en ledarkommentar får vi inte genom de nya tidningar som skapas i dag. Därför tycker jag att det finns god anledning att värna om presstödet. Om vi skulle ta bort det skulle inte bara 600 000 LO-medlemmar vara utan daglig egen tidning, utan om några år skulle det kanske gälla en miljon människor.

Anf. 16 HÅKAN HOLMBERG (fp)

Fru talman! Jag känner av naturliga skäl inte till Haparandabladet i detalj. Jag tycker också att det är fel att diskutera enskilda tidningsföretag i ett sådant här sammanhang. Det finns ett antal exempel av den typ som Peter Eriksson anför. För varje sådant exempel finns också andra exempel på tidningar som utan presstöd har lyckats hitta rätt nisch och som kan ges ut.

I ett system där man behandlar tidningsföretag lika och inte har någon form av snedvridande stödformer kommer naturligtvis uppfinningsrikedomen att stimuleras. Det finns rimliga skäl att anta att det även i fortsättningen kommer att startas tidningar – även i ett system utan presstöd – som är redaktionellt riktiga med eget nyhetsmaterial och egna medarbetare och inte bara ett annonsblad.

Anf. 17 PETER ERIKSSON (mp)

Fru talman! Jag tror att man måste vara oerhört närsynt om man inser att i ett system som behandlar alla tidningar lika, kommer de stora tidningarna som drar åt sig många annonser och därmed stora annonsintäkter att bli helt dominerande. Andrahandstidningarna kommer att slå ut. Det är faktiskt en sanning som vi har lärt oss i Sverige. Folkpartiet och Håkan Holmberg försöker nu låtsas som att det inte är så.

Tidningsmarknaden är mycket speciell. Den stora draken – den som har den största täckningen inom området – drar inte bara åt sig prenummersintäkter utan också annonsintäkter. Detta är grunden för det svenska stödet till andrahandstidningarna, och det har spelat en viktig roll.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut fattades efter 14 §.)

5 § Samhällsinformation

Samhällsinformation

Föredrogs

Konstitutionsutskottets betänkande 1994/95:KU41

Samhällsinformation

Anf. 18 INGER LUNDBERG (s)

Fru talman! EU-kommissionen är minsann inte rädd för att tycka till. Under 80-talets värsta marknadsyra formulerade man sina riktlinjer för den offentliga informationen. Där finns en hel del som är bra, men där finns också sådant som är riktigt farligt. Man framhåller bl.a. att offentliga organ som har en egen informationstjänst bör undvika en praxis som leder till snedvriden konkurrens. Offentliga organ bör, enligt riktlinjerna, pröva om en existerande privat service kan användas eller anpassas så att den tillgodoser behoven.

I ekonomernas värld är ingenting heligt. Inga värden är viktigare än att man först och främst måste kontrollera att kapitalet inte har chans att tjäna pengar på dem.

Lyckligtvis är klokskapen så stor att detta bara är en riktlinje och inte ett direktiv. I så fall skulle riksdagens offentliga databas, Rixlex, knappast kunna utvecklas utan snarare riskera att stängas. Men det är illa nog. Även s.k. guidelines påverkar tänkande och utveckling, och det är ett uttryck för vad som kan hända om stora tekniska förändringar genomförs i ett klimat när samhället mer eller mindre har abdikerat.

Antag att man inte hade vågat göra gemensamma satsningar när teletekniken kom en bit på väg, när Posten byggdes upp, när elnätet strukturerades eller när järnvägsnätet etablerades på allvar i vårt land. Antag att Axel Oxenstierna varje dag hade frågat sig: Hur kommer marknaden att reagera på det här? Trampar jag kapitalet på tårna om jag bygger upp en effektiv statlig administration?

Antag att den enda fråga som ställts av tidigare politiker var: Vem vill och vem kan tjäna pengar på det här? Jag undrar om samhället hade varit bättre då. Hade det varit rättvisare? Jag tror inte att den mest envetne marknadsliberalen skulle svara ja på den frågan i dag.

I mer än ett årtionde har vi talat om den revolution som informationsteknologin kommer att innebära. Nu är vi där. I fjol såldes 500 000 persondatorer i Sverige. I år räknar försäljarna med 600 000. Samtidigt vet vi att skillnaderna i användning mellan olika samhällsgrupper är mycket stor. Det finns skillnader mellan olika åldersgrupper och mellan könen. Risken för nya klassklyftor är uppenbar.

Vi "örebrolänningar" skrev motionen om att riksdagen borde utreda möjligheterna att erbjuda Rixlex kostnadsfritt till allmänheten, eftersom vi tycker att det är viktigt att riksdagen tar en generaldiskussion om vilka som skall ha rätt till de stora informationsmängderna och om hur vi skall använda datatekniken till att minska – inte fördjupa – klassklyftorna.

Rixlex är ett suveränt system. Stora ansträngningar och stor entusiasm har lagts ner för att bygga om ett enkelt system så att vi riksdagsledamöter – men inte bara vi – skall kunna söka information i den mängd fakta som passerar riksdagen varje år. Somt kanske inte är det mest spännande på vår jord. Men det är uppenbart att såväl i riksdagens eget material som i SFS finns det massor som medborgare i olika åldrar tycker är jättespännande. Det må vara regler för scooterkörning, möjligheten till kontroll av de egna ledamöternas insatser, diskussionerna om arbetstider, sysselsättning, statsskuld eller pensioner.

Därför är det trist att vi inte kommit längre än till en prissättning som innebär att riksdagens material är en exklusivitet. När det kostar 6 000 kr om året att få del av Rixlex är det uppenbart att inga vanliga medborgare vare sig vill eller kan öppna systemet från sin egen dator.

Det finns anledning att vara besviken på KU:s yttrande inte bara därför att man har avstyrkt vår motion, utan kanske också framför allt därför att man inte har tagit en riktigt djup diskussion om principerna för den datoriserade samhällsinformationen.

Visst är det bra att KU tar regeringen i örat så att den får ordning på sina datarutiner. Och visst är det ett fall framåt att man tycker att förvaltningsstyrelsen skall överväga att erbjuda Rixlex kostnadsfritt till bibliotek och medborgarkontor. Men KU verkar inte för ett ögonblick

bekymrat över att prissättningen på Rixlex betyder att informationen i databasen aldrig kommer att bli allmän egendom. Det verkar inte som om utskottet tänkt tanken vad det skulle betyda för demokratin om alldeles vanliga ungdomar, kvinnor eller fackligt aktiva kunde sitta hemma vid sin dator och plocka fram information – information som kunde ge bättre underlag för insändare, motionsförslag, demonstrationsapeller eller bara för diskussioner kring köksbordet eller med kompisarna på jobbet.

Visst är det bra om man går sakta fram i politiken ibland, men det kan också vara farligt. Tekniken rusar i väg. Vare sig vi vill det eller inte kommer samhället att påverkas. Den tekniska utvecklingen varken vill eller skall vi förhindra. Vår generation liksom tidigare generationer måste ta ställning till hur tekniken bäst skall tjäna utvecklingen av det goda samhället.

En fråga i det sammanhanget är hur vi med teknikens hjälp skall fördjupa i stället för att minska demokratin. Då får inte pengar vara nyckeln till kunskap. Då får inte omsorgen om att privata företag skall kunna sälja information på data-ROM vara viktigare än vanliga människors möjlighet att vara med i samhällsdebatten.

Fru talman! Jag har inte för avsikt att yrka bifall till vår motion i dag. Betänkandet från KU är enhälligt. Det är inte särskilt stimulerande att förlora en votering med utslag i storleksordningen 343–6. Jag vill ändå passa på att vädja om att förvaltningsstyrelsen i sin fortsatta beredning av ärendet och att konstitutionsutskottet i sin fortsatta diskussion om IT-frågorna skall hålla diskussionen om hur datasamhället skall kunna utvecklas i demokratins tjänst varm och öppen för nya tankar.

Fru talman! Demokratin är alldeles för viktig för att krämas bort.

Anf. 19 PER BILL (m)

Fru talman! I en motion har jag föreslagit att allmänheten skall få använda Rixlex utan att betala någon abonnemangsavgift. Min motion är mycket lik den som Inger Lundberg har skrivit, men mina skäl är kanske litet annorlunda.

Jag kan se minst tre skäl till att vi skall ha riksdagens databaser öppna för allmänheten.

För det första handlar det om offentlighetsprincipen. Det är skräp att vi åker omkring i EU och pratar vitt och brett om offentlighetsprincipen och om hur öppen demokrati vi har samtidigt som vi tar betalt för den information som finns i Rixlex.

För det andra ger informationstekniken helt nya möjligheter. Vi kan få medborgarna intresserade av politiska frågor långt tidigare än vanligt. Ni vet allihop att medborgarna oftast inte engagerar sig förrän det sista beslutet är fattat och grävskeporna i stort sett står framme. Med informationstekniken kan vi ändra på detta. Det är t.ex. fullt möjligt att man i framtiden, när vägar planeras, via en dator kan sätta sig och åka virtuellt längs vägen och titta hur den ser ut. Det kanske skulle vara bra att i samband med debatten om det tredje spåret här i Stockholm lägga

upp ett antal olika alternativ och låta allmänheten åka runt och titta på dem via datorer.

För det tredje är det viktigt att en ung kille som är intresserad av moped kan gå in och se vad vi har fattat för beslut om mopeder de senaste 10–15 åren. Det kan t.ex. finnas några tjejer som undrar hur det kommer sig att vi alltid gynnar killars idrott medan ridning momsbeläggs. Det kan också finnas människor som hör en liten snutt på 20 sekunder om något som vi har gjort här i riksdagen som är intresserade av hela frågan. Med hjälp av Rixlex kan alla dessa personer titta på hela ärendena, hela besluts materialet, och sätta sig in i dem.

Min och även de andra motionerna i det här ärendet har avstyrkts med hänvisning till att förvaltningsstyrelsen skall ta upp dessa frågor under våren. Det kan jag acceptera under förutsättning att förvaltningsstyrelsen lyssnar på debatten i dag och läser våra motioner ordentligt. Det finns flera saker som man bör begrunda.

Riksdagens informationsenhets uppgift är att tillhandahålla väl sorterad information från riksdagen, regeringen och Europaparlamentet. Dess uppdrag är att tillgängliggöra denna information. Om ingen annan aktör är intresserad skall man distribuera informationen till allmänheten och intresserade företag. Däremot är det inte meningen att riksdagens informationsenhet skall bli ett informationsföretag med olika typer av differentierade taxor, så att man t.ex. för en billig slant förser det offentliga med den information som vi ser i dag, medan man server marknaden med heta tips och en mer sammansatt information om vad som är på gång i riksdagen osv. Det är en stor skillnad.

Vi måste se vad riksdagen, dvs. staten, skall göra. Man skall visa öppenhet och vara tillgänglig för alla. Andra kan sedan ägna massor av timmar åt att sammanföra den här informationen, så att den passar marknaden.

Riksdagen skall, som jag skrev i min motion, ge andra aktörer möjlighet att vidarebefordra information från Rixlex kostnadsfritt. Redan i dag har människor på flera universitet sagt att de ställer upp helt kostnadsfritt med att föra ut den information som i dag finns i Rixlex till Internet. Det skulle vara utmärkt; och det är någonting som vi borde applådera. Då skulle vi verkligen kunna få en öppenhet och många fler som läste den här informationen.

Fru talman! Rätt utnyttjad ger informationstekniken enorma möjligheter att minska gapet mellan politiker och medborgare. Den ger allmänheten bättre möjlighet att tidigt komma in i beslutsprocessen. Det är min övertygelse att den hjälper till att minska politikerföraktet.

Om riksdagens informationsenhet däremot blir ett företag som säljer information om vad vi sysslar med, vilka beslut vi fattar osv. tror jag snarare att vi kommer att öka klyftan mellan riksdagen och allmänheten. Fru talman! Detta får inte ske.

Jag hoppas att förvaltningsstyrelsen lyssnar på den här debatten och att man tar intryck av Inger Lundberg, mig och andra som verkligen ser möjligheterna med informationstekniken.

Tack så mycket!

Fru talman! Jag tycker faktiskt att Inger Lundberg är litet onödigt kritisk till konstitutionsutskottets arbete. Hon säger att utskottet över huvud taget inte har resonerat om dessa frågor. Då vill jag erinra om att utskottet under förra riksmötet – jag har ingen del i det, eftersom jag inte satt i utskottet då – gick igenom samhällsinformationen väldigt brett, vad gäller såväl regeringens och riksdagens roller som samhällsinformationen i riksdagen. Man har alltså gjort en särskild utredningsinsats. Det är naturligtvis väsentligt att man gör en sådan, eftersom samhällsinformationen är så viktig för medborgarna.

Per Bill talade mycket spännande om informationstekniken och alla dess möjligheter. Under regeringsåren hade jag förmånen att arbeta med IT-frågorna. Det är betydelsefullt att vi ligger långt framme och att vi är aktiva. Den förra regeringen menade att det var viktigt att man premierade, och såg till att satsa på, användarsidan. Man skulle alltså inte koncentrera sig på burkar och tekniska system utan just se till att information och annat kom ut till medborgarna.

Det handlar inte bara om skriven text, riksdagstryck, och liknande. Det finns en mängd andra saker som man kan göra. Man skulle t.ex. kunna gå igenom alla de miljontals föremål som i dag finns nedlagda i källarna på våra museer. Man skulle kunna fotografera och beskriva dem, och de skulle kunna finnas tillgängliga hemma via TV-skärmen i vardagsrummet. Det finns verkligen en stor utmaning. Det är viktigt för oss politiker att i den del som vi ansvarar för dessa frågor hänga med. Det handlar om juridiska bestämmelser och om upphovsrätsfrågor. Det gäller att se till att det inte blir en skiktning bland användarna, så att de äldre hamnar på efterkälken och det blir en skillnad mellan män och kvinnor.

Jag skall inte vidare diskutera den nya regeringens roll när det gäller informationstekniken. Men nog verkar det som om ambitionsnivån något har sjunkit. I detta betänkande finns också ett tillkännagivande till regeringen om dess ansvar för att Rixlex här i riksdagen skall ha den bästa kvaliteten och vara aktuell. Det gäller uppdatering av Samhällsguiden. Myndigheterna måste åläggas att leverera information successivt. Det gäller också regeringens egen överföring av t.ex. propositionstexter.

Det är uppseendeväckande att budgetpropositionen inte var överförd till Rixlex långt över en månad efter det att den hade lagts fram. Det finns anledning att se till att databaserna är aktuella.

Rixlexprojektet har varit framgångsrikt. Databasen har varit öppen för allmänheten i ungefär 1,5 år. Det finns 300 betalande kunder. Det överträffar i varje fall förväntningarna.

Riksdagen har beslutat om en försöksperiod på fem år när det gäller Rixlex. Det säger sig självt att man prövar sig fram också vad gäller prissättningsfrågorna. Förvaltningsstyrelsen och förvaltningskontoret har att ta ställning till en utvidgning av innehållet. Det saknas en del uppgifter, t.ex. EU:s rättsakter, EU-parlamentets material och rättsfall i domstolar. Utvidgningen av innehållet måste också vägas mot kvalite-

ten vad gäller överföringen till kunderna. Detta är inte något som omedelbart löser sig av sig självt. Den här vägningen måste göras.

Priset är satt i relation till riksdagstrycket. Det kan vara ganska naturligt inledningsvis. Man diskuterar aktivt en differentiering av prissättningen. Inriktningen är att kunderna skall styras över till Rixlex. Det betyder naturligtvis att man successivt kommer att sänka priserna i den takt som man kan leverera varan både till en bra kvalitet och med det rätta innehållet.

Inger Lundberg var litet besviken över att konstitutionsutskottet inte hade fattat mer avgörande beslut när det gäller prissättningsfrågorna. Vi har ett annat organ som ansvarar för och sköter dessa frågor, nämligen förvaltningsstyrelsen. Jag litar fullt ut på att mina partivänner i förvaltningsstyrelsen kan hantera dessa frågor på bästa sätt. Jag tycker att Inger Lundberg skall se den skrivning som utskottet har gjort som positiv. Trots att man inte direkt vill föregripa det konstruktiva arbete som pågår i förvaltningsstyrelsen förordar man ändå att man skall gå vidare med en differentiering. I en första vända kan det vara aktuellt att t.ex. titta på prissättningen för biblioteken.

Jag vill också erinra om att vi här i riksdagen har beslutat om en försöksverksamhet med s.k. medborgarkontor. Det är viktigt att den verksamheten fortsätter och kan utvidgas. Även där kan man då få tillgång till offentligt material.

Till Per Bill vill jag säga att jag delar uppfattningen att den information som tas fram här och läggs ned i databaserna inte får monopoliseras av riksdagen eller offentliga myndigheter. Det finns en rad användare som vill ha specialinformation, som vill ha materialet sammanställt på ett annat sätt och som vill plocka ut sådant som de har nytta av. Det är enligt min uppfattning en självklarhet att riksdagen och offentliga myndigheter inte i första hand skall ägna sig åt detta. Det finns andra användare som kan göra det. Man kan kalla dem kommersiella, kapitalister eller vad som helst enligt Inger Lundbergs vokabulär. Det är till nytta för oss användare att det finns människor som är villiga och beredda att satsa pengar på att just ta fram riktad information i den mån det finns en sådan efterfrågan.

Anf. 21 INGER LUNDBERG (s) replik

Fru talman! Skälet till att jag tycker att det är angeläget att konstitutionsutskottet går längre är att det här inte bara är en förvaltningsfråga, utan en principiellt viktig demokratifråga. Jag har respekt för att man i ett uppbyggnadsskede inte fullt ut kan erbjuda Rixlex kostnadsfritt, men jag tycker att riksdagen skall ha någon sorts långsiktig hållning till hur datasamhället skall utvecklas. Det är inte en förvaltningsfråga.

I det ligger självfallet vår syn på hur allmänheten skall nå information. Är det rimligt, som Per Bill sade, att den pojke eller flicka som sitter hemma skall känna att detta är något som man har rätt att få tillgång till, att man inte behöver gå till biblioteket eller skolan, utan att det är allas egendom, vårt gemensamma ansvar?

Tidigare politiker försökte, Birgit Friggebo, se hur man kan använda tekniken i det goda samhällets tjänst. Det innebär självfallet att man ibland skall samverka med marknaden. Vissa saker kan marknaden göra bättre, men marknadens intresse av att tjäna pengar får aldrig överordnas demokratiska grundprinciper.

Jag tror att det är utomordentligt viktigt att vi har en politisk hållning till utvecklingen på IT-området. Det har slarvats mycket. Under den borgerliga regeringen överförde man t.ex. rättsdatasystemet till ett företag som nu är franskägt. Inget ont om fransmännen, men det är inte säkert att ett privatägt franskt företag är bäst på att utveckla offentlig information. Vissa uppgifter kanske är så viktiga att vi måste utföra dem tillsammans, och vi skall i riksdagen våga inta en hållning till prisfrågorna och inte bara göra det till förvaltningsfrågor.

Anf. 22 BIRGIT FRIGGEBO (fp) replik

Fru talman! I förvaltningsstyrelsen sitter politiker, och jag är representerad via en partivän. Jag tror att Inger Lundberg är representerad av flera partivänner. Vi har en försöksperiod när det gäller Rixlex på fem år, och det är rimligt att vi då låter dessa personer, med det ansvar som de har, sköta verksamheten.

Hela uppkomsten av Rixlex och andra informationssystem har som utgångspunkt att vi alla vill se till att vi kan använda de bästa möjligheterna, den senaste tekniken, för att underlätta för medborgarna att få tillgång till adekvat men också riktig information. Det är det som är bakgrunden – om jag har förstått resonemanget rätt – till att man inte vill öppna upp totalt, på stor bredd från första början. Man riskerar då ett bakslag, genom att man inte har fullgod information, att den inte alltid är ordentligt uppdaterad. Här är det viktigt att regeringen ser till att ta ansvar för sin del.

Samtidigt skall väl sägas, att jag tror inte att någon av oss har helt färdiga uppfattningar om alla delar och detaljer i fråga om den långsiktiga utvecklingen av den nya tekniken. Ingen har det – ingen kan förutse framtiden. Jag tror dessutom att det vore fel. Det händer en massa saker, och därför är det viktigt att vi är aktiva när det gäller de här frågorna. Jag tycker att den förra regeringens IT-kommission verkligen var ett bevis på det intresse som fanns för att på mycket bred front se till att främja just tillgången för användarsidan, så att alla människor i det här landet skall kunna vara med om den framtida utvecklingen.

Anf. 23 INGER LUNDBERG (s) replik

Fru talman! Vi skall självfallet inte ha en uppfattning om alla detaljer i dag. Självfallet skall våra partivänner i förvaltningsstyrelsen ta ansvar för de olika stegen i den försöksverksamhet som nu pågår. Men vi borde i dag orka ha någon sorts långsiktig hållning, något förhållningssätt, där vi diskuterar om vi vill att den här typen av information skall vara tillgänglig för alla utan kostnader på lång sikt eller inte. Om vi inte tar tag i de grundläggande principfrågorna är det risk för att vi kommer snett. Vi måste våga vara med och föra en långsiktig politisk

diskussion om konsekvenserna av IT-samhället och hur IT-samhället skall kunna tjäna det goda.

Jag vet att den förra regeringen var väldigt aktiv och diskuterade att man skulle vilja vara en spjutspets på informationsteknikens område. Men det var lika klart att man inte tog tag i grundläggande politiska frågor. Det hade inte varit fel, Birgit Friggebo, om konstitutionsutskottet hade vågat orka ta en mer principiell debatt om den långsiktiga användningen av Rixlex. Våra partivänner, både Birgit Friggebos och mina, klarar alldeles utmärkt att anpassa strategin i uppbyggnaden till de mål som riksdagen har.

Anf. 24 PETER ERIKSSON (mp)

Fru talman! Jag skulle vilja säga ett par saker till Per Bill och Inger Lundberg. Vi talade om de här motionerna, och många – bl.a. jag – är sympatiskt inställda till tanken på att man i större utsträckning skall subventionera Rixlex och gärna ge denna databas gratis till allmänheten, för att i ännu större utsträckning kunna sprida riksdagens information. Men vi hade en föredragning av riksdagens förvaltningsdirektör i utskottet, och det visade sig att det fanns en del problem på det här området. Det gäller i första hand EU:s konkurrensregler. Där har alltså mycket kompetenta forskare menat att möjligheterna att ytterligare öka subventionerna från Sveriges riksdag på just det här området, när det gäller att distribuera information, sannolikt är mycket begränsade.

När det gäller EU:s egna lagar och regler utser EU ett företag som får ensamrätt på distributionen av denna information i Sverige. Om detta skall in i Rixlex över huvud taget måste det köpas från riksdagens förvaltningskontor och sedan distribueras vidare. Då konkurrerar man igen med det företag som säljer detta, och det är väldigt svårt att subventionera det så att man i andra hand kan sprida det till ett mycket lägre pris än de kan som egentligen har ensamrätten. Det finns alltså en hel del konflikter.

Jag sympatiserar mycket med tanken att subventionera det här vidare. Jag tror inte att marknadskrafterna i sådana här fall ensamma klarar av att sköta en bra information och spridning till så många som möjligt. Per Bill från Moderaterna kanske får acceptera att man gör något slags klarläggande och tar reda på vad EU:s konkurrensregler egentligen innebär på det här området innan vi tar nästa steg. Då kan jag gärna gå med Per Bill och i värsta fall bryta mot EU:s regler på det här området. Men jag tycker kanske att vi skall ta reda på saken först.

Anf. 25 INGER LUNDBERG (s) replik

Fru talman! Nu börjar jag äntligen förstå varför Miljöpartiet inte vill vara med och påverka miljöfrågorna inom EU. Jag har sällan varit med om att någon har lagt sig så platt som Peter Eriksson gör.

Det finns s.k. riktlinjer i EU när det gäller samhällsinformation, och jag refererade till dem. Jag tycker att mycket i dem är dåligt, och det som är dåligt skall vi strunta i. Det är inte direktiv som binder oss. En del av det är riktiga dumheter.

EU har delvis bolagiserat sin information, och det är bedrövligt illa. Vi får naturligtvis se hur vi skall hantera det. Men detta skall icke förhindra Sveriges riksdag att se till att den information som vi kontrollerar och som vi äger skall kunna nå medborgarna.

Jag trodde att det var litet mera fart i er miljöpartister, Peter Eriksson. Men det är tydligen så att ni är ruskigt rädda för allt som EU säger, och därför har ni själva varit motståndare till EU – i stället för att se till att vi använder de riktlinjer som EU har med sunt förnuft och klokhet och ändrar på de dumheter som finns inom EU.

Prot. 1994/95:77

22 mars

Samhällsinformation

Anf. 26 PETER ERIKSSON (mp) replik

Fru talman! Nu börjar det bli en riktigt rolig debatt. Jag sade just innan Inger Lundberg hoppade upp att jag gärna är beredd att bryta mot EU:s regler, men det är en fördel om vi vet vilka regler vi i så fall bryter mot och vad de egentligen innebär. Därför tycker jag att vi kan gå hand i hand, men vi kan göra det när vi vet hur läget är. Om Socialdemokraterna och Moderaterna är med på att gå på tvärs med EU:s regler tycker jag att det vore fantastiskt trevligt.

Anf. 27 PER BILL (m)

Fru talman! Jag vill börja med att ta upp det Peter Eriksson sade. Det viktiga är nog egentligen inte subventionerna, utan det är att riksdagen och dess informationstjänst tillhandahåller riktig information om riksdag, regering och EU och ser till att den går att nå kostnadsfritt.

Jag vet att det t.ex. på universitetet i Linköping finns ett gäng studenter som har sagt att de ställer upp kostnadsfritt och ser till att den information som finns i vår databas kommer ut på Internet. Det skulle med andra ord inte kosta oss en krona att få ut informationen till kanske tusen eller hundratusen gånger så många användare.

Internet är ju inte ett system där det köps och säljs information, utan det är ett väldigt öppet system. Därför ser jag mycket fram mot det. Att vi kan lägga ut information om vad vi beslutar här och vad regeringen beslutar är ju en självklarhet. Om det sedan finns några problem i EU, tycker jag att vi skall jobba aktivt för att även i EU få in den öppenhet som vi alla värnar om i detta parlament.

Anf. 28 PETER ERIKSSON (mp)

Fru talman! Jag håller med Per Bill i väldigt mycket. Det har alldeles nyligen tillsatts en utredning om de nya medierna och grundlagarna, och den kommer säkert in på delar av detta område. Här finns väldigt mycket att göra, och jag tror nog att vi kan komma överens i mycket.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut fattades efter 14 §.)

6 § Anslag till Svensk författningssamling m.m.

Föredrogs
Justitieutskottets betänkande 1994/95:JuU11
Anslag till Svensk författningssamling m.m. (prop. 1994/95:100 delvis)

Andre vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades efter 14 §.)

7 § Anslag till Justitiekanslern

Föredrogs
Justitieutskottets betänkande 1994/95:JuU12
Anslag till Justitiekanslern (prop. 1994/95:100 delvis)

Andre vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades efter 14 §.)

*Anslag på
konsumentområdet för
budgetåret 1995/96*

8 § Anslag på konsumentområdet för budgetåret 1995/96

Föredrogs
Lagutskottets betänkande 1994/95:LU19
Anslag på konsumentområdet för budgetåret 1995/96 (prop. 1994/95:100 delvis)

Anf. 29 BIRGIT HENRIKSSON (m)

Fru talman! Lagutskottets betänkande 1994/95:19 gäller anslag på konsumentområdet för budgetåret 1995/96. Utskottet behandlar regeringens förslag i budgetpropositionen 1994/95:100 bilaga 14, som gäller anslag till Konsumentverket och Allmänna reklamationsnämnden, stöd till konsumentorganisationer, konsumentforskning och bidrag till miljömärkning av produkter.

I budgetpropositionen hänvisar man till att Sveriges ekonomi är ansträngd. Man hänvisar även till den konsumentpolitiska översyn som genomförts. Den konsumentpolitiska kommitténs arbete avslutades i februari 1994. Betänkandet Konsumentpolitik i en ny tid har därefter remissbehandlats. Den föregående regeringen lade sedan fram proposition 1994/95:16. I samband med regeringsskiftet återkallade den nuvarande regeringen propositionen. Någon ny proposition har ännu inte kommit oss till handa. Den beräknas att läggas fram den 31 mars.

Fru talman! Jag måste ganska utförligt teckna bakgrunden till att vi från Moderata samlingspartiet inte har ansett det möjligt att innan propositionen föreligger ge vår syn på den fortsatta behandlingen eller ens tillstyrka ramarna för konsumentpolitiken.

När den nuvarande regeringen drog tillbaka den förra regeringens proposition anförde man att man hade för avsikt att återkomma med

förslag till olika åtgärder som den fortsatta beredningen kunde ge anledning till.

Med anledning av skrivelsen väcktes en motion med yrkande om att riksdagen skulle godkänna de förslag som hade lagts fram i den återkallade propositionen. Denna motion avslogs senare under hösten. Men företrädarna för Moderata samlingspartiet, Centerpartiet och Folkpartiet reserverade sig mot beslutet och ansåg att de förslag som hade lagts fram borde genomföras.

Först i årets budgetproposition återkom regeringen alltså i frågan om den framtida konsumentpolitiken. Man uttalade då sin avsikt att senare i vår lägga fram en proposition. Det innebär att riksdagen inte förrän i mitten av juni kan fatta de egentliga besluten om den framtida konsumentpolitiken.

Fru talman! Med hänsyn till den stora ovisshet som råder vill jag poängtera att vårt ställningstagande är högst preliminärt. Vi återkommer med förslag i de här frågorna i samband med behandlingen av den konsumentpolitiska propositionen. Därför har vi inte heller någon reservation i betänkandet men väl ett särskilt yttrande som klargör vårt ställningstagande.

Anf. 30 KARIN OLSSON (s)

Fru talman! Jag ämnar inte föra någon debatt här i dag. Däremot kan jag tala om för Birgit Henriksson att propositionen kommer under våren och att jag ser fram emot en intensiv debatt då. Det skall bli mycket intressant att debattera den; Birgit Henriksson har också förklarat att man tycker detsamma inom Moderata samlingspartiet. Inlägget från Birgit Henriksson klargör ju partiets ståndpunkt i den här speciella situationen. Jag kan därför säga att vi är överens om att inte föra någon ytterligare debatt nu.

Jag yrkar bifall till hemställan i lagutskottets betänkande i den här frågan.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades efter 14 §.)

9 § Anslag till Bokföringsnämnden, m.m.

Föredrogs

Lagutskottets betänkande 1994/95:LU21

Anslag till Bokföringsnämnden, m.m. (prop. 1994/95:100 delvis)

Andre vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades efter 14 §.)

Prot. 1994/95:77
22 mars

*Anslag på
konsumentområdet för
budgetåret 1995/96*

10 § Idrott

Föredrogs
Kulturutskottets betänkande 1994/95:KrU14
Idrott (prop. 1994/95:100 delvis)

Anf. 31 STIG BERTILSSON (m)

Fru talman! Det råder i dag mycket stor oro i Idrottssverige. Den gäller den ekonomiska utveckling som idrotten nu ser. Men jag vill först peka på den oro som man inom idrotten känner inför den tilltagande utvecklingen av meningslöst våld och övergrepp ute i samhället. Detta är i allmänhet inget problem inom idrotten – undantag må finnas. Men det är ändå glädjande att idrottsrörelsen med så stort eftertryck reagerar på våldsytringar som äger rum ute i samhället.

Idrotten har som stark folkrörelse betydande möjligheter att medverka till opinionsbildning mot våld. Den demonstration som vi såg i Örebro i söndags är ett mycket glädjande exempel på det. Att idrotten på bredden demonstrerar på detta sätt är mycket bra. Det är också mycket bra att elitidrottare använder sin position som förebild för unga människor till att markera och demonstrera mot våldet i vårt samhälle.

I det här sammanhanget vill jag också gärna, fru talman, säga att det initiativ som civilministern har tagit med ett landslag mot våld är ett mycket glädjande och bra initiativ som förtjänar allt stöd.

Mindre bra är däremot den politik – eller snarare brist på politik – från den nuvarande regeringens sida som gör att Idrottssverige i demonstrationståg måste lyfta fram sin ekonomiska situation. De frågetecken som vi i dag ser när det gäller idrottens ekonomi har till betydande del skapats av den regering som tillträdde i höstas. Jag skall i dag inte återigen ta upp den debatt som vi förde för fjorton dagar sedan i lotterifrågorna, men jag vill ändå kort påminna om att det under den förra mandatperioden fattades beslut i riksdagen om en ny lotterilag. Riksdagen gav vidare regeringen rätt att överlåta Tiptjänst till föreningslivet. Allt detta sådde mycket stora förhoppningar inom det svenska föreningslivet. Dessa förhoppningar har i grunden grusats av den nya regeringen. Man kan konstatera att vad den nya regeringen hittills har gjort har varit att stoppa allt som skulle kunna leda till ökade intäkter för svenskt föreningsliv och svensk idrottsrörelse.

Nu har man utlovat att den arbetsgrupp som har tillsatts inom regeringskansliet inom kort skall komma med besked som innebär att idrotten åter får ökade intäkter från spel- och lotterimarknaden. Det är vår förhoppning att vi får sådana besked när resultatet föreligger.

Jag vill också understryka att det i sammanhanget är mycket viktigt att idrotten får inte bara ökade intäkter utan också ökat inflytande som aktör på den marknad där spel- och lotteriintäkterna finns. Detta är ett välkänt önskemål också från idrottens sida. Jag vill gärna fråga Anders Nilsson, socialdemokraternas talesman här i dag, om vi kan förvänta oss sådana besked från socialdemokraterna.

Spel- och lotterifrågorna, som är så betydelsefulla för idrotten, har hanterats uselt av den nya regeringen. Det är också frågan om de lott-

försäljningsautomater som vi diskuterade för fjorton dagar sedan ett exempel på. De står fortfarande stilla. Föreningarna förlorar pengar varje dag. Det är tusentals – och det hinner att bli miljontals – kronor som rinner ifrån föreningarna på grund av regeringens brister i agerandet här.

Vi har från vår sida accepterat den besparing som sker i statens utgifter när det gäller anslaget till idrotten, mot bakgrund av att föreningslivet och idrotten skulle få ökade intäkter från just spel- och lotterimarknaden. Därför vill jag gärna säga till Anders Nilsson att vi inte heller kommer att acceptera någon annan lösning än möjliga intäktsförstärkningar från den sektorn.

När det gäller idrotten och ekonomin vill jag också poängtera den oro som nu råder inom idrottsrörelsen; vi ser demonstrationer som en följd av regeringens sätt att hantera momsfrågorna.

Vi minns att s-regeringen runt 1990 lade stora momskostnader på svensk idrottsrörelse. Vi kommer ihåg att den förra regeringen, den borgerliga, lyckades eliminera en del av dessa kostnader. Men nu är det alltså dags igen. I höstas lade regeringen fram en proposition om moms på tillhandahållande av vissa idrottslokaler. Det förslaget stoppade riksdagen dess bättre.

I dessa dagar frågar man sig inom idrotten om regeringen är på väg att momsbelägga ridning och andra idrotter. Där lämnar regeringen över huvud taget inga besked. Jag skulle uppskatta om Anders Nilsson kunde ge ett besked: Kommer det en momsbeläggning på idrottsutövning som en följd av det arbete som nu pågår i regeringskansliet?

Socialdemokraternas sätt att hantera de här frågorna framkallar oro inom idrotten. Det framgår också av dagens betänkande. Vi på den borgerliga sidan har funnit anledning att markera att vi inte accepterar den detaljstyrning, den klåfingrighet, som socialdemokraternas syn på idrotten ger uttryck för. Vi har därför i en reservation sagt att idrotten själv skall få avgöra hur man vill hantera sina medel. Vi på den politiska sidan skall vara kontrollinstans, men vi skall inte ägna oss åt någon detaljstyrning. Idrotten är bäst skickad att själv svara för detaljstyrningen.

Mot den bakgrunden, fru talman, vill jag yrka bifall till reservation nr 1 i betänkandet.

Anf. 32 MARIANNE ANDERSSON (c)

Fru talman! Idrottens omfattning och dess betydelse för folkhälsan, för den sociala gemenskapen och för ungdomens aktivering beskrivs i betänkandet, och den kan inte nog understrykas.

Idrotten refereras och debatteras mer än de flesta andra områden i samhället. Självklart är det elitidrotten som får den mesta uppmärksamheten. Alla fascinerar vi av lagsporter, av tävlingar och av stora prestationer, men det viktigaste av allt är ändå bredden, de många människornas idrottande. Jag tänker då på alla de tre miljonerna medlemmar, alla ledare och alla klubbar, allt det slit och all den gemenskap som finns på gräsrotsnivå. Det är det som har den stora betydelsen.

Undersökningar visar att de ungdomar som idrottar förbättrar sina studieresultat. Det gäller både de allra duktigaste eleverna och de lågpresterande. Den som idrottar bygger också upp kroppen och får därmed större möjligheter att klara arbetslivets påfrestningar längre fram – jag tänker då på ryggbesvär och förslitningsskador. De senare drabbar i mycket stor utsträckning unga kvinnor i monotona arbeten.

Det är därför mycket angeläget att – förutom att arbeta för en förbättrad arbetsorganisation – stimulera ännu fler till någon form av idrottsutövning. Alldeles speciellt gäller det flickorna. Idrottsämnet i skolan har här den största betydelsen. Enligt min mening måste den undervisningen dels få en rimlig andel av undervisningstiden, dels och framför allt utformas så att alla elever i skolan stimuleras till fortsatt idrottsutövande och motion på fritiden. Ett nära samarbete mellan skolan och idrottsrörelsen är mycket angeläget.

I vår motion om idrott har vi en del yrkanden som hänvisats till andra utskott. Idrotten i skolan och forskning om idrott är områden som behandlas i utbildningsutskottet. Våra speciella yrkanden om dopning och våld i samband med idrottsevenemang har hänvisats till socialrespektive justitieutskottet. I ett tidigare betänkande har idrottens finansiering genom inkomster från spelverksamhet behandlats.

Jämställdheten inom idrotten är en mycket angelägen och omdiskuterad fråga. Färre flickor än pojkar idrottar. Samhällets satsningar på idrott går till största delen till pojkar. Flickors särskilda idrottsintressen har inte uppmuntrats tillräckligt. Flickor får oftast betala mer för sin idrott, t.ex. ridning. Jag vill instämma i den fråga som Stig Bertilsson ställde till Anders Nilsson om en eventuell momsbeläggning av ridsporten, vilket jag tycker vore fullständigt regelvidrigt.

Mediernas spegling av kvinnoidrotten är minimal. Ändå har vi gång på gång fått uppleva att just kvinnor räddat den svenska äran i internationella tävlingar – det senaste exemplet är skid-VM. Det är intressant att notera att kvinnoidrotten i Norge får betydligt större andel av idrottens medieutrymme än i Sverige – ett memento för alla svenska sportredaktioner.

Jämställdheten inom idrotten kommer att behandlas i ett särskilt betänkande i höst, och vi får då tillfälle att debattera detta ytterligare.

Kontentan av allt detta är att vi nu behandlar ett ganska tunt betänkande om anslagen. Idrotten får, liksom andra områden, vidkännas besparingar, vilket vi accepterar, även om vi skulle ha önskat ett underlag i form av en analys av om budgetmässiga besparingar även blir samhällsekonomiska besparingar.

Vi menar därför att det nu är angeläget med en mer genomgripande analys av hur stödet till idrotten skall utvecklas på lång sikt och även av förutsättningarna för hur idrotten skall öka sin självfinansiering. En princip bör vara att staten skall undvika att skattebelasta ideell verksamhet. Majoritetens motargument är att idrottsrörelsen inte har begärt en sådan utredning och att idrottsrörelsen dessutom tillsatt en egen utredning om finansiering. Det är väl mycket bra att idrottsrörelsen ser över sin finansiering – jag tycker att det är en självklarhet att man gör det. Men det är ju ändå riksdagen som beslutar om statens anslag, och

vi ser det som angeläget att vi får ett beslut som långsiktigt klargör finansieringen för idrotten. Vi hörde här tidigare vilken oro som finns ute i idrottsrörelsen för just de här sakerna. Därför tycker vi att det är angeläget med den här typen av utredning.

En princip som också bör behandlas i utredningen är det som tas upp i reservation nr 1 om idrottsrörelsens oberoende ställning. Det är en angelägen fråga med tanke på idrottsrörelsens stora ideella innehåll, samtidigt som samhället också ger finansiellt stöd.

Vi menar att statens stöd inte skall villkoras. Däremot är det verkligen angeläget med en livlig debatt i en mängd olika frågor – t.ex. om bredden i idrottsverksamheten, våldet, dopningen, etiken och jämställdheten samt om hur vi skall få med ännu fler ungdomar i idrottsverksamheten. Opinionsbildning har större effekt än om man ekonomiskt villkorar stödet till idrotten.

Herr talman! Självklart står vi bakom båda reservationerna med centernamn i detta betänkande. Jag yrkar dock bifall endast till reservation nr 2.

Anf. 33 CARL-JOHAN WILSON (fp)

Värderade talman! Det är ganska roligt att debattera idrottsfrågor och att över huvud taget handskas med idrottsfrågor i riksdagsarbetet, eftersom idrotten är en mycket populär och viktig del av svenskt samhällsliv.

Idrotten är fostrande. Många av oss hade varit ännu värre busfrön om vi inte hade tagits om hand av idrotten när vi var unga. Att idrotten är bra för folkhälsan inser alla, och att idrotten har ett stort underhållningsvärde vet vi också när vi sitter på åskådarläktaren eller framför TV:n och följer vad som händer.

Även om mycket samhällsstöd går till idrottsverksamheten är det en enorm ideell insats – jag tror att det är rätt att använda det uttrycket – som görs inom idrotten.

Tredje vice talman Christer Eirefelt säger i en motion som behandlas i detta utskottsbetänkande att 140 miljoner oavlönade arbetstimmar varje år används inom idrottsrörelsen till fostran och omhändertagande av barn och ungdomar. Det är en insats som även i riksdagen bör noteras med tacksamhet gentemot dem som gör den.

Idrotten har försökt att öka kvinnors möjligheter till inflytande och stöd inom idrotten, men man har inte lyckats tillräckligt bra. Vi i utskottet har åtskilliga gånger kritiserat idrottsrörelsen för just detta. Men man bör visa idrottens företrädare respekt genom att säga att de verkligen har försökt och att det har blivit bättre. Men mycket kan fortfarande göras för att ge kvinnor ett större inflytande och för att kvinnoidrottsgrenar skall bli bättre tillgodosedda.

Ett aktuellt ärende är diskussionen om mervärdesskatt på vissa delar av idrotten. Vi har konstaterat att det är just kvinnors och flickors idrottande som har drabbats. Det är inte aktuellt i det ärende som vi i dag behandlar, men jag tycker ändå att det är befogat att ta upp detta. Vi får försöka bevaka nämnda frågor när de i andra sammanhang kommer upp.

Arbetet med att stärka kvinnoidrotten måste fortsätta. Detsamma gäller handikappidrotten. Den som följt tävlingar för rörelsehindrade personer imponeras av att de trots handikapp lyckas prestera så goda idrottsliga resultat. Även den delen av verksamheten är det givetvis viktigt att stödja.

I Christer Eirefelts motion aktualiseras också idrott för invandrare, en fråga som det finns anledning att ta upp. Idrotten har ju en kontaktskapande finess. Möjligheterna för invandrare att få kontakt med andra idrottsutövande personer i vårt land har haft stor betydelse.

Dopningen tas också upp i detta betänkande. Det finns väl ingen här som inte tycker att vi bör anstränga oss extra mycket och försöka förhindra dopning och även ge information till dem som tränar idrott, så att dopningen försvinner.

I en reservation fogad till betänkandet förordar jag, Charlotta L Bjälkebring och Ewa Larsson ett extra anslag om 8,4 miljoner kronor till universitet och högskolor som stöd för motionsverksamhet för studerande. Förslaget har inte vunnit någon större ankläng i utskottet. Jag tänker inte yrka bifall till reservationen, men jag vill gärna markera att jag tycker att det borde ha blivit så som vi reserverar skriver.

I propositionen står det att de föreslagna pengarna inte skall utgå. I stället bör de studerande få stöd till sin idrottsverksamhet genom att bilda föreningar via studentkårerna eller genom kommunala anslag.

I betänkandet står det:

"Utskottet konstaterar i betänkandet att kommunerna som följd av ändringar i folkbokföringslagen numera har ett tydligare ansvar för stöd till studerande vid kårorterna än vad som tidigare var fallet."

Men kommunernas ekonomiska möjligheter är ju inte bättre än statens. Att det skulle komma extra stöd den vägen tror vi således inte. Vidare säger utskottet att man måste framhålla "nödvändigheten av besparingar inom all statlig verksamhet". Därför vill man säga nej här.

I min motion föreslår jag att de här pengarna skall tas från anslaget till Riksidrottsförbundet, för därmed påverkas inte statskassan.

Så här är det i det politiska livet. Jag ville genom min motion och mitt inlägg här markera att jag tycker att det är fel att inte ge nämnda pengar till universiteten och högskolorna för att de studerande skall få möjligheter att fortsätta med den motionsverksamhet som har så stor betydelse för folkhälsan och alltså för de studerandes hälsa under resten av livet.

Värderade talman! Med dessa ord yrkar jag bifall till hemställan i betänkandet i dess helhet.

Anf. 34 CHARLOTTA L BJÄLKEBRING (v)

Herr talman! Vi har i dag förmånen att debattera idrott. Det tycker jag är roligt. För mig har idrotten nämligen betytt väldigt mycket.

Mig och andra som växte upp i miljonprogrammets förstäder och som måste passera större motorleder för att nå ett grönområde gav idrotten faktiskt en lunga till liv. Idrotten gav en meningsfull fritid, utveckling, fostran och andra vuxna förebilder. För många var det, och är, otroligt viktigt för att kunna växa upp till en hel människa och bli

vuxen och i sin tur bli en god förebild för en ny generation. Idrotten är dessutom en central del av vårt kulturmönster.

Livet var hårt att leva då, men nu tror jag att det är ännu hårdare. Ungdomsvåldet ökar. Allt fler begår grova våldsbrott, och allt yngre döms till långa fängelsestraff. I debatten förs ibland fram krav på fler poliser och hårdare straff som en lösning på problemen. Vidare hamnar vi alltför ofta i diskussioner om kronor och ören. Men jag anser att debatten måste breddas till att handla om vilken typ av samhälle vi egentligen vill ha. Som Vänsterpartiet ser saken finns det två utvecklingsvägar.

Herr talman! Ni undrar kanske vad detta har med idrotten att göra. Jag anser dock att det här faktiskt har att göra med idrotten. Fortsätter vi med nuvarande utveckling, där kommunernas resurser ständigt krymper, så minskar också stödet till idrotten.

Idrotten är för många barn och ungdomar en räddning i en i övrigt söndertrasad livssituation där framtidsutsikter saknas. Man kan inte få jobb. Man har kanske inte föräldrar som har ett arbete, eller också har föräldrarna kanske arbete och just av den anledningen jobbar otroligt mycket på övertid.

Vilka blir förebilderna för de här barnen, om idrotten och de förebilder som idrotten ger inte finns? Förebilderna för dem blir kanske amerikanska "våldsheros".

Jag tror, herr talman, att alla idrottsintresserade kan hålla med om detta. Det finns ett samförstånd över partigränserna. Men frågan är hur vi skall lösa detta. Ingen kan leva på luft, inte ens idrotten.

Summan för kommunernas satsningar på idrotten är ungefär 5 miljarder kronor per år – ungefär fem gånger mer än det statliga stödet. Men det kommunala stödet minskar ständigt på grund av att lagreglerade verksamheter i kommunal regi måste prioriteras.

En annan stor inkomstkälla är intäkter från spel och lotterier.

En enkät som RF har gjort visar att kommunerna har sparat ungefär 10 % av stödet till idrotten under 1993. Om detta håller i sig hotas idrotten. Det är också viktigt att se över hur pengarna fördelas. Det gäller ju att det verkligen blir en bredd här, att pengarna går till de grupper i samhället som verkligen behöver detta stöd. Överklassen och medelklassen klarar sig alltid, för de har möjlighet att betala mera för att bedriva föreningsverksamhet osv. Men alla har inte den möjligheten.

Nu har vi möjlighet att välja en annan väg som innebär att de övergripande målen är ett samhälle för alla där alla delar på arbete och tillgångar, där stödåtgärder tidigt sätts in för dem som har det besvärligt socialt och där vi arbetar för ett solidariskt och mindre materialistiskt inriktat samhälle. Här tror jag att idrottsrörelsen spelar en väldigt viktig roll.

För att komma till rätta med dessa saker måste vi snarast få tillstånd en konstruktiv dialog, där vi tillsammans diskuterar hur resurserna skall fördelas. Frågan är: Vad kan staten, landstingen, idrotten och kommunerna göra i en tid av minskade resurser?

De förändringar som EU-medlemskapet medför för idrott och föreningsliv är också ett skäl till att det behövs en utredning.

Också jag vill fråga Anders Nilsson hur det blir med ridmomsen.

Vi i Vänsterpartiet har själva på grund av en oförklarlig administrativ försummelse inte inkommit med en idrottspolitisk motion. Däremot har vi en motion om ridmomsen. Jag vill därför här i kammaren i stället yrka bifall till reservation nr 2 angående tillsättande av en parlamentarisk utredning med uppgift att utreda den långsiktiga finansieringen av statens stöd till idrotten och idrottens möjligheter till ökad självfinansiering. Vid en votering kommer Vänsterpartiet att stödja nämnda reservation.

Herr talman! Regeringen har också för nästkommande budgetår föreslagit att hela bidraget till motionsverksamheter för studerande vid kårorterna skall dras in. Det gör man med hänvisning till rådande budgetläge och kommunernas ökade ansvar på grund av den nya folkbokföringslagen. Men enligt mitt tidigare resonemang om kommunernas minskade resurser håller det inte att dra in dessa pengar utan att på något sätt kompensera detta någon annanstans i budgeten. Men det har man inte gjort.

Jag vidhåller därför min reservation 4 i utskottet. Men jag yrkar inte bifall till den, eftersom den inte kommer att vinna gehör här i kammaren.

Anf. 35 EWA LARSSON (mp)

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till både reservation 2 och reservation 4.

Först reservationen om att tillsätta en parlamentarisk utredning med uppgift att utreda den långsiktiga finansieringen av statens insatser och möjligheter till självfinansiering. Vi tycker att alla skattefinansierade utgifter hela tiden behöver följas upp, så att den politiska viljan och ambitionen stämmer överens med det resultat som vi sedan får. Det gäller naturligtvis också idrottsrörelsen.

Nu förs en diskussion om att idrottsrörelsen i allt större utsträckning skall se över sina möjligheter till självfinansiering. Det tycker vi är bra. Men innan vi gör besparingar måste vi självfallet se över möjligheterna till självfinansiering. Jag kan t.ex. tänka mig att det är svårt att få ökad självfinansiering när det gäller barn- och ungdomsrörelsen. Den översyn som vi vill ha skall naturligtvis göras tillsammans med idrottsrörelsen.

Sedan tror jag också att det finns andra sätt att t.ex. omfördela de medel som idrottsrörelsen får redan i dag. Då tänker jag kanske främst på överbyggnaden, där det finns väldigt många olika nivåer som var och en tar ut sina avgifter. Diskussionen om andra sätt att spara har vi inte motionerat om, utan den för vi med idrottsrörelsen.

Sedan är det en motion som heter Stöd för motionsverksamhet för studerande vid kårorterna. Studentkåreerna har tagit emot statsbidrag sedan 1967. Flera utredningar har visat att studentkåreerna gör betydelsefulla insatser i sin motionsverksamhet.

Vid studieövergången från högstadium till gymnasium tappar idrottsrörelsen flest utövare. I synnerhet är det tjejerna som då faller ifrån. Därför är det extra viktigt att högskolan satsar på motionsverksamheten och ges ekonomiska förutsättningar att göra det för att fånga upp dessa ungdomar igen. Flera av de studerande kommer sedan att bli makthavare på olika ställen i samhället. Deras inställning till livskvalitetsfrågor kommer naturligtvis att präglas av hur de själva har utövat olika livskvalitativa fritidsintressen.

Regeringens förslag att kommunerna skall ta över kostnaden för motion till högskolorna via aktivitetsbidraget tycker vi bygger på en total okunskap om det ekonomiska läget i kommunerna. Om exempelvis de 15 000 medlemmarna i min hemstads studentmotion vänder sig till fritidsnämnden i Stockholms stad och säger att de nu skall ha aktivitetsbidrag, så faller ju hela nämndens budget ihop – samma fritidsnämnd som inte ens har råd att hålla fritidsgårdarna öppna i staden.

Här stöder vi motionen om att drygt 8 miljoner kronor omfördelas från Riksidrottsförbundets budget till universiteten.

Jag vill också instämma med tidigare talare som har sagt att de vill ha ett besked i dag. Det är pinsamt dåligt att ridsporten ännu inte har fått besked om ifall regeringen tänker sluta att särbehandla sporten eller om de tänker fortsätta att särbehandla den. Vi tycker att den skall behandlas på precis samma sätt som ishockeyn och fotbollen. Nu vill vi ha ett besked i dag. Vi kräver ett besked i dag.

Marita Ulvskog har stått här och sagt att hon inte kan svara på frågan om momsbefrielse för ridsporten. Jag har pratat med Göran Persson, och han säger att han inte kan svara på frågan. Jag har pratat med Mona Sahlin, som säger att hon inte kan svara på frågan.

Är det så himla märkvärdigt att säga att ridsport är som vilken annan sport som helst, precis som ishockey, precis som fotboll? Självfallet skall inte denna sport särbehandlas. I så fall kan ju den i Sverige näst största idrottsrörelse andas ut, för nu är de förbaskat oroliga. Vi vet att av utövarna är 83 % kvinnor, och 70 % av dessa kvinnor är under 25 år.

Momsen på ridsporten påverkas av EU:s regler. Låt oss i stället se till att anpassa EU:s regler till den folkrörelsetradition som vi har i Sverige. Jämför reglerna med dem som gäller för vilken annan idrottsgren som helst.

Anf. 36 ANDERS NILSSON (s)

Herr talman! Idrottsdebatten får ofta förloppet att alla deltagare sjunger idrottens lov och talar om alla goda sidor med idrotten. Så är fallet också i dag. Jag har ingenting att invända mot den debatten, utan jag kan gärna instämma i nästan allting som har sagts om det goda som idrottsrörelsen för med sig i vårt samhälle.

Jag vill bara tillägga en sak som jag tror att inte någon direkt har sagt här.

Vi befinner oss, herr talman, i en tid som dels präglas av stora förändringar, dels innebär en svår ekonomisk situation för både samhället och många enskilda människor. Dessutom har vi en hög arbetslöshet.

Då är det med idrotten ungefär som med alla folkrörelser, ungdoms- verksamhet etc. att det är den demokratiska fostran, den sociala sidan och gemenskapen i verksamheten som är det väsentliga och som i dessa tider betyder mer än själva tävlingsresultatet och tävlandet. Därför bör det vara rimligt att från politiskt håll på olika nivåer lägga tonvikten på just dessa sidor inom idrotten liksom inom andra folkrörelser när man diskuterar hur samarbetet mellan idrotten och samhället skall gå till. Jag tycker att det är ganska väsentligt att få detta sagt, för det är ju de mjuka delarna i folkrörelsens verksamhet som har betydelse i sådana här tider.

Betänkandet om idrott andas ett mycket stort samförstånd, även om det låter något annorlunda i inläggen här. Vi är ju överens om nivån i statens stöd till idrotten. Det finns inga reservationer där man vill ha varken mer eller mindre pengar.

Vi är också överens om hanteringen av riksidrottsgymnasierna. I stödnivån finns också inbyggt hur mycket pengar som skall gå till det lokala aktivitetsstödet, vilket är en betydande summa.

Det är några partier som har en avvikande mening när det gäller bidraget från Riksidrottsförbundet till studerande på högskoleorterna. Jag har lyssnat till debatten och alla de skäl som har anförts för att vi skall ha stödet kvar. Det är naturligtvis bra att studenter liksom andra människor idrottar, men jag har inte från något håll hört ett skäl för att studenter skall ha ett större stöd än människor i motsvarande åldersgrupper som inte är studenter. Varför skall de särbehandlas? Det skulle ha gått i en ekonomiskt god tid, men vi har faktiskt inte möjligheter att göra det nu. Jag tror inte att kommunerna kommer att ge dessa bidrag i stället. Vad vi vill hänvisa till är att studenter, precis som andra kommunmedborgare, har möjligheter att använda kommunala anläggningar och utnyttja eventuella kommunala stöd. Däremot borde det finnas en anledning för universitet och högskolor, som ju ändå har mångdubbelt större budgetar än allt vad idrottsrörelser och andra har, att se om inte studenthälsovården kräver att de stimulerar motionsverksamheten.

Jag skall också säga någonting om reservationerna. Den första handlar om idrottsrörelsens oberoende ställning. Det är en fråga som vi faktiskt genomgående betonar i flera av motionssvaren i betänkandet. Jag ser inte någon större skillnad mellan budgeten som regeringen lade fram för ett år sedan, vilken jag förmodar att Stig Bertilsson står bakom, och den budget som regeringen har lagt fram i år. Jag har i den förra budgeten räknat till inte mindre än sex punkter, där regeringen på något sätt talar om att Riksidrottsförbundet bör göra så eller så. Det är nästan samma punkter som finns med i årets budget.

Det finns en stor samstämmighet mellan de politiska partierna, Riksidrottsförbundet och regeringen om att det är bra att stödja handikappidrott. Vi måste gynna elitidrotten på ledarsidan, eftersom den har betydelse för bredden. Detta finns inskrivet både i anslagsäskanden och på andra ställen.

Däremot tycker jag att kopplingen mellan synen på idrottsrörelsens oberoende ställning och förslaget i reservation 2 om en utredning av finansieringen egentligen är litet underlig. Det stämmer inte riktigt. En

utredning innebär att man har en ambition att se över och eventuellt förändra det som gäller för dagen. Detta bör då rimligen ske i samarbete och samverkan med den rörelse som det är fråga om. Det är möjligt att det kan vara förnuftigt att så småningom tillsätta en idrottsutredning – det var ganska länge sedan sist – men det vore ganska verklighetsfrämmande om det inte finns en klart uttalad vilja från Riksidrottsförbundet om att man vill att det skall göras en sådan utredning.

Jag har nu gått igenom de reservationer som finns.

Sedan finns det också i detta betänkande skrivningar beträffande en motion som kds har väckt. Motionen är inriktad på en mängd olika områden: etik inom idrotten, sambandet mellan elit- och breddidrott, inriktning av bidragsgivning, idrottsarenors tillgänglighet för funktionshindrade, behovet av forskning om handikappidrott, dopning, LOK-stödet. Det som motionärerna från kds framför stämmer med vad regeringen har sagt i sin budgetproposition, med vad vi tidigare har sagt i utskottets idrottsbetänkanden och det stämmer med Riksidrottsförbundets syn på det hela. Det är alltså fråga om att slå in öppna dörrar. Det är väldigt lätt att instämma i detta, men det finns ju ingen anledning att göra något tillkännagivande med anledning av motionen. Detta är ett bevis på att det finns en mycket stor samstämmighet när det gäller idrottspolitik i det här landet. Motionärer, partier och utskott är överens om dessa saker.

Jag har fått några frågor, och jag skall svara på dem som jag kan tänkas hinna med att svara på. Jag är inte säker på att frågeställarna kommer att bli nöjda, men jag vill ändå göra några påpekanden.

När det gäller Stig Bertilssons beskrivning av Tiptjänst är det en annan fråga, men den berör ju idrotten. Jag vill då bara peka på, vilket jag har gjort flera gånger tidigare, att överlåtelsen av Tiptjänst skulle ske på villkor som inte fick innebära minskade inkomster för staten. Jag tycker att det är ett ganska väsentligt påpekande i det här sammanhanget.

Det som Stig Bertilsson sade innebär att han sällar sig till gruppen av kravmaskiner – det var borgerliga politiker som myntade det begreppet vid något tillfälle. Enligt Stig Bertilsson är idrotten från alla synpunkter helig. Dess intressen skall tillgodoses, men när det gäller andra folkrörelser, studieförbund och annat är moderaterna kolossalt hårdhänta med rödpennan när de skriver motioner och annat. Men på det här området finns det tydligen ingen anledning att på något sätt minska anslaget.

Jag vill påstå att vi, om vi beaktar den samhällsekonomiska situationen, har lyckats att ge folkrörelserna över huvud taget – och det inbegriper även idrotten – ett mycket gott anslag.

Så över till frågan om moms på ridsport och annat. Det var ju en imponerande samling socialdemokratiska politiker som Ewa Larsson räknade upp. Jag är mycket smickrad över att ni tydligen tycks tro att jag kan lämna ett besked som inte de kan ge. Vi lever i en tid där allting tydligen skall avgöras omedelbart. Detta är en fråga som hänger samman med de regler som finns inom EU, och detta är något som regeringskansliet håller på att bereda. Varken jag eller de andra socialde-

mokrater som ni har nämnt har kunnat ge ett ögonblickligt besked om att det skall vara på det ena eller andra sättet. Men det finns naturligtvis ingen rimlig anledning att sträva efter ett införande av moms på ridsport eller på annat folkrörelsearbete. Vårt arbete bör ju gå ut på att i så stor utsträckning som möjligt se till att vi kan anpassa våra regler så, att vi kan bevara dagens situation där folkrörelsearbetet i stort sett är befriat från moms. Det är naturligtvis inriktningen. Om det sedan i slutändan går att hålla till hundra procent kommer vi att bli varse ganska snart. Det som jag nu har sagt skall icke tas som ett besked, vare sig om att det skall bli moms på idrotten eller om att det inte skall bli det.

Jag tycker mig ha den förmågan att jag kan tåla mig de veckor, de dagar eller möjligen den månad som det tar innan det blir alldeles klart. Jag är säker på att alla de här i kammaren som till det yttersta kräver att ridsporten skall vara momsbefriad kommer att kräva den här moms-skyldigheten, om det skulle visa sig vara en absolut nödvändighet med hänsyn till EU-arbetet. Då tvingas ni kanske konstatera att detta är en nödvändighet som vi inte vill ha men som vi ändå blir tvungna att införa.

Jag hoppas inte – och jag tror inte heller – att det blir på det sättet. Min inriktning i min politiska verksamhet är att detta skall gå att klara, men jag kan i dag inte ge ett definitivt löfte.

Nu har jag överskridit min talartid betydligt, herr talman. Men jag har kommit till den slutsatsen att jag yrkar bifall till hemställan i utskottets betänkande och – efter ett viss funderande – avslag på de fyra reservationer som finns fogade till det.

Anf. 37 STIG BERTILSSON (m) replik

Herr talman! Ingen verksamhet är helig när det gäller anslag från stat och kommun. Det har vi kunnat bli varse. Om Anders Nilsson hade varit mer noggrann med att studera betänkandet borde han veta att vi från moderaterna har accepterat den besparing som sker i anslaget till idrotten. Jag vet inte vad Anders Nilsson hade hoppats på ytterligare.

Som jag sade tidigare i mitt anförande accepterade vi den besparingen därför att vi satte in denna i perspektivet att idrotten får ökade möjligheter att finansiera sin verksamhet på annat sätt. De förutsättningar som den förra regeringen byggde upp är nu den nuvarande regeringen på väg att riva ner.

Frågan om moms inte bara på ridning utan också på annan idrott är ju ingalunda ny, Anders Nilsson. Den har diskuterats länge, under hela hösten. Vi har inte kunnat få något som helst besked från regeringskansliet och inte ens från Anders Nilsson när statsråden inte har velat svara.

Vad det handlar om är ändå en vilja se utövandet av ridsport som en del av den svenska folkrörelsetraditionen. Gör man det bör det inte vara så svårt att fatta beslutet. Jag är övertygad om att Anders Nilsson kommer att få sådana besked från vår sida att han blir nöjd när frågan skall behandlas i kammaren.

Jag beklagar att Anders Nilsson inte kan ge några svar. Jag noterar också att Anders Nilsson inte ger några svar när det gäller vad som

kommer att ske med de arbetsgrupp som nu jobbar för att försöka bygga upp det som har rivits ner av den nya regeringen på spel- och lotteriområdet.

Prot. 1994/95:77
22 mars

Idrott

Anf. 38 ANDERS NILSSON (s) replik

Herr talman! Stig Bertilsson sade att den här regeringen har rivit ner saker och ting. Då undrar jag vad det är som har rivits ner. Automatspelelen har faktiskt inte införts ännu, och det finns väl ingen möjlighet att riva ner något som inte finns.

Det råder ju inga tvivel om att idrottsrörelsen har förmått att öka sina inkomster från spel- och dobbelverksamheten, bl.a. genom Bingolotto. Det råder inte heller några tvivel om att pengarna från värdeautomatsspelen skall gå till folkrörelserna, och jag förmodar att idrotten kommer att få en stor del av dessa pengar. Jag har tidigare varnat litet grand för att vi inte skall ha alltför stora förhoppningar om att inkomsterna från detta blir så enormt höga.

Sedan vill jag ställa en fråga till Stig Bertilsson. I reservationen gjorde man ett stort nummer av alla pekpinnar och de detaljregleringar som regeringen vill göra. Vad är det som regeringen i sin proposition har detaljreglerat som inte moderaterna tog upp i sin motion för ett år sedan?

Anf. 39 STIG BERTILSSON (m) replik

Herr talman! Jag vill påminna Anders Nilsson om att bingolottointäkterna uppväger till nöds de neddragningar som har skett ute i kommunerna. Det är inte det som vi skall diskutera här.

Anders Nilsson undrade vad som hade rivits ner.

Ta t.ex. Tipstjänst. Anders Nilsson försöker få det att framstå som att det skulle innebära någon sorts kravmaskineri att hävda att Tipstjänst skulle överföras till folkrörelserna. Det är faktiskt inte så. I det koncept som presenterades var förutsättningarna givna, att den vinstökning som Tipstjänst förväntas få skulle tillfalla folkrörelserna. Staten skulle inte förlora någonting. Hur är detta möjligt? Jo, framför allt därför att Tipstjänst i folkrörelseägo hade blivit mycket starkare. Tipstjänst hade, med den enorma resurs som t.ex. hela Idrottssverige utgör, fått en mycket starkare position på marknaden. Det mervärdet var idrotten och föreningslivet tillförsäkrat. Detta har socialdemokraterna och Anders Nilsson faktiskt valt att stoppa av ideologiska eller av andra skäl.

Regeringen talar i sin proposition om att man anser sig nödgad att göra särskilda beräkningar av anslaget, att man inte var nöjd med det som Riksidrottsförbundet hade gjort och ville styra delar av anslaget, t.ex. lokalt aktivitetsstöd. Det är pekpinnar som icke behöver göras från detta hus eller från samhällets sida. Vår uppgift bör vara att ha en kontrollverksamhet, det är vår roll, men att tillåta idrottsrörelsen själv använda de resurser som den tillställts. Den använder, Anders Nilsson, resurserna bättre om den får göra det fritt.

Anf. 40 ANDERS NILSSON (s) replik

Herr talman! Det förhåller sig så att Riksidrottsförbundet gjorde, precis som det gör i stort sett varje år, en anslagsframställning. Men den låg på en betydligt högre nivå än anslagsnivån. Det skilde hundratals miljoner. Vi är ju överens om anslagsnivån. Om då regeringen ger ett anslag på en nivå som ligger lägre än anslagsäskandet, har regeringen följt de prioriteringar som Riksidrottsförbundet har gjort. Men skillnaden mellan Riksidrottsförbundets äskande och det anslag som vi har möjlighet att ge är så stor att det var nödvändigt att göra vissa påpekanden om hur pengarna skall användas. Det är påpekanden som på punkt efter punkt finns med i moderaternas förslag från förra året. Det är alltså ungefär en likvärdig behandling nu.

Det här är, Stig Bertilsson, att göra en höna av en fjäder. Det är ännu mer, därför att det inte ens var en fjäder i utgångsläget som blivit en höna i Stig Bertilssons framställning.

Anf. 41 CARL-JOHAN WILSON (fp) replik

Värderade talman! När det gäller mervärdesskatt på viss idrottsutövning tycker jag att man knappast kan begära ett tydligare svar än vad Anders Nilsson har givit. Jag uppfattar det så att han är beredd att i sitt parti arbeta för det som vi andra har eftersträvat.

Anders Nilsson drog i slutet av sitt anförande den slutsatsen att vi kan ställas inför ett fullbordat faktum i ärendet beroende på EU-regler. Jag hoppas att den uppkäftighet som finns hos folket kan visa att vi kan nå framgång i EU.

Sedan undrade Anders Nilsson varför just studenterna skulle få del av statlig omsorg när det gäller motionsverksamhet. Studerande på universitet och högskolor är omhändertagna i fråga om samhällsvård ungefär på samma sätt som värnpliktiga under militärutbildning. Jag tycker att man bör se till att den som har ansvaret för deras vistelse vid universitet och högskolor också känner ansvar för själva motionsverksamheten. De flesta arbetsgivare anslår pengar för sin personals motion. Jag jämför universitet och högskolor med arbetsgivare i detta sammanhang.

Poängen med min motion och den reservation som vi har lämnat är att det inte skulle kosta några extra pengar, utan man skulle ta från de pengar som Riksidrottsförbundet enligt regeringen ändå skall använda för detta ändamål. Jag tycker att det här förslaget är så bra att om någon på regeringskansliet hade kommit på det tidigare, skulle det säkert ha varit med i propositionen från början.

Anf. 42 ANDERS NILSSON (s) replik

Herr talman! Jag vill än en gång säga att jag inte har någonting emot att vara med om att till det yttersta försöka se till att folkrörelsernas verksamhet överlag inte momsbeläggs. Det gäller både ridsport och liknande verksamhet. Jag vill gå så långt som att säga att jag personligen tycker att detta kan vara ett område där det, med tanke på ändamålet, förtjänar att vara civilt olydig mot EU. Vi kan vänta med att göra någonting tills vi ställs inför något slags faktum. Det finns alltså alla

skäl i världen att hjälpas åt att arbeta för en opinion för en sådan lösning. Jag tror att vi är ganska överens om det.

Carl-Johan Wilson tar upp studentidrotten. Kan det vara så att anslaget till Riksidrottsförbundet är alldeles för högt, när reservanterna utan vidare tycker att det går att ta åtta och en halv miljon från anslaget till idrotten för att destinerats till studenterna? Ert ställningstagande måste innebära att det finns ett utrymme i Riksidrottsförbundets hantering av dessa pengar som medger detta. Då skulle jag vilja veta vad det är för någonting.

Anf. 43 CARL-JOHAN WILSON (fp) replik

Värderade talman! Jag har läst i det betänkande som Anders Nilsson står bakom att studerande på kårorterna redan i dag har samma rätt till statligt stöd för lokal och ungdomsaktivitet på idrottsområdet som andra. Då måste man förutsätta att det går en massa pengar till den verksamheten från staten via Riksidrottsförbundet. Om vi känner ansvar för studenternas hälsovård när det gäller motion kunde vi lika gärna ge dessa pengar direkt. Då vet vi att pengarna går dit. Annars är jag inte säker på att man kan få verksamheten att fungera på det sätt som den hitintills har gjort.

Jag tror att vi är överens om att pengarna finns, sett både ur Anders Nilssons och ur min synvinkel.

Anf. 44 ANDERS NILSSON (s) replik

Herr talman! Jag är rädd för att vi ändå inte är det. Ett genomgående drag i reservationen om studerande på kårorterna är att reservanterna, både i skrift och nu i tal, hävdar att studenterna som regel har kommit upp i en ålder som gör att de inte får något aktivitetsstöd. Det är en riktig bedömning. Det skapas inte något utrymme för det genom att låta pengarna gå en annan väg. Det är tvärtom så att studenterna kommer att få mindre pengar. Vi har hänvisat till att de får utnyttja anläggningar och bedriva verksamheter på samma villkor som andra människor i de åldrarna på de kårorter som det är fråga om. Det är alltså ingen förmån penningmässigt att vara student jämfört med att vara metallarbetare, kontorist eller någonting annat.

Anf. 45 EWA LARSSON (mp) replik

Herr talman! Anders Nilsson sade angående momsens på ridsporten att man gott kan vänta ett par veckor till. Det är en halv miljon svenskar som utövar ridsport. Sedan EU-inträdet har dessa människors oro varit konstant. Den har inte blivit mindre, därför att tre socialdemokratiska ministrar har vägrat att svara på den enkla frågan: Varför vill man inte jämställa ridsporten med vilken idrottsgren som helst? Det är så enkelt. Det är absurt att inte ha kunnat ge besked ännu.

Det är vi politiker som avgör hur svensk folkrörelsetradition skall anpassas till EU-direktiven. I EU har man inte denna tradition. Vi kan inte följa ett direktiv som utgår från en verklighet som inte finns.

Studerandena har varit omhändertagna av samhället beträffande motionsverksamhet sedan 1967. Att nu dra in medlen utan en utvärde-

ring eller ett övervägande om det är realistiskt att finansieringen sker på ett annat sätt tycker jag är synnerligen odemokratiskt.

Till sist en kommentar till motionen om en översyn från Centerpartiet. Om nu också idrottsrörelsen skall spara – och det är viktigt att också den skall kunna göra det – kan man inte spara innan man sett vad det finns för möjligheter till självfinansiering. Vi vet t.ex. i dag att det är dåligt med forskning inom barnidrotten. Vi borde undersöka barnidrotten ur ett folkhälsoperspektiv kontra ett elitperspektiv. Vill man ha förändringar måste man först undersöka hur förändringarna kommer att slå.

Anf. 46 ANDERS NILSSON (s) replik

Herr talman! Jag vill göra ett påpekande som möjligen kan lugna dem som är engagerade i ridsporten. Den oro som de känner kan jag förstå. Det är kolossalt många människor i vårt samhälle i dag som är oroliga för väldigt många saker. Det är oundvikligt att det drabbar även idrottsrörelsens människor. Det är faktiskt så att vi inte har någon moms på ridsporten i dag. Det vore värre om vi hade moms och man väntade på ett besked om att den skulle tas bort. Men vi har den situation i dag som Ewa Larsson och andra vill ha. Det som är oroande är att det möjligen kan fattas ett beslut om momsbeläggning. Vi är, såvitt jag förstår, överens i de olika partierna om att vi som arbetar med idrottsfrågorna skall göra vad vi kan för att förhindra detta.

Det är onödigt att uppamma en folkstorm som möjligen grundar sig på felaktiga premisser. Vi behöver inte utgå från att det blir moms på denna verksamhet.

Anf. 47 EWA LARSSON (mp) replik

Herr talman! Min erfarenhet av politiskt arbete sedan 20 år tillbaka är att en opinion kan få mycket att förändras. Det är väl himla bra att ridsporten har tagit initiativ till att uppvakta alla politiker över hela landet för att göra dem uppmärksamma på den här absurda frågan. De skall väl inte sitta och vänta tills beslutet är fattat, när ingen inom regeringen i dag kan ge besked om vad det kommer att bli för beslut.

Anf. 48 ANDERS NILSSON (s) replik

Herr talman! Jag tycker också att det är bra att människor reagerar, tar ställning och ger uttryck för sin åsikt. Däremot tror jag inte att det är nyttigt att i vårt samhälle uppamma oro, ångest och den typen av känslor, för det är inte säkert att det är befruktande och att det är särskilt bra. Att däremot ta ställning, reagera på saker och ting, vara med och påverka är sådant som vi vill att idrottsrörelsen och andra i sitt demokratiska arbete skall inspirera människor till.

Det jag har vänt mig emot är att jag tror att den här mycket upphäussade stämningen medverkar till oro och ångest som kanske inte är bra.

Herr talman! När det gäller frågan om momsén säger Anders Nilsson att människor inte skall vara oroliga. Det tycker inte jag heller att de skall vara.

Idrott

Egentligen uppmanar Anders Nilsson regeringen att vara litet civilt olydig när det gäller EU-reglerna om moms på ridsporten, som vi kanske skulle kunna få. Jag hoppas att Anders Nilsson skickar det vidare till regeringen. Jag tyckte att det var mycket bra att han sade det, för jag har uppfattat att den här frågan återigen är en sådan fråga där vi i Sverige visar en oerhört stor undfallenhet mot EU:s regelverk. Ibland har jag en känsla av att vi övertolkar vissa av de regler som finns, så att vi får det så besvärligt som möjligt här i Sverige.

Som jag ser det är det en definitionsfråga. Man definierar tydligen ridsporten som en näringsverksamhet. Vi måste kunna definiera den folkrörelse som ridsporten är som något annat än näringsverksamhet och på det viset komma ifrån den här frågan. Det hoppas jag att vi skall kunna göra.

När det gäller vårt förslag om en utredning av idrottens finansiering säger Anders Nilsson att idrotten inte har begärt någon sådan utredning. Nej, det har man förstås inte gjort. Idrottsrörelsen vill självfallet ha så stort statligt stöd som möjligt. Men det är faktiskt vi här i Sveriges riksdag som beviljar anslagen till idrottsrörelsen. Vi har som politiker naturligtvis att se till helheten och försöka finna lösningar på hur vi skall kunna klara den finansiering av idrottsrörelsen som vi allihop tycker är så viktig. Därför är den här utredningen viktig.

Herr talman! Jag skall i den här repliken utelämna frågan om momsen. Den har vi pratat om väldigt många gånger och den är faktiskt ett skatteutskottsärende, fastän den har bäring på idrotten. Jag skall säga några ord om förslaget om utredning.

Vi har sysslat med och vi väntar på genomlysningar av spel och dobbel, alltså lotterisidan. Det kommer förslag så småningom. Man har inom idrotten gjort mycket långtgående utredningar och programarbeten när det gäller finansiering och annat. På en del andra områden där idrotten är berörd, t.ex. studieverksamheten inom studieförbunden och på andra områden, finns det fastlagda regler som inte är särskilt gamla och som riksdagens partier i stort sett är överens om skall gälla. Det är alltså ett område som är synnerligen väl genomlyst ur olika aspekter. När man inom idrotten icke själv anser att vi bör ha en utredning för närvarande, tycker jag inte att det finns skäl att bifalla den här reservationen.

Herr talman! Anders Nilsson säger själv att man inte ännu har lyckats få fram den utredning om spelverksamheten, en del annan verksamhet och studieverksamheten som skulle komma här i dagarna. Jag tror att den skulle ha varit framlagd redan nu. Det som rör studieverksamheten har inte pågått särskilt länge, säger Anders Nilsson.

Men allt detta pekar åt precis motsatt håll mot vad Anders Nilsson tolkar det. Det är i stället angeläget att man väger samman alla de här olika delarna och försöker få fram en helhet, så att man ser hur man skall få hela den här verksamheten att fungera i framtiden.

Jag kan absolut inte se något skäl till att man inte skulle göra en sådan här utredning. I stället ser jag behoven som mycket angelägna.

Anf. 52 ANDERS NILSSON (s) replik

Herr talman! Jag tycker att det skulle vara mycket bra om Marianne Andersson vände sig till sin bäddkamrat Stig Bertilsson och tog upp frågan om utredningen med honom. Han var idrottsminister i den regering ni båda understödde. Varför i Herrans namn gjorde ni inte denna angelägna utredning då?

Anf. 53 CHARLOTTA L BJÄLKEBRING (v) replik

Herr talman! Egentligen känns den här frågan slutdebatterad. Men jag skall ändå säga några ord.

Om kårorterna inte har möjlighet att få kommunalt aktivitetsstöd anser jag att det är desto större anledning att de får behålla det statliga bidraget även framgent. Vi skall inte ge bidrag till alla grupper. Det handlar om att en grupp, som har haft det här stödet tidigare, skall få ha det kvar.

Jag tror heller inte att idrottsrörelsen är emot en sådan här idrottspolitisk utredning. Jag tror att man kommer att välkomna den. Riksidrottsförbundet har nyligen utkommit med en utredning som heter just Idrottspolitisk offensiv. Här uttalar man vikten av att en diskussion kommer till stånd på just de här områdena, hur man skall kunna finansiera idrottens verksamhet i framtiden. Det skulle i så fall en idrottspolitisk utredning kunna lösa.

Vad gäller ridmomsen vill jag säga att socialdemokraterna inte verkar för att det skall bli någon moms. Frågan är: Verkar de för att det inte skall bli någon moms?

Anf. 54 ULLA-BRITT HAGSTRÖM (kds)

Herr talman! Först får jag tacka Anders Nilsson för redogörelsen för kds motion och hans positiva syn på vår motion. Tyvärr är den inte helt tillgodosedd, måste jag säga.

"En sund själ i en sund kropp" är för mig uttrycket för idrottens betydelse. I idrotten ligger också, enligt min erfarenhetsvärld som lärare, mycket av föräldraengagemang och gemenskap ungdomar emellan. Det är också bevisat att idrott och träning på lagom nivå i unga år är en garant för välmående senare i livet.

Mot bakgrund av idrottsrörelsens betydelse ser vi kristdemokrater det som viktigt att engagera oss i de framtida villkoren för idrottsrörelsen. Det ideella engagemanget är motorn i idrottsrörelsen. Därför skall vi politiker inte styra detta. Det är därför vi kristdemokrater är delaktiga i reservation nr 1.

Idrottsrörelsen har i dag 25 miljoner medlemmar inom 40 000 olika lokalföreningar. I snitt skulle det faktiskt bli tre medlemskap per invå-

nare. Vi har redan hört att hundratusentals ideella ledare varje år lägger mer än 140 miljoner timmar på att ta hand om mer än hälften av alla barn och ungdomar i över 18 000 aktiviteter varje dag året om.

Tala om folkhälsoarbete av gedigna mått! Tala om social gemenskap! Tala om fostran för ungdomen! Tala om kreativitet i motsats till passivitet och destruktivitet!

Därför vill vi kristdemokrater också avge reservation nr 3. Under perioder av långvarig arbetslöshet kan framför allt ungdomar lätt förlora tron på sig själva och samhället. För att tillvarata och dokumentera idrottens stora fostrande och förebyggande möjligheter vill kristdemokraterna att en vetenskaplig försöksverksamhet skall inledas på någon ort som drabbats särskilt av arbetslöshet och ekonomiska bekymmer.

Idrottsrörelsen kan självfallet inte ersätta nödvändiga ansträngningar för att ge alla som förlorat sina arbeten nya och meningsfulla arbeten. Men det skulle vara mycket intressant att på en sådan ort tillförsäkra idrottsrörelsen rikliga resurser för att göra en massiv insats för ungdomen. De sociala effekterna skulle kunna lindras under den period den unge är arbetslös. Ett sådant försök skulle på ett vetenskapligt sätt utvärderas och följas upp för att slutsatser skulle kunna dras som kan tillämpas på andra orter och i andra sammanhang.

Herr talman! Vi kristdemokrater lyfter fram också idrottsrörelsens stora ansträngningar för att motverka användningen av dopningsmedel och andra droger. Kampen måste fortsätta med ett aktivt stöd från samhället. Här ser vi fram mot vad den parlamentariska utredningen kommer fram till före detta års slut. Vi hejar på Folkhälsoinstitutets arbete genom samrådsgruppen. Riksidrottsrörelsen bedömer överträdelse mycket strängt. Men vi slår oss inte till ro. Vi kristdemokrater kommer noga att följa upp den här frågan.

Ett annat viktigt område för oss är handikappidrotten. Idrotten har stor betydelse vid rehabiliteringen av personer med olika funktionshinder. Idrottsarenorna måste vara tillgängliga för dessa. De måste handikappanpassas för att ge de funktionshindrade möjlighet att utöva idrott och inte bara sitta som åskådare. Genom forskning kan Sverige bidra till utveckling på detta område för att också förbättra internationellt. En utredning om hjälpmedel för motion, sport och hobby bereds nu på Socialdepartementet, vilket vi tycker är positivt. Här berörs också ekonomiskt stöd för fritidshjälpmedel. Det är mycket viktigt att integration av handikappidrott i friskidrotten stimuleras. Då kan de här hjälpmedlen ha mycket stor betydelse för att de funktionshindrade skall kunna delta i verksamheten.

Herr talman! Det finns mycket mer att beröra: idrottens etik, idrotten i skolan, breddidrott kontra elitidrott, kvinnoidrott, internationellt idrottssamarbete, moms på föreningsaktiviteter. Men jag stannar här, och jag avstår från att yrka bifall till vissa reservationer. Men jag önskar att vi mycket klart och tydligt säger ifrån i fråga om moms för ridsporten. Det får inte vara så att EU tar överhanden här. Varför skall tjejdrott särbehandlas? Vi måste gå motsatta vägen och påverka EU i stället.

Idrott

Herr talman! Jag vill yrka bifall till reservationerna 1 och 3. I övrigt ansluter jag mig till hemställen i utskottets betänkande.

Anf. 55 ANDERS NILSSON (s) replik

Herr talman! Jag vill bara fästa uppmärksamheten på något som jag tycker är en motsättning. Ulla-Britt Hagström ställer sig bakom reservation 1. Där står bl.a. att idrotten skall ha friheten att själv bestämma verksamhetens innehåll, inriktning och mål. Det tror jag att vi alla är överens om.

I reservation 3 begär hon att riksdagen skall bestämma att idrotten skall bedriva en försöksverksamhet av det slag som föreslås, nämligen försöksverksamhet på en ort. Om det är någonting som är pekpinnar åt idrotten och som är ett beslut som vi skulle fatta i idrottens ställe är det väl detta.

De här två reservationerna stämmer inte överens. Jag förstår att kds är ensamt om reservation 3. Det är möjligt att en sådan undersökning och verksamhet kunde vara intressant och ge resultat. Men det är definitivt inte riksdagen som skall besluta om det, utan det är idrotten själv i så fall om den vill göra det.

Jag vill fråga Ulla-Britt Hagström: Är det verkligen kds mening att riksdagen skall besluta att idrotten skall göra en sådan undersökning?

Anf. 56 ULLA-BRITT HAGSTRÖM (kds) replik

Herr talman! Jag tror att riksidrottsrörelsen verkligen skulle välkomna ett sådant försök. Det kommer att belysa idrottens stora betydelse. Det kommer att visa på vad ungdomarna får ut av idrotten i form av träning, social gemenskap, förebyggande folkhälsoarbete och annat.

Jag tror att man skulle välkomna att riksdagen säger: Det här skulle vi vilja se. Det här är en morot. Det här skulle vi vilja stödja. Det här ställer vi oss bakom. Det finns ingen motsättning i detta.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades efter 14 §.)

*Betygssystemet i
grundskolan*

11 § Betygssystemet i grundskolan

Föredrogs

Utbildningsutskottets betänkande 1994/95:UbU8
Betygssystemet i grundskolan

Anf. 57 BEATRICE ASK (m)

Herr talman! När vi nu skall behandla en rad motionsyrkanden om betygen i grundskolan handlar det i många fall om frågor som kammaren nyligen debatterat.

Det är väl känt att vi moderater är kritiska till att riksdagen i höstas rev upp det betygssystem som riksdagen fattade beslut om i samband med läroplansbesluten. Vi anser att de betyg som nu kommer att införas

är dåliga. De kommer för sent, antalet steg är för få, och skolornas möjligheter att utveckla kontakterna med hemmen har beskrivits.

Det är vår bestämda övertygelse att det är barn med svårigheter i skolarbetet eller med dålig uppbackning hemifrån som får lida mest av otillräcklig och otydlig uppföljning av varje elevs studieresultat och utveckling i skolarbetet. Vi anser också att betygen är viktiga för elevernas motivation.

När det är sagt vill jag understryka att det runtom i Sverige ute i skolorna bedrivits och bedrivs ett intensivt arbete för att kunna genomföra riksdagens och regeringens beslut om nya läroplaner, kursplaner och betyg. Socialdemokraternas återställare i höstas innebär att många goda idéer och planer för det nya när det gäller skriftliga omdömen och betygen fick överges. Det ökade inte respekten och tilliten ute i skolorna till det kloka i politiska beslut.

Det är mot den bakgrunden och med respekt för det arbete som utförs i våra skolor som vi moderater inte yrkar på att också höstens beslut om betygen skall rivas upp. Däremot har vi inte ändrat uppfattning om att beslutet är dåligt.

I några andra frågor som rör betygen och utvärdering av arbetet i skolorna har vi emellertid några viktiga reservationer som här kommer upp till behandling.

Den första handlar om att skolorna skall känna sig oförhindrade att i samband med kvartssamtalen avge skriftlig information. Jag har egna erfarenheter av att kvartssamtal kan vara av de mest skilda kvaliteter. Att det är en fördel, inte minst på högstadiet där eleverna ofta har många olika lärare, att klassföreståndaren vid kvartssamtalen också har tydlig information från fler än sig själv är självklart. Varför Socialdemokraterna känner en sådan vanda inför tanken att föräldrar faktiskt skall få veta hur de egna barnen klarar sig i skolarbetet är och förblir för mig en gåta.

Den andra moderata reservationen handlar om att nationella prov i årskurs 5 i svenska, engelska och matematik skall vara obligatoriska. Med den decentralisering av skolväsendet som skett, med den ökade frihet skolorna fått vad gäller arbetets uppläggning osv., och med allt fler fristående skolor är det logiskt, rimligt och viktigt att alla skolor genomför nationella prov som kan ge besked om elevernas kunskaper och därmed undervisningens kvalitet.

Ytterst handlar detta om att riksdagen måste mena allvar med att vi skall ha en likvärdig skola i hela Sverige. Om vi skall ställa höga krav på god undervisning i alla skolor måste vi ta reda på hur det faktiskt förhåller sig. För oss moderater är kvalitetskravet på alla skolor en viktig grundprincip för utbildningspolitiken. Jag yrkar därför bifall till det moderata förslaget avseende mom. 4.

Den tredje moderata reservationen berör elever som inte når kursplanernas uppnåendemål i årskurs 5. Den nya läroplanen innebär att dessa elever har rätt till extra stöd. För att tydliggöra detta anser vi att riksdagen bör besluta att det för de elever som inte når målen i samarbete mellan hem och skola skall upprättas ett särskilt uppföljningsprogram. Med det förslaget har vi önskat försäkra oss om att skolan till-

Prot. 1994/95:77
22 mars

*Betygssystemet i
grundskolan*

sammans med föräldrarna verkligen tar tag i de svårigheter elever kan ha.

Den fjärde och sista moderata reservationen handlar om de elever som inte kan ges betyg i årskurs 9. Där har socialdemokraterna fått igenom att skolan inte skall använda uttrycket icke godkänd utan i stället ge ett kryss. Jag hoppas att de blir glada över den förändringen. Elever som vill veta orsaken till att de inte får något betyg utan ett kryss kan begära att få ett omdöme. Först då skall ett sådant avges.

Jag tycker ärligt talat att detta är missriktad feghet i kubik. Självklart skall varje skola tydligt redovisa varför man bedömer att en elev inte kan få ett betyg i något ämne. Det handlar om elevernas rättssäkerhet, och det tvingar också skolorna att mycket noga överväga sina bedömningar. Det måste man begära när en lärare eller skola de facto underkänner en elevs resultat. Om man inte kan ge ett betyg har man underkänt resultatet, och det kan då krävas att skolan redovisar de synpunkter som ligger till grund för detta.

Skolan skall inte heller kunna gömma undan sina skäl för eleven och föräldrarna. Det kan vara jobbigt. Men det ligger enligt Moderaternas mening i det pedagogiska ansvar som den obligatoriska skolan måste ha att i det närmaste vara övertydlig när det gäller att klargöra undervisningens mål, bedömningar av resultat och synpunkter på hur studiearbetet kan utvecklas framöver.

Det skall inte vara enkelt för någon enda "strulputte" i årskurs 9 att smita ifrån verkligheten, strunta i att begära ett omdöme, och därmed inte få besked om vad skolan tycker om den enskildes resultat. Som vuxna måste vi se allvarligt på tillkortakommanden och svårigheter och visa vägen ur dem. Att aktivt ge omdömen om betyg inte ges när grundskolan avslutas är enligt min mening en konsekvens av den uppfattningen.

De borgerliga partierna ligger nära varandra i frågan om omdömen vid ett kryss, dvs. att skolorna skall vara skyldiga att utarbeta ett sådant. Däremot går vi moderater längre när det gäller att aktivt tillkännage vad man har kommit fram till.

Eftersom vi i kammaren har kommit överens om att inte yrka bifall till alla reservationer utan nöja oss med en, vilken jag redan har yrkat bifall till, kommer jag inte att yrka bifall till den moderata reservationen i den här frågan. Men om man från andra borgerliga partier kommer att yrka bifall till att skolorna åtminstone skulle vara skyldiga att utarbeta ett omdöme kommer vi moderater naturligtvis att rösta för det.

Anf. 58 ANDREAS CARLGREN (c)

Herr talman! Betygen är viktiga för eleven för att få besked om vad man har uppnått i skolan. Det gäller särskilt nu när vi fått ett kunskapsrelaterat betygssystem. Betygen är också viktiga för att ställa krav på skolan. Skolan måste få besked om den har gett tillräckligt stöd till eleven eller inte.

För Centerns del är det fyra saker vi framför allt vill när det gäller betygen.

Vi vill för det första att den grundläggande kontaktformen mellan hem och skola skall vara muntlig information i form av utvecklingssamtal mellan lärare, elev och föräldrar. Vi vill också att det som ett komplement skall finnas en skriftlig information fr.o.m. årskurs 5 som ger information om elevens kunskaper och utveckling utifrån läroplanens kravnivå. Den informationen tycker vi skall vara obligatorisk.

För det andra vill vi att de regelrätta betygen skall ges fr.o.m. grundskolans senare del när eleven har nått en sådan mognadsnivå att den kan ske skillnaden mellan att det är ett betyg på prestationen och inte ett betyg på personen. Därför vill vi att betygen skall ges fr.o.m. höstterminen i årskurs 7.

För det tredje har skolan ansvaret att följa upp att varje elev klarar läroplanens nivå för att bli godkänd. De elever som inte klarar det måste få extra insatser och stöd. Centern vill att det skall vara en femgradig skala i slutbetyget. Vi tycker att det är principiellt fel att man skall kunna lämna skolan utan att vara godkänd. I vårt system finns det alltså i slutbetyget inte något betyg för icke godkänd.

För det fjärde är det viktigt att de elever som lämnar skolan utan att ha nått upp till kravnivån för årskurs 9, dvs. de som slutar grundskolan utan att ha erhållit betyg, skall kunna få ett skriftligt omdöme.

Där menar vi att den skola eleven lämnar skall ha skyldighet att utarbeta ett skriftligt omdöme. Om eleven inte önskar få ett sådant omdöme skall det inte lämnas ut till eleven. Det skall alltså inte heller anges på betygsdokumentet, men det skall finnas tillgängligt på skolan. Vi menar att detta är viktigast för de svaga eleverna. Det är de som riskerar att komma i kläm om skolan inte har den här skyldigheten.

Nu hade vi en diskussion om betygen i höstas här i riksdagen. Det var också då vi fattade beslut. Jag beklagar det beslut som riksdagen fattade i höstas, men vi i Centern tycker inte att det är rimligt att skapa ryckighet och försöka ändra besluten hela tiden. Därför har vi ställt oss bakom en reservation i utskottet som gäller skyldigheten för skolan att utarbeta ett skriftligt omdöme om eleven inte har fått betyg när den lämnar årskurs 9. På den punkten tog riksdagen ingen klar ställning i höstas. Vi tycker att det är rimligt att riksdagen tar ställning på den punkten i dag.

I övrigt har jag ställt mig bakom ett särskilt yttrande som markerar var Centern står och att vi har samma uppfattning som vi hade i höstas, men vi vill inte medverka till att försöka ändra beslutet.

Anf. 59 CONNY SANDHOLM (fp)

Herr talman! Vad vore den politiska debatten utan skolan, lärarna och betygen. Jag tror inte att något politiskt ämne kan väcka så många känslor, åsikter och även motioner. Det gäller skolan i allmänhet och betygen i synnerhet. Men det beror kanske på att vi alla har en viss erfarenhet. Alla har väl förhoppningsvis fått ett betyg, även de som sitter här i kammaren.

Som nyvald ledamot här blir man ibland något konfunderad över tingens ordning. Det är bara två månader sedan som vi stod här i kammaren och pläderade för att behålla det tidigare betygssystemet. Redan

då visste vi tyvärr att det skulle bli en politisk majoritet för att riva upp det tidigare betygsbeslutet.

Nu återkommer frågan med anledning av den allmänna motionstiden. Det tidigare beslutet i december var enligt min och Folkpartiets mening ett olyckligt beslut, och det har inte blivit bättre sedan dess. I sakfrågan anser jag att det vore bättre med ett system med fler betygsteg som även innehåller nivån ännu icke godkänt.

Att som majoriteten då föreslog och sedan beslutade ta bort underkänd helt innebär ju inte att alla klarar sig. Den som inte har fått ett betyg inser ju att det är kristallklart att man är underkänd. Då är det kanske lika bra att tala om att det finns en chans till och att man är inte ännu godkänd.

Herr talman! Det var alltså inte bara sakfrågan om utformningen av ett nytt betygssystem som var olycklig och föranledde protester och motioner. Det var också de tvära kasten och bristen på långsiktighet – att riva upp och återställa ett tidigare beslut innan det ens har börjat verka. Vi tror och är övertygade om att skolan behöver arbetsro inför alla förändringar och inför sjösättningen av den nya läroplanen. Att mot den bakgrunden nu på nytt ställa frågan på sin spets om ett återställande av en återställare som man inte tyckte om vore i och för sig trevligt, men det är knappast en riktig politik. Det är ju att göra samma sak som vi anklagar socialdemokraterna för.

Herr talman! Därför inskränker vi oss till betänkandets särskilda yttrande just i betygsfrågan. Men när det gäller slutbetyget, som Andreas Carlgren också berörde här, anser vi att skolan skall vara skyldig att utfärda ett skriftligt omdöme för de elever som inte når upp till kravnivån i årskurs 9. Om eleven inte vill ha detta omdöme skall det i alla fall finnas kvar tillgängligt på skolan.

Den här frågan har inte heller rönt utskottsmajoritetens gillande, vilket kan vara beklagligt. Därför finns också en gemensam reservation från Folkpartiet, Centern och kds.

Jag sade inledningsvis att jag var konfunderad över en del saker i kammaren. Men en sak har jag mycket snabbt kommit till insikt om. Det är att man inte ändrar åsikter så fort, i synnerhet inte efter så kort tid som två månader. Med den insikten är det inte heller någon idé att yrka bifall till reservationer och ställa till med en votering, i synnerhet sedan talmännen och gruppledarna kommit överens om att reducera voteringstiderna. Därför hänvisar jag såväl till det särskilda yttrandet som till den gemensamma reservationen.

Anf. 60 BJÖRN SAMUELSON (v)

Herr talman! Vänsterpartiet ställer sig naturligtvis bakom de reservationer och yrkanden som vi har till det här betänkandet, men jag nöjer mig med att yrka bifall till reservation 1. Den handlar om en fråga som Vänsterpartiet har drivit sedan många år tillbaka, nämligen visionen och idén om en betygsfri skola.

Vi föreslår i vår motion att riksdagen borde föranstalta om en utredning om hur en betygsfri skola skulle fungera för eleverna, föräldrarna, lärarna och annan personal i skolan, vilka nya utvärderingsin-

strument som skulle tvingas fram av en betygsfri skola, vilka nya arbetsformer som en betygsfri skola skulle medge och kräva, vilka nya samarbetsformer mellan lärare och elever som en betygsfri skola skulle leda till och vilket föräldraengagemang som en betygsfri skola skulle ställa krav på till skillnad från skolan med betyg.

Vi tycker att det vore på sin plats efter att man har gjort en lång rad utredningar om just betyg i skolan att också våga sig på en utredning om en betygsfri skola. Det vore kanske en något visionär utredning, men ändå.

Under de år som jag har deltagit i debatten om betygen har betygsanhängarna hävdat att betygen tjänar som instrument för utvärdering, information, sortering och att de är ett intyg på kunskapsnivån. Jag ställer mig starkt tveksam till betygens funktion i alla de här avseendena.

De kan vara en utvärdering för stunden, men de är bristfälliga så till vida att de inte visar på alternativa vägar i den fortsatta kunskapsprocessen. Att det är en process när det handlar om att studera och gå i skolan är ju alla parter överens om. Informationsvärdet är också av begränsad karaktär, både i tid och rum. Jag tror inte att någon lärare eller annan som skriver under ett betyg vill stå för dess informationsdel särskilt länge, kanske någon månad efter betygstillfället. Något annat vore orimligt. Att de skulle vara intygande faller ju i enlighet med mitt tidigare resonemang. Man skulle kunna säga att betygen har stora brister utifrån den funktion som de påstås kunna uppfylla.

Jag tycker att det vittnar om en viss grad av förlamning inom utbildningspolitiken när riksdagsledamöterna i utbildningsutskottet inte ens vågar sig på en utredning eller åtminstone ge en positiv signal till regeringen att det kanske vore något att tänka på.

Vi kommer förmodligen att förlora den här voteringen. Vi i Vänsterpartiet ställer då vår förhoppning till den utredning som nu kommer att tillsättas om det inre arbetet i skolan. Det vore förvånande om den här utredningen kunde kringgå betygsfrågan. Alla former av betygssystem påverkar ju arbetet i skolan, som utskottsmajoriteten skriver. Vi kommer via vårt deltagande i den här utredningen att så långt vi kan försöka få betygens funktion och brister belysta.

Utskottet skriver att man inte har ändrat uppfattning i frågan i förhållande till Vänsterpartiets förslag om en utredning om en betygsfri skola. Jag har gått tillbaka i äldre betänkanden. Jag förstår inte vad uppfattningen är i den här frågan. Jag finner att det egentligen inte finns någon bestämd och klar uppfattning. Majoriteten väljer ju själv att kritisera och visa på brister i betygssystemet. Det finns ingen uppfattning om uppfattningen, och det finns i alla fall ingen övertygad uppfattning. Och det finns definitivt ingen samlad uppfattning, herr talman. Därför borde majoriteten kunnat ställa upp på en utredning om en betygsfri skola.

En annan fråga som vi tar upp i det här betänkandet är frågan om avgifter. Nu har vi betyg i skolan. Vi arbetar för att försöka vinna gehör för en minimering eller en betygsfri skola, men vi gillar också läget, som man brukar säga.

Då försöker vi attackera, kritisera och få bort avarter som säger emot detta med betyg i skolan. Det är orimligt att i det här perspektivet ta ut avgifter av eleverna när det gäller komplettering och förbättring av betyg. Det finns en variation på avgifterna för det här med komplettering och förbättring av betyg som ligger i spannet 0–1 500 kr. Gymnasieskolan är visserligen inte en obligatorisk skola, men reellt sett är den obligatorisk. Det finns inte någon ungdom i dag som inte söker vidare till någon form av gymnasieutbildning. Det finns inget annat val. Vi kommer snart att ta ställning till ytterligare anslag för att ge möjlighet för unga människor att genomgå det tredje gymnasieåret.

Reellt sett fungerar gymnasieskolan alltså som en obligatorisk skola. Varför skall man då ta ut avgifter när unga människor vill följa riksdagens och en del utbildningspolitikens önskemål om att de skall skaffa sig betyg, komplettera, uppdatera sig osv.? Jag tycker att det strider mot logiken. Det strider också mot läroplanen, där det framhålls att utbildningen är en kunskapsinhämtande process. Det är som att säga: Men när du har kommit fram till just det här steget i processen, lille vän, kostar det 1 500 kr!

Vi tycker att riksdagen borde ha modet att säga ifrån att det inte någonstans i ungdomsskolan i dess helhet skall tas ut några avgifter för komplettering av betyg. Jag tror att det vore värdefullt. Vi har i den här frågan inte råd att vänta på det beredningsarbete som tydligen bedrivs i regeringskansliet. Redan nu och under våren framöver kommer säkerligen många unga människor att komplettera sina betyg i akt och mening att gå vidare och komma in på nya utbildningar. Det är något som man från denna talarstol har talat varmt för och velat premiera. Därför vill jag säga: Tänk om!

Anf. 61 INGER DAVIDSON (kds)

Herr talman! Som flera talare redan har påpekat hade vi en debatt här i kammaren strax före juluppehållet, i vilken vi mycket grundligt diskuterade ett nytt betygssystem för grundskolan. Det finns ingen anledning att nu upprepa hela denna debatt, även om det vore frestande. Min uppfattning är fortfarande att ett betygssystem med sex steg vilket påbörjas i årskurs 7 är betydligt bättre än det som riksdagen tog ställning för i höstas och som utskottsmajoriteten ansluter sig till i det betänkande som vi nu behandlar.

Jag har markerat detta i ett särskilt yttrande. Att jag inte har reserverat mig beror helt enkelt på att vi kristdemokrater tycker att skolan nu behöver lugn och ro och skall slippa att återigen få signaler om ändrade regler för betyg. Vi tycker så även om det svider i hjärtat, eftersom vi anser att det nuvarande betygssystemet inte är bra för eleverna.

Däremot vill jag yrka bifall till Centerns, Folkpartiets och kristdemokraternas gemensamma reservation under mom. 6, som gäller om-döme i slutbetyget. Enligt det nya betygssystemet kommer de elever som inte uppfyller kraven för betyget Godkänd i ett ämne inte att få något betyg alls utan bara ett streck eller kryss. Det innebär att en elev som ligger precis på gränsen till Godkänd inte skiljer ut sig från en elev som av någon anledning över huvud taget inte har läst det aktuella

ämnet. Det innebär också att det inte framgår av vilken anledning betyget saknas.

Vi anser därför att den avlämnande grundskolan skall ha skyldighet att utarbeta ett skriftligt omdöme för de elever som inte har nått upp till kravnivån för Godkänd i årskurs 9. Det skall vara upp till eleven att avgöra om omdömet skall finnas med som bilaga till betyget eller inte, men skolan skall alltså ha skyldigheten att ta fram omdömet. Om det inte bifogas vid själva betygstillfället, kan det komma till användning senare, när eleven av någon anledning behöver visa upp vilka kunskaper som saknas för att denne skall nå upp till betyget Godkänd och även skälen till att betyget saknas. Därför är det viktigt att markera att skolan har denna skyldighet att alltid utarbeta ett skriftligt omdöme.

Prot. 1994/95:77

22 mars

*Betygssystemet i
grundskolan*

Anf. 62 INGEGERD WÄRNERSSON (s)

Herr talman! Jag skall börja med att instämma med föregående talare. Nu blir kanske Inger Davidson riktigt glad och tror att jag instämmer till fullo, men det gör jag inte. Jag instämmer i att vi inte skall ha en repris av den debatt som vi så nyligen har haft angående betygen.

Vi vidhåller det beslut som kammaren då tog, att betyg skall ges från årskurs 8 i tre steg, och därmed lämnar jag frågan om betygsstegen. Vad har då hänt sedan vår debatt här i kammaren? Jo, nu börjar beslutet att verkställas. Skolverket arbetar fram kriterierna för Vål godkänd. Det är tänkt att dessa kriterier skall gå ut till samtliga lärare under hösten, så att de kan få säga om de tycker att kriterierna är bra. Den 1 januari 1996 skall kriterierna vara färdiga.

Skolverket håller också på att utarbeta olika modeller som lärare och föräldrar kan använda i sina utvecklingssamtal. Man utgår inte från en enda modell och säger inte: Så här skall alla göra. Man hänvisar i stället till exempel som kan vara till stöd för såväl lärare som förälder.

Man har också satt in medel för att skolor som vill det skall kunna bli försöks- och projektskolor vad gäller utvecklingssamtal. Detta kan också knytas till högskolorna. Man ger det alltså en dignitet och markerar verkligen att vi nu går från kvartssamtal till någonting som verkligen också skall bli ordentliga utvecklingssamtal.

Det som jag i dag vill understryka från denna talarstol är att om vi skall lyckas med de fina målen när det gäller såväl läroplan som betyg, måste föräldrarna vara med. Föräldrarna är en grundpelare för att vi skall kunna lyckas i en mål- och kunskapsrelaterad skola. Maktutredningen visar ju att föräldrarna verkligen vill vara med men också att de i verkligheten bara har en liten möjlighet till detta.

Om vi ser efter hur deltagandet vid föräldramöten och kvartssamtal ser ut, visar det sig att de flesta föräldrar kommer i årskurserna 1 och 2 men att ju högre upp i klasserna man kommer, desto färre deltagare är det på föräldramötena. Man måste som lärare fråga sig varför föräldrarna inte kommer. Som förälder måste man fråga sig varför man inte följer sitt barn t.o.m. årskurs 9.

Om vi skall lyckas med det målrelaterade systemet, måste föräldrarna vara med från början. Föräldern skall vara delaktig genom att fråga vilka mål man vill uppnå och hur man skall nå dem. Lösningen på

detta skall man komma fram till i ett samförstånd mellan elev, förälder och skola.

Om man inte är med från början, kan man inte heller mötas i utvecklingssamtalet. Utvecklingssamtalet skall ju grunda sig på de förutsättningar som man har skapat tillsammans. Utvecklingssamtalet skall vara en dialog mellan de berörda parterna och även ett ömsesidigt åtagande. Det är därför som man inte skriftligen kan föregripa vilket besked som skolan skall ge. Det är under samtalets gång som man kommer fram till en åtgärd för eleven. Om sedan båda parter finner att det kanske är bra att man skriver ned detta, kan man göra det, men ingenting kan ske i förväg, eftersom resultatet skall grunda sig på en dialog.

Det är inte bara kunskaperna och kunskapsutvecklingen som skall förmedlas utan också den sociala utvecklingen, och i den delen kan föräldern verkligen bidra.

Med detta vill jag inte säga mer i denna debatt utan yrkar bifall till utskottets hemställan och avslag på de reservationer som avgivits.

Anf. 63 BJÖRN SAMUELSON (v) replik

Herr talman! Inte heller jag skall bidra till någon längre upprepning av betygsdebatten, där positionerna väl är klara. Jag tror dock att det i en annan fråga vore värdefullt att få en kommentar från Ingegerd Wärnersson, och det gäller avgifter för bl.a. komplettering av betyg. Vi från Vänsterpartiet vänder oss ju, som jag har pekat på i en argumentering i mitt huvudanförande, mot sådana avgifter.

Vi kommer inte att vinna gehör för detta i kammaren i dag, men det vore ändå värdefullt att åtminstone få någon typ av signal från socialdemokratins sida om hur ni ser på avgifter för komplettering av betyg inom gymnasieskolan.

Ämnar Ingegerd Wärnersson arbeta för att få bort dessa avgifter, som enligt uppgifter som jag inhämtat tas ut inom ett så stort spann som från 0 och upp till 1 500 kr? Det vore bra att få ett svar på detta i denna debatt. Det kan tjäna som en signal både till departementet och ut till verksamheten.

Anf. 64 INGEGERD WÄRNERSSON (s) replik

Herr talman! Jag kan dela Björn Samuelsons oro för den utveckling som ägt rum med dessa höga avgifter. Vi har inom s-gruppen diskuterat detta, och departementet kommer inom en snar framtid att lägga fram ett förslag till hur vi skall hantera frågan om avgifter.

Jag tycker att elever skall ha möjlighet att bli godkända utan att det skall kosta något. Jag tycker också att de höga avgifter som man har tagit ut för att elever skall få komplettera sina betyg är fullständigt orimliga. Regeringen kommer också att åtgärda detta, och det kommer inom en snar framtid ett förslag härom.

Anf. 65 BJÖRN SAMUELSON (v) replik

Herr talman! Jag tackar för det svaret. Jag kommer med anledning av det att gå ut och säga att jag gör den bedömningen att dessa avgifter

Anf. 66 BEATRICE ASK (m) replik

Herr talman! Jag blir konfunderad när jag lyssnar på Ingegerd Wärnersson. Om jag förstod hennes anförande rätt, borde socialdemokraterna tillstyrka den första moderata reservationen, nr 2. Vi har aldrig någonsin sagt att den skriftliga informationen i anslutning till kvartssamtalen skall lämnas i förväg, utan det är precis så som Ingegerd Wärnersson här försöker säga, att man i samverkan kan komma fram till att man skall skriva någonting. Jag tycker att det verkar som om socialdemokraterna inte ens har vågat ta reda på vad vi har föreslagit.

Det är utmärkt att man nu har fått klart för sig att skolor och föräldrar som tillsammans kommer fram till att de vill skriva ned något viktigt faktiskt är tillåtna att göra det.

Jag var också litet förvånad över det som sades om föräldrarna som skall vara med. Vi är överens om att föräldrarna måste ta aktiv del om vi skall lyckas med den nya läroplanen. Då undrar man litet grand över varför Socialdemokraterna så envetet driver en linje i betygsfrågan och när det gäller omdömen som går emot vad föräldrar tycker är viktigt. Föräldrar vill nämligen ha betyg och information.

Det tredje jag beklagar är att Socialdemokraterna återigen låter bli att ta upp frågan om de nationella proven. Jag börjar mer och mer misstänka att Socialdemokraterna har övergett tanken på att vi skall ha likvärdig utbildning i alla skolor, eftersom man inte vill försäkra sig om att vi tar reda på att skolorna når resultaten.

Ingegerd Wärnersson sade att vi skulle diskutera vad det är för mål vi har för skolan och hur verksamheten skall gå till. Det skall vi diskutera, men däremot inte vilket resultat som nås. Det spelar ingen roll vilka mål man har om man inte tar reda på hur det faktiskt utfaller. Det är ju det vi måste veta.

Anf. 67 INGEGERD WÄRNERSSON (s) replik

Herr talman! Det som skiljer oss socialdemokrater och Beatrice Ask åt är att vi säger att skolan inte skall vara skyldig att ge skriftlig information. Det jag talar om är det ömsesidiga åtagandet mellan enskild förälder, elev och lärare.

Om skolan är skyldig att ge skriftlig information kommer vi i det läget att vi får ett offentligt dokument som alla har rätten att läsa. Detta är vi inte beredda att ställa upp på.

Utskottet har också skrivit i sitt betänkande att man finner det rimligt att åtgärdsprogrammen kan vara skriftliga. Båda parter har kommit fram till någonting, och man dokumenterar detta så att man även senare kan utvärdera resultatet av vad man startade från början.

Vi vill inte att det skall vara en skyldighet för skolan att ge alla elever skriftligt besked. Den situationen att lärarnas kraft ägnas åt att fundera över formuleringarna i ett sådant skriftligt dokument kan då uppstå. Vi vet hur vi väger orden när vi sitter här i riksdagen och skriver våra betänkanden för att de skall tolkas rätt. Lika svårt kan det vara att

*Betygssystemet i
grundskolan*

göra ett officiellt skriftligt dokument som skall vara underlag t.ex. för kvartssamtal.

Det viktiga nu är att få alla föräldrar att komma till skolan och sitta mitt emot läraren under utvecklingssamtalen. Det är där svårigheten ligger i dag: att få alla föräldrar att komma.

Om man som enskild förälder vet att det måste göras ett skriftligt dokument kan det vara hämmande. Det viktiga är att föräldern kommer. Det är viktigt att skolan anstränger sig på alla sätt för att få föräldern att komma till skolan, att man får respekt för varandra och att den ene inte talar mer än den andre i utvecklingssamtalet. När man är färdig finns det inget hinder för att skriva ned det man har kommit fram till.

Anf. 68 BEATRICE ASK (m) replik

Herr talman! Det vi nu diskuterar är inte om skolan är skyldig att ge omdömen eller inte. Det har riksdagen redan bestämt. Om föräldrarna begär det skall skolan göra det, men det finns ingen skyldighet i övrigt att lämna skriftliga omdömen. Det diskuterar vi inte.

Det frågan handlar om, och det vi moderater har yrkat på, är att en skola som i utvecklingsarbetet kring hur man skall arbeta med föräldrarna kommer på den briljanta idén att man i stället för att bara prata också skall skriva några rader skall känna sig oförhindrade att göra detta. Men vad Ingegerd Wärnersson säger är att man bara får göra detta om man kommer på det vid mötet med föräldrarna.

Skall man intressera föräldrar för att gå på föräldramöten och kvartssamtal måste de ge något. Min och många andra föräldrars erfarenhet är att problemet med att rekrytera föräldrar till mötena är att mötena är flummiga och otydliga. Allt som kan göras för att det skall bli bättre är bra. Då tror jag att skolorna måste ha en möjlighet att också använda pennan om man kommer på att det kan vara en väg man vill pröva.

Anf. 69 INGEGERD WÄRNERSSON (s) replik

Herr talman! Beatrice Ask talar om skolan. Jag talar om lärare, förälder och elev. Just där ligger skillnaden. Det är inte skolan som skall besluta, utan det är fortfarande den enskilde föräldern, eleven och läraren tillsammans.

Häromsöndagen var det ett program på TV från Amerika – från Philadelphia – där man visade en skola i en mycket hård stadsdel. Många av föräldrarna var prostituerade, alkoholister och fängelsekunder. Det man kunde se i programmet var att rektorn hade en mycket medveten filosofi för hur hon skulle styra sin skola. Den innebar att föräldrarna skulle vara engagerade. Föräldrarna skulle hela tiden få besked om det gick bra eller dåligt för deras barn. Rektorn gick nästan handgripligen hem och hämtade dem och tog dem till skolan.

Det är min övertygelse att det inte är med pennan vi kan få föräldrarnas tid. Det är genom vårt engagemang. Vi måste lägga kraften, hur svårt det än är, på att få alla föräldrar att komma till skolan. Den dag de har kommit dit och känner att vi kan ge och visa respekt kommer de

också att stanna, och då behöver vi ingen penna för att få dem att stanna.

Prot. 1994/95:77
22 mars

Anf. 70 INGER DAVIDSON (kds) replik

Herr talman! Jag vill fråga Ingegerd Wärnersson hur Socialdemokraterna vill lösa det praktiska problem som uppstår för en elev som har fått ett streck i sitt slutbetyg i årskurs 9. Det finns inget skriftligt omdöme från skolan. Eleven vill komplettera sitt betyg. Det kanske är så att det bara fattas en mycket liten del för att eleven skall uppnå de krav som ställs för godkännandenivån, men det finns det inget bevis på. Hur skall den eleven bära sig åt? Skall hon få börja från början, eller kan man lösa det på annat sätt? Socialdemokraterna vill ju inte gå med på att den avlämnande skolan skall vara tvungen att ta fram ett skriftligt besked om vad som saknas för att eleven skall uppnå godkänd nivå och vilka skäl det finns till att detta saknas.

*Betygssystemet i
grundskolan*

Anf. 71 INGEGERD WÄRNERSSON (s) replik

Herr talman! Skolorna är skyldiga att tala om vad som saknas. Det har vi också skrivit i betänkandet. Jag tänker på de elever som kanske inte har nått "Godkänd". Det är antagligen ingenting som händer sista terminen. Dessa elever har antagligen haft problem långt tidigare i sin skolgång.

Det jag tycker är det fina med detta system är att alla lärare från årskurs 1 och upp till årskurs 9 är ansvariga för eleverna. Betyget skall inte bara sättas av de lärare som har eleverna sist. Finns det elever som redan i årskurs 1 inte klarar målen skall det skrivas åtgärdsprogram. Utskottet har sagt att de kan vara skriftliga. De åtgärdsprogrammen måste finnas kvar.

Jag har nu i möte med olika skolor och rektorer diskuterat hur det praktiskt skall hanteras. Hur skall vi kunna föra sådan dokumentation vidare utan att stöta oss med sekretesslagen osv.? Diskussionen om hur vi hanterar dokumentationen tycker jag är viktig att föra.

För elevens trygghet och säkerhet skall skolan vara skyldig att tala om vilka åtgärder som har vidtagits och vilken kunskap eleven har om eleven inte har blivit godkänd i årskurs 9. Alla lärare som har haft eleven har lika stort ansvar. Det tycker jag är bra. Innan har det bara varit högstadielärarna som har haft det yttersta ansvaret.

Anf. 72 INGER DAVIDSON (kds) replik

Herr talman! Åtgärdsprogram är ju en helt annan sak. Det är någonting som man gör under elevens skoltid och som man förhoppningsvis kan använda på ett positivt sätt, så att eleven så småningom får ett godkänt betyg i årskurs 9. Det innebär inte att man har någonting att utgå ifrån om eleven ändå inte har blivit godkänd.

När det har gått något år vill eleven kanske komplettera sitt betyg. Hur mycket de enskilda lärarna än berättat i muntliga samtal om vilka krav som finns för godkännande och hur man skall uppnå dem har eleven ändå inte något som helst papper att visa upp på var någonstans

på skalan han eller hon befinner sig – om man är i närheten av godkänt eller om man måste börja om från början.

Anf. 73 INGEGERD WÄRNERSSON (s) replik

Herr talman! Jag får ärligt säga att jag inte riktigt förstår. Vi har tagit fram åtgärdsprogrammen just för de elever som inte har nått ett mål eller socialt sett inte fungerar. Det är det vi skall beskriva i åtgärdsprogrammen. Har vi sagt att vi vidtar en åtgärd som skall verka under ett antal månader måste man utvärdera den. Har man inte lyckats med åtgärdsprogrammet måste man fundera över en ny åtgärd igen.

Jag är ärlig när jag säger att jag inte förstår vad Inger Davidson menar. Jag tycker att åtgärdsprogrammen är skydds nätet runt eleven.

Anf. 74 GUNNAR GOUDE (mp)

Herr talman! Som alla vet är det stora förändringar på gång i grundskolan just nu. Ute i kommunerna arbetar man med de lokala skolplanerna, och i enskilda skolor sliter man med att få fram arbetsplaner för sin skola. Personalen, dvs. lärarna, arbetar med att försöka få de nya timfördelningarna att fungera smidigt. De har vissa besvär att vänja sig vid de nya rutinerna.

Många och stora och ibland litet förhastade beslut om förändringar i grundskolan togs under förra mandatperioden. Den nya regeringen gjorde för några veckor sedan – i december – med viss brådska en ändring i betygssystemet. Det var bråttom därför att ett nytt betygssystem skulle träda i kraft redan hösten 1995. Vi diskuterade betygsfrågan inför beslutet i utskottet och här i riksdagen, och det fanns då tre typer av argument för betyg:

Betygen används för antagning till högre utbildning.

Betyg är ett instrument för utvärdering av enskilda skolor och kommuner.

Betyg är en stimulans för den enskilda eleven.

Miljöpartiet tror inte att betyg är bra i grundskolan. Antagningsförfarande utan betyg är fullt möjligt och antagligen bättre än med betyg. Skolan utvärderas enklare och bättre med andra instrument än betyg. I det pedagogiska arbetet betraktar vi snarast betygen som ett hinder.

Redan 1957 års skolutredning betonade för övrigt att skolbetygen står i konflikt med skolans målsättning. I dag är flertalet lärare, tror jag, medvetna om de stora nackdelarna med betyg för skolans inre arbete. Men betygens avskaffande går långsamt.

Den brådslande åtgärden i december syftade till att få bort onödigt betygsättande i grundskolan. Det handlade egentligen om att förhindra att det steg bakåt i utvecklingen som den förra regeringen beslutat om skulle gå till verkställighet. Kvar blev betyg i årskurs 8 och 9. Miljöpartiet kunde acceptera den lösningen så som läget då var.

Betygen i årskurs 9 kan tas bort först när gymnasieskolans antagningsförfarande har ändrats. Betygen i nian är målrelaterade och grundas på nationella normer. Vi har alltså nationella prov i nionde årskursen, som Beatrice Ask efterlyste. Jag vet inte vad hon tänker på när hon säger att vi inte har nationella prov i vår grundskola.

Betygen i årskurs 8 kunde vi acceptera under ett övergångsskede som en hjälp för kommunerna att få en utvärdering av skolorna i relation till kommunens egen lokala skolplan. Det var det instrument kommunerna hade för att se om deras egna mål uppfylldes.

Det viktiga i betygsbeslutet i december var emellertid att utvecklingssamtalen mellan lärare och föräldrar fick en framskjuten plats och att åtgärdsprogrammen skrevs in som ett obligatorium.

När nu frågan dyker upp igen efter några veckor har Miljöpartiet inte någon motion i ärendet. Vi har i vår övergripande partimotion tydligt angivit vår strävan mot en betygsfri skola.

Herr talman! Vi har gjort den bedömningen att det inte under den närmaste tiden är lämpligt att genomföra ytterligare förändringar i skolans arbete. Vi skriver i stället i vår motion att det skolan framför allt behöver under den närmaste perioden är arbetsro. Detta ställningstagande kan inte gärna föras fram som ett yrkande. Men det räcker som skäl för bifall till utskottets förslag i detta ärende. Det finns som sagt fler skäl. Jag yrkar alltså bifall till utskottets förslag.

Anf. 75 BEATRICE ASK (m)

Herr talman! Gunnar Goude säger att han inte förstår varför jag pratar om nationella prov eftersom det redan finns. Vi har det kvar i årskurs 9 efter den socialdemokratiska återställarpropositionen. Men vi moderater anser att man skall ha det också i årskurs 5. Anledningen är att kursplanerna är utarbetade så att man anger mål som skall nås både i årskurs 5 och årskurs 9.

Poängen med att ha nationella prov där man tar reda på om eleverna har nått goda resultat redan i årskurs 5 är att man kan reparera brister och skador under grundskolans gång. När man kommer till årskurs 9 är det ofta litet sent. Det är alltid ett elände om eleverna slutar grundskolan och inte har tillräckliga grundkunskaper.

Man har avskaffat nationella prov under skolans gång, i halvlek. Det är det vi moderater vänder oss emot.

Anf. 76 GUNNAR GOUDE (mp)

Herr talman! Skolan spelar inte i halvlekar, Beatrice Ask. Det är ytterst få skolor som inte har femte och nionde klass samtidigt. Om en skola skulle svikta i sitt pedagogiska arbete upptäcks det i de nationella proven i årskurs 9. Då bör den skolan naturligtvis rätta till sin undervisning, oavsett i vilken årskurs det brister.

Jag ser ingen poäng alls med att man har två nationella prov, eftersom barnen i femman ändå kommer till nian och skolans eventuella brister kommer att att säga avslöjas på grund av nationella prov i nian. Det är en väldigt apparat att genomföra ett nationellt prov. Jag kan inte se att mervinsterna för kommunen av ett ytterligare prov är särskilt stora när det gäller att hitta fel eller brister i skolan.

Anf. 77 BEATRICE ASK (m)

Herr talman! Jag tror att Gunnar Goude är dåligt informerad om den struktur som skolväsendet har. Vi har väldigt få eller i alla fall inte

tillräckligt många 1–9-skolor i dag. Det är oftast så att de är delade. Det må så vara. Man har alltså inte årskurs 5 och årskurs 9 på samma ställe. Därför är oftast samarbetet litet problematiskt, tyvärr. Det håller vi på att ändra på. Men det är ett bekymmer.

Gunnar Goude säger att Miljöpartiet anser att man upptäcker i årskurs 9 om det har brustit i undervisningen och resultatet är dåligt. Då kan skolan ändra sin undervisning. Det är utmärkt. Men för de elever som borde ha fått extra hjälp redan i årskurs 5 är det inte något bra besked.

Om man bekymrar sig om eleverna gäller det faktiskt att inte vänta tills de går ut och så småningom ändra skolans organisation eller pedagogik. Då handlar det om att här och nu se till att den eleven får det stöd, den hjälp och den förbättrade undervisning som han eller hon kan behöva. Det är det som är poängen i det moderata förslaget.

Anf. 78 GUNNAR GOUDE (mp)

Herr talman! Nu börjar Beatrice Ask låta nästan som en miljöpartist. Det är bra. Det handlar alltså om den enskilda eleven. De nationella proven är väl inte det rätta instrumentet för att hjälpa enskilda elever i årskurs 5, 4 eller 3 eller någon annan årskurs. Det görs naturligtvis mycket bättre på plats av den skollärdning och de lärare som finns, med lokala prov eller en ordentlig rullande översikt av verksamheten i varje klass. Där har föräldrasamtalen en viktig funktion.

Det är naturligtvis så att alla stadier inte finns på alla skolor. Där emot finns alla stadier som regel inom kommunerna. Det lär inte vara svårt att hitta den skola som skulle ha de brister som visar sig i det nationella provet för årskurs 9. Det tror jag inte att Beatrice Ask avser att säga heller. Jag tror att den processen är rätt enkel i små och över-skådliga kommuner.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades efter 14 §.)

12 § Vissa gymnasieskolfrågor

Föredrogs

Utbildningsutskottets betänkande 1994/95:UbU9

Vissa gymnasieskolfrågor (prop. 1994/95:100 delvis)

Anf. 79 ULF MELIN (m)

Herr talman! De stora besparingar som regeringen har föreslagit inom utbildningsområdet gäller den högre utbildningen och forskningen. De kommer, om de genomförs, att få mycket negativa konsekvenser för Sveriges framtida konkurrenskraft. Förslagen har fått en kraftig och rättmätig kritik både från arbetslivet och forskningsväsendet.

En annan besparing som däremot har gått ljudlöst förbi är den på gymnasieskolan, som vi strax skall fatta beslut om. I budgetpropositionen föreslår regeringen en besparing för budgetåret 1995/96 på 62

miljoner kronor genom att minska den garanterade undervisningstiden med 30 klocktimmar, dels 20 på det lokala tillägget, dels 10 på lärarhandledning för specialarbete. Det innebär att den minsta garanterade undervisningstiden på de samhällsvetenskapliga, naturvetenskapliga och estetiska programmen blir 2 150 klocktimmar och på de övriga nationella programmen, de yrkesförberedande, 2 370 klocktimmar.

Minskningen kan vid en första anblick synas harmlös. Men den går stick i stäv med utvecklingen i vår omvärld, där man snarare ökar än minskar undervisningstiden i gymnasieskolan. Den går också stick i stäv med de timplaner som finns på de nya företagsgymnasierna som exempelvis Volvo och ABB har. Där har man väsentligt ökat tiden för de teoretiska ämnena och fått många sökande till utbildningarna.

Särskilt olyckligt är att regeringen minskar tiden på det lokala tillägget respektive lärarhandledningen för specialarbetet. Just det lokala tillägget är en viktig del i den nya gymnasieskolan genom att skolan kan anpassa kurser etc. efter det lokala arbetslivets behov eller ta till vara specifik kunskap som finns på skolan.

Regeringen sänder också en felaktig signal genom att man tonar ner specialarbetets betydelse, när det i stället borde vara det motsatta. Meningen med specialarbetet är ju bl.a. att förbereda eleverna för den miljö som de kommer att möta på högskola och universitet.

Utskottsmajoriteten framhåller att timplanerna för gymnasieskolan reglerar den minsta garanterade undervisningstiden. Men är det någon som tror att någon kommun kommer att plussa på ytterligare timmar? Jag gör det inte. Jag undrar om Agneta Lundberg gör det.

Jag vill också ta upp två andra saker där vi är överens. Det gäller bl.a. den förlängda rätten att anordna specialkurser i gymnasieskolan. Vi förlängde ju den rätten med ett år beroende bl.a. på att vi väntar på den utredning som behandlar den kvalificerade eftergymnasiala yrkesutbildningen. Den skall komma med sitt betänkande nu i april månad. Jag vill bara understryka att det är oerhört viktigt att vi snabbt remissbehandlar den utredningen och att vi får en proposition till riksdagen till hösten, där vi klarar ut vilka utbildningar som skall ligga på gymnasial nivå och vilka högskoleutbildningar som skall flyttas över till vad man kan kalla för en collegeutbildning. I dag är det stora problem bl.a. med den interkommunala ersättningen. Många elever kommer i kläm. Vissa utbildningar kommer inte till stånd därför att man inte har definierat var de skall vara någonstans. Just därför är det viktigt att vi snabbt får en proposition i detta ärende.

Den andra del jag vill ta upp är den nya regleringen av riksidrotts-gymnasierna, som vi tycker är bra. Den borgerliga regeringen tillsatte via Skolverket en utredning där man skulle klara ut vilket ansvar som skulle ligga på den kommunala nivån och vad som skulle vara riksidrotts-gymnasier. Det förslag som nu lagts fram innebär att Riksidrottsförbundet får ta ett större ansvar och klara ut vilka utbildningar som man tycker skall berättiga till bidrag. Man får också vara med och betala för det. Nu är det så att kommunerna via elevens val och det lokala tillägget kan ha specialutformade program med just en idrottsprofil, för att nämna ett exempel.

Prot. 1994/95:77
22 mars

Vissa gymnasieskol-
frågor

Herr talman! Med det anförda vill jag yrka bifall till reservation nr 1.

Anf. 80 ANDREAS CARLGREN (c)

Herr talman! Om det går som utskottsmajoriteten har tänkt sig kommer riksdagen om en liten stund att fatta beslut om att minska den minsta garanterade undervisningstiden för gymnasieskolans nationella program. Det är ett beslut som vi i Centern absolut motsätter oss. Vi menar att det ger fel besked till Utbildningssverige. Det visar sig också när man läser i regeringens budgetproposition. Där säger regeringen att den avser "minska den utbildningsvolym som krävs för att få ett slutbetyg i gymnasial vuxenutbildning".

Det betyder i klartext att det krävs mindre utbildning för att få ett slutbetyg. Det är fel. Det måste vara fel i det läge som Sverige befinner sig i när det gäller utbildning.

Det är inte alltid inläggens längd som avgör argumentens tyngd. Jag har därför anmält en mycket kort talartid till dagens talarlista. Om riksdagen skulle bifalla den reservation som jag har ställt mig bakom, skulle varje sekund jag talar vara värd en halv miljon kronor för utbildningen i Sverige. Pengarna skulle gå till kommunerna för att de skall kunna upprätthålla utbildningskvaliteten i gymnasieskolan. Med det anförda vill jag yrka bifall till reservation 1 i utskottets betänkande.

Jag vill också säga att jag har reserverat mig för att elever på den Rh-anpassade gymnasieutbildningen skall kunna erbjudas ett individuellt program på samma sätt som gäller för gymnasieskolan som helhet. Därmed skulle rörelsehindrade elevers valmöjligheter öka, och elever från särskolan skulle få rätt till Rh-anpassad gymnasieutbildning. Jag avstår från att yrka bifall i det fallet för att inte ta upp kammarens tid. Men jag har självfallet den uppfattning som jag har redovisat i utskottet.

Anf. 81 INGER DAVIDSON (kds)

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till reservation 1 avseende mom. 1 i UbU9. Utskottsmajoriteten har ställt sig bakom regeringens förslag att minska den minsta garanterade undervisningstiden för gymnasieskolans nationella program, vilket vi redan har hört här. Det kan vi kristdemokrater inte ställa oss bakom.

När besparingar skall genomföras – i det läge vi nu befinner oss i är det nödvändigt – handlar det alltid om prioriteringar. Inom utbildningsområdet har vi gjort helt andra bedömningar än regeringen och utskottsmajoriteten av vad som bör prioriteras.

Vi avvisar t.ex. det s.k. NT-arvodet på nästan en miljard kronor, som skulle ha gett mycket förmånliga villkor för en mycket liten grupp studenter. Vi avvisar det särskilda vuxenstudiestödet för Yrkesteknisk högskola och stipendiet för komvuxbasår. I stället väljer vi att slå vakt om barnutbildningen i SVUX/SVUXA, CSN-kortet och det som vi behandlar här i dag – den garanterade undervisningstiden i gymnasieskolan.

Vi anser att det är att sända ut helt fel signaler vid helt fel tidpunkt om man genomför förändringar av undervisningstiden i ett skede när

gymnasiereformen just håller på att fullföljas. Det pågår ett intensivt arbete ute i kommunerna med att utforma nationella program och bygga ut kapaciteten och valmöjligheterna för att alla elever skall kunna göra meningsfulla val.

I det sammanhanget är de lokala tilläggen, som utpekats som ett sparmål, viktiga för att profilera den egna gymnasieskolan. Tiden för ämnesanknuten praktik, vilket är ett annat besparingsområde, behöver snarare utvecklas än skäras ner, och det gäller också den arbetsform som specialarbetena står för.

Den självständiga arbetsformen har vi alldeles för litet av i gymnasieskolan med tanke på att den är ett bra sätt att förbereda sig både för högre studier och för arbetslivet som det är konstruerat i dag. Eftersom eleverna är ovana vid det arbetssättet, är lärarhandledningen en förutsättning för att det skall fungera över huvud taget. Inte minst svaga elever är beroende av handledning för att kunna fullfölja sina specialarbeten.

Att undervisningstiden minskar medför troligen också att antalet övertaliga lärare blir fler. Det är inte en särskilt positiv utveckling med tanke på situationen på arbetsmarknaden.

Herr talman! Det finns alltså många skäl som talar för att avfärda minskningen av den minsta garanterade undervisningstiden för gymnasiet och bifalla reservation 1, som bl.a. bygger på en motion från oss kristdemokrater.

Anf. 82 AGNETA LUNDBERG (s)

Herr talman! Jag börjar med att yrka bifall till utskottets hemställan i betänkande UbU9 i dess helhet och avslag på reservationerna.

Vad gäller ändringar av timplanen för gymnasieskolan anför regeringen att det statsfinansiella läget kräver att statliga besparingar görs också när det gäller gymnasieskolan. Enligt regeringens mening måste statliga besparingar på skolområdet på grund av det kommunala utjämningsbidragets konstruktion innebära förändringar i den statliga regleringen av skolan. För gymnasieskolans del föreslår regeringen att den minsta garanterade undervisningstiden för samtliga nationella program skall minska med 30 timmar. 20 timmar avser minskad tid för lokalt tillägg för ämnesanknuten praktik, och 10 timmar avser minskad tid för lärarhandledning för specialarbete.

Den nya timplanen skall enligt regeringens förslag införas fr.o.m. den 1 juli 1995 och gälla de elever som börjar höstterminen 1995. Besparingarna skall vara 62 miljoner kronor för budgetåret 1995/96, 82 miljoner budgetåret 1997 och 125 miljoner budgetåret 1997/98.

Ulf Melin sade att besparingarna har gått ljudlöst förbi. Det kanske beror på att man inom gymnasieskolan förstår att man också måste vara med när det gäller besparingar och att den föreslagna besparingen är överkomlig.

Utskottet anser att det är befogat att statliga besparingskrav på skolans område åtföljs av sådana förändringar i den statliga regleringen som möjliggör besparingar. De regelförändringar som regeringen därför föreslagit kan utskottet ställa sig bakom. Samtidigt vill utskottet

framhålla att timplanerna för gymnasieskolan i skollagen reglerar den minsta garanterade undervisningstiden. Skolhuvudmannen avgör själv om mer undervisningstid skall läggas ut. Jag erkänner gärna att jag inte tror att speciellt många kommuner lägger ut ytterligare tid, men möjligheten finns.

Herr talman! Ungdomar som är svårt rörelsehindrade har enligt 5 kap. 28 § skollagen rätt att efter fullgjord skolplikt få utbildning på ett nationellt program på gymnasieskolan med en s.k. Rh-anpassad utbildning. Med detta menas en för dessa ungdomar speciellt anpassad utbildning kombinerad med särskilda omvårdnadsinsatser i form av boende i elevhem, omvårdnad i boendet och habilitering som anordnas i de kommuner som regeringen bestämmer. Skolorna är riksrekryterande. Antalet elever beräknas läsåret 1995/96 till totalt 125 stycken.

Den Rh-anpassade utbildningen omfattar som nämnts enbart de nationella programmen. I nu föreliggande proposition erinrar regeringen om att intentionerna vid införandet av den Rh-anpassade utbildningen var att sörja för tillgång till gymnasieutbildning även för den mycket lilla grupp svårt rörelsehindrade elever som har behov av så stora och samordnade resurser och personal med speciell kompetens vad gäller utbildning och habilitering att det inte är praktiskt möjligt att anordna detta på den egna gymnasieorten. Regeringen anser därför, med den möjlighet till specialanpassning av utbildning på nationella program som finns för denna grupp elever, inte att det föreligger några pedagogiska skäl att införa individuella program. Regeringen anser inte heller att det finns andra skäl att utöka Rh-utbildningen till att omfatta individuella program.

Enligt regeringens uppfattning vore det olyckligt att i den lilla gruppen svårt rörelsehindrade elever med rätt till Rh-anpassad utbildning inkludera även de utvecklingsstörda eleverna, eftersom dessa elever kräver ytterligare förstärkning i form av andra lärare med annan kompetens, etc.

Mot denna bakgrund föreslår regeringen att bestämmelserna i 5 kap. 28 § skollagen om rätt till Rh-anpassad utbildning ändras så att rätten tillkommer svårt rörelsehindrade ungdomar efter avslutad grundutbildning eller motsvarande.

Av förarbetena till bestämmelsen, prop. 1990/91:85 s. 180, framgår att särskoleutbildning inte kan anses motsvara grundskoleutbildning.

Utskottet konstaterar att den Rh-anpassade gymnasieutbildningen är avsedd för den mycket begränsade grupp svårt rörelsehindrade ungdomar som på grund av detta funktionshinder inte kan följa den reguljära studiegången i gymnasieskolan och som har speciella behov av social omvårdnad och habilitering. Utbildningen på de nationella programmen inom denna skolform är i realiteten också specialanpassad efter varje elevs förutsättningar.

Utskottet erinrar om bestämmelserna i 10 kap. gymnasieförordningen som inom den Rh-anpassade utbildningen ger möjligheter till en jämkning av timplanen och undervisningen enligt en specialinriktad kursplan.

Tack, herr talman!

Anf. 83 ULF MELIN (m) replik

Herr talman! Jag skulle vilja ställa två frågor till Agneta Lundberg.

Agneta Lundberg inleder med att säga att man gör besparingar på grund av det statsfinansiella läget. Det kan jag ha förståelse för. Men hur fungerar det rent logiskt när samma regering samtidigt lägger 3 miljarder på det s.k. NT-arvode som Inger Davidson nämnde och 15 miljoner på stipendier till komvuxstuderande? Det är pengar som vi inte har anslagit tidigare. Jag skulle vilja få utrett hur detta går ihop.

Den andra frågan gäller den minskade undervisningstiden. Vi är överens om att kommunerna sannolikt inte kommer att ligga över den nivå som timplanen stipulerar. Sänder man rätt signal till elever och skolor genom att minska undervisningstiden i gymnasieskolan när vår omvärld gör tvärtom? I stället för att minska undervisningstiden ökar man den.

Anf. 84 AGNETA LUNDBERG (s) replik

Herr talman! Ulf Melin talar om den satsning som görs på komvux och NT-utbildningen. Som jag ser det handlar det om två skilda saker. Den ena handlar om ungdomsskolan. Den andra handlar om arbetsmarknadspolitiska åtgärder för att vi skall få ytterligare utbildad personal inom NT-området.

Ulf Melin talade om signalen att minska undervisningstiden. Det är klart att det vore bra om vi kunde göra mera, men i en avvägning mellan att göra andra besparingar har vi valt att minska på den här tiden.

Anf. 85 ULF MELIN (m) replik

Herr talman! Det är inte riktigt så enkelt att man kan säga att det handlar om två vitt skilda saker. Det som vi diskuterar i dag gäller anslag till en del av gymnasieskolan. Men vårt utskott och även Utbildningsdepartementet behandlar trots allt det totala anslaget på utbildningsområdet.

Jag har förståelse för att man säger att besparingar måste göras av statsfinansiella skäl. Men det är ganska förvånande att man samtidigt skapar en "gräddfil" för vissa människor på högskolan – genom ett NT-arvode som omfattar 3 miljarder kronor – och för vissa komvuxstuderande, inte alla. Jag tror att det är oerhört svårt att förklara detta för andra människor.

Anf. 86 AGNETA LUNDBERG (s) replik

Herr talman! Jag tror inte att det är svårt för människor att förstå detta. Det ena handlar ju om en satsning på ungdomsskolan. Det andra handlar om arbetsmarknadspolitiska åtgärder. Det är indirekt en besparing. Man minskar statens utgifter för arbetslöshet. Man utbildar ytterligare personer inom angelägna områden och minskar samtidigt arbetslösheten.

Tack!

Anf. 87 ANDREAS CARLGREN (c) replik

Herr talman! Kraven på utbildning kommer att öka för våra ungdomar. Kraven ökar i andra länder. Våra ungdomar kommer att konkurrera om jobb som kräver mer utbildning, inte mindre utbildning. Vi vet att utbildningsnivån kommer att behöva höjas i Sverige. Då är min fråga till Agneta Lundberg: Är det rätt utbildningspolitiskt besked till Sverige att minska den garanterade undervisningstiden i gymnasieskolan?

När det gäller de Rh-anpassade gymnasieutbildningarna redogör Agneta Lundberg för regeringens uppfattning. Hon gör det mycket väl. Jag hade hoppats att socialdemokraterna i riksdagen skulle inse att regeringen på den här punkten gör ett misstag. Eftersom jag nu tror att detta är ett misstag hoppas jag att det skall gå att rätta till och att det skall vara möjligt att återkomma med krav i enlighet med vad jag skriver i reservationen.

Anf. 88 AGNETA LUNDBERG (s) replik

Herr talman! När det gäller gymnasietiden är det viktigt att komma ihåg att antal timmar inte avgör kvaliteten. Vi har ett ordentligt arbete framför oss – framför allt ute på gymnasieskolorna – med att förändra arbetssätt och arbetsformer, så att det blir en högre kvalitet på undervisningen. Det tror jag är den största utmaningen. Vi kan lägga på många fler timmar och kanske ändå inte nå den ökade kvalitet som vi allihop önskar.

Andreas Carlgren sade att jag redogjorde för regeringens uppfattning. Jag sade också att utskottet delar den uppfattningen.

Anf. 89 ANDREAS CARLGREN (c) replik

Herr talman! Det senaste är precis det som jag beklagar. Jag hoppas att det så småningom skall gå att få en annan riksdagsmajoritet och ett annat beslut.

Men jag skall gå tillbaka till frågan om det är rätt besked till Utbildningsverige att nu minska den garanterade undervisningstiden i gymnasieskolan. Frågan kvarstår. Agneta Lundberg vill inte svara på frågan om det är rätt utbildningspolitisk signal.

Jag kan förstå att Agneta Lundberg inte vill göra det. Det är naturligtvis inte den rätta utbildningspolitiska signalen. Detta är en nödgärd för att man skall klara av besparingar till följd av utgifter som den socialdemokratiska regeringen föreslår på andra områden och som utbildningspolitiskt sett borde vara mindre viktiga. Totalt sett kommer detta att minska chanserna för våra ungdomar att konkurrera om jobb som kräver en högre utbildningsnivå.

Anf. 90 AGNETA LUNDBERG (s) replik

Herr talman! Jag är inte alls rädd när det gäller den signal som vi ger om en minskad undervisningstid. Detta är inte någonting väldigt dåligt. Det är klart att det inte är någon önskvärd åtgärd, men vi ger också många andra signaler när det gäller utbildningspolitiken, t.ex. i fråga om livslångt lärande. Det är inte bara i gymnasieskolan som man

utbildar sig. Jag tror att det är minst lika viktigt att man poängterar det livslånga lärandet. Tiden är ju, som jag sade, inte det allena saliggörande. Det handlar också om att få kvalitet på undervisningen.

Prot. 1994/95:77
22 mars

*Vissa gymnasieskolor
frågor*

Anf. 91 INGER DAVIDSON (kds)

Herr talman! När det handlar om det sparbeting som staten har och som vi på ett eller annat sätt måste uppfylla upprepar företrädare för regeringen hela tiden, som ett mantra, att alla måste vara med och spara. Därför har man genomfört den här besparingsåtgärden. I och med det skall diskussionen tystna.

Jag tycker att man gör det för enkelt för sig. Det handlar faktiskt om att våga göra prioriteringar också när man skall spara. På utbildningsområdet gör jag bedömningen att prioriteringarna är helt felaktiga. Man gör stora satsningar som kostar miljarder kronor som bara går till en liten grupp elever medan man väljer att minska den garanterade undervisningstiden på gymnasiet för tusentals elever. De kommer därmed att minska sin konkurrenskraft gentemot ungdomar från andra länder.

Jag utgår från att detta beslut måste ha föregåtts av en prioriteringsdiskussion i den socialdemokratiska riksdagsgruppen. Det vore intressant att få reda på orsakerna till att man gjorde den prioritering som man gjorde.

Anf. 92 AGNETA LUNDBERG (s)

Herr talman! Vi kräver inte och vill inte heller att det skall vara någon tystnad sedan vi har lagt fram förslagen. Man skall självklart diskutera och fundera om det är rätt och riktigt. Det har vi naturligtvis gjort innan vi har lagt fram förslagen. Vi har då sagt att alla måste vara med och spara på något sätt. Vi har gjort den bedömningen att gymnasieskolan får göra en besparing, och vi har skyddat grundskolan och satsat på komvux. Det är inte ett hugskott, utan det är någonting som vi har diskuterat väldigt mycket och känt varit riktigt.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades efter 14 §.)

13 § Vattenrätt m.m.

Vattenrätt m.m.

Föredrogs

Bostadsutskottets betänkande 1994/95:BoU15
Vattenrätt m.m. (prop. 1994/95:135)

Anf. 93 KNUT BILLING (m)

Herr talman! I bostadsutskottets betänkande nr 15 behandlas ersättningsbestämmelser i vattenlagen. Vi moderater har yrkat avslag på propositionen, vilket vi har utvecklat i en reservation.

När man nu gör som i detta förslag, dvs. ändrar redan gällande lagstiftning, måste man iakta en viss försiktighet. Man måste beakta den enskildes rättssäkerhet. En kraftverksägare som har en lagakraft-

vunnen dom och fått tillstånd till ett vattenföretag måste kunna lita på att de förutsättningar som givits genom lag och dom blir bestående. Det här är viktigt, både för ekonomisk och teknisk planering. Även andra än företagaren själv har intresse av att så sker. Det gäller i synnerhet olika kreditgivare till företagaren.

Regeringens proposition genombryter den här principen, och vi menar att det är fel. Det är självklart att en företagare i förväg skall kunna bedöma de rättsliga konsekvenserna av sitt handlande.

Mot denna bakgrund, yrkar jag bifall till reservationen.

Anf. 94 BRITTA SUNDIN (s)

Herr talman! Ett tillstånd till ett vattenföretag som har lämnats med stöd av vattenlagen kan omprövas. Även tillstånd enligt äldre lagstiftning kan omprövas, men ersättningsreglerna när det gäller skadeförebyggande eller skadekompenserande åtgärder är olika för äldre och nyare tillstånd. Det är detta som regeringen vill rätta till med den här propositionen.

För skadeförebyggande åtgärder, som t.ex. erosionsskydd, spegeldammar eller fisktrappor, och för skadekompenserande åtgärder, som t.ex. fiskodling eller utsättning av fisk, utgår ingen ersättning enligt vattenlagen. Däremot utgår ersättning enligt den äldre lagstiftningen. Förslaget innebär att även de som har fått tillstånd enligt äldre lagstiftning skall få betalningsansvaret för sådana åtgärder.

Hänsyn till miljön har fått en allt större betydelse för de regelverk som styr samhällslivet. Det är viktigt för oss alla att miljöförbättringar sker. Så långt det är möjligt bör också varje verksamhet bära de kostnader som kan hänföras till verksamheten. Det gäller också miljökostnader.

För att en omprövning över huvud taget skall ske, måste det finnas ett uttalat allmänt intresse. Omprövningen får inte heller innebära att förutsättningarna för företaget ändras. Villkoren får heller inte medföra kostnader som står i missförhållande till de fördelar som kan finnas ur allmän synpunkt. Så står det i lagen.

Att förändra villkoren för ett kraftföretag är alltså omgärdat med stränga bestämmelser. Jag tycker att det är alldeles självklart att den som förorsakar skada på miljön eller kostnader för att förebygga skador också skall ha ansvaret för de kostnaderna, i det här fallet vattenföretagen. Det här är också helt i linje med EU:s miljörättsregler. Kraftföretagen, som är mycket vinstgivande, särskilt de äldre, har säkert ekonomiska möjligheter att ta över kostnadsansvaret.

I det här betänkandet behandlas också ett antal motioner om dammsäkerhet och översvämningar. För närvarande arbetar Dammsäkerhetsutredningen med dessa frågor, och den förväntas snart komma med ett ställningstagande. I avvaktan på det har ett enigt utskott avstyrkt de motionerna.

Några motioner om vattenlagen och miljön har fått samma behandling, dvs. avstyrkan, med hänvisning till Miljöbalksutredningen, som behandlar frågan om vattenlagen skall inarbetas i miljöbalken.

Herr talman! Jag yrkar bifall till hemställan i bostadsutskottets betänkande nr 15 och avslag på den moderata reservationen.

Prot. 1994/95:77
22 mars

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades efter 14 §.)

14 § Arbetslivspolitik

Arbetslivspolitik

Föredrogs

Arbetsmarknadsutskottets betänkande 1994/95:AU12

Arbetslivspolitik (prop. 1994/95:100 delvis)

Anf. 95 ELVING ANDERSSON (c)

Herr talman! Vi har, som vi alla vet, en mycket bekymmersam arbetslöshetssituation, med en för svenska förhållanden unikt hög arbetslöshet.

Arbetslösheten är dock inte jämnt fördelad. Vissa grupper är väsentligt hårdare drabbade än andra. Hit hör utan tvekan de människor som har någon form av handikapp. Bland dessa är arbetslösheten väsentligt högre än bland genomsnittet.

Många gånger kan ganska enkla anpassningsåtgärder på arbetsplatsen medverka till att människor med t.ex. olika funktionsnedsättningar kan sköta ett arbete. Inte minst den nya tekniken och den snabba teknikutvecklingen skapar nya förutsättningar för handikappade att komma in på den ordinarie arbetsmarknaden.

Information och anpassningar av arbetsmiljön för personer med funktionshinder är en uppgift som åvilar en rad myndigheter. AMS har bl.a. omfattande informationsmaterial om olika stöd, bl.a. bidrag till arbetstekniska hjälpmedel och anpassning av arbetsmiljön.

I det betänkande som vi nu diskuterar, AU12, är det framför allt på två punkter som jag är mycket kritisk till utskottsmajoritetens förslag. Det gäller dels neddragningarna för Samhall, dels sänkningen av taket för lönebidragen.

Samhall driver en mycket bra verksamhet, som ger meningsfulla arbeten åt många människor som annars skulle stå utanför den ordinarie arbetsmarknaden. Effektivisering av verksamheten sker kontinuerligt, och trots den rådande arbetsmarknadssituationen ökar antalet arbetstagar som går från anställning i Samhall till arbete på den ordinarie arbetsmarknaden. Man har alltså lyckats med utslussningsarbetet. Detta är ett mycket gott betyg på Samhalls verksamhet.

Att nu minska anslagen till Samhall är inte samhällsekonomiskt motiverat. Tvärtom är en sådan åtgärd klart kontraproduktiv. Självklart skall vi ha ett tryck på Samhall att fortsätta att rationalisera verksamheten och öka produktiviteten. Det måste alla verksamheter kontinuerligt utsättas för. Men det ekonomiska utrymme som uppstår genom ökad produktivitet och bättre effektivitet bör inte, enligt Centerns förmenande, dras in till statskassan utan i stället användas för att bereda fler människor jobb inom Samhall. Det är en samhällsekonomiskt klok

politik. Från Centerens sida vill vi dessutom tillföra ytterligare 300 miljoner kronor till Samhall, så att än fler människor kan beredas jobb inom den sektorn.

Utskottsmajoriteten ställer sig också bakom – vilket jag beklagar – regeringens förslag om att sänka taket för bidrag till anställningar med lönebidrag från 90 till 80 %. Detta är mycket beklagligt. Detta kommer att drabba många av de arbetstagare som har lönebidrag mycket hårt. Inom olika ideella organisationer, inte minst inom handikapprörelsen, finns relativt många anställda med lönebidrag. Det gäller inom ett brett spektrum av föreningslivet, inte bara handikapprörelsen, utan också idrottsrörelsen, andra ideella organisationer och politiska organisationer osv. Dessa organisationer har oftast inte ekonomiska resurser att ta på sig en ökad lönekostnad för sina anställda.

Resultatet kommer därför att bli – jag har redan fått flera signaler om det – antingen sänkta löner eller, vilket är troligare, att många kommer att avskedas och ställas utan jobb i ganska stor omfattning. Dessa folkrörelser har nämligen inte råd att ta på sig en ökad kostnad, även om dessa människor gör en mycket bra arbetsinsats och sköter sina jobb utmärkt. Den ideella sektorn är sådan att det inte finns några ekonomiska resurser att betala högre lönekostnader. Det kommer alltså att resultera i att människor med olika slag av arbetshandikapp avskedas. Jag tycker att det är både grymt och onödigt. Det finns inga samhällsekonomiska vinster med ett sådant förfaringsätt.

Herr talman! Det finns ytterligare saker i detta betänkande som kan kommenteras, men jag har valt att koncentrera mig på de två områden som jag tycker är de mest anmärkningsvärda. Jag hoppas att debatten skall kunna handla om de två frågorna.

Jag står naturligtvis bakom samtliga de reservationer till utskottets betänkande som jag har undertecknat, men för att få en effektiv arbetsordning här i kammaren nöjer jag mig med att yrka bifalla till reservationerna nr 4, 7 och 10.

Anf. 96 OLA STRÖM (fp)

Herr talman! Det som är kärnan i svensk arbetsmarknadspolitik är att i alla lägen hävda arbetslinjen. Det är viktigt att alltid ha den utgångspunkten för att inte gå fel i det besvärliga och komplexa läge som den svenska arbetsmarknadspolitikens befinner sig i.

Vi talar i dag om massarbetslöshet, och därför är det svårt att hitta en term som på ett bra sätt beskriver situationen för de många arbetshandikappade på arbetsmarknaden. Megamassarbetslöshet låter krystat, men vi minns alla den redovisning som Handikapputredningen gjorde redan 1991, i en ganska god konjunktur, av att arbetslösheten var 70 % i vissa grupper med de svåraste funktionshindren. Det är siffror som skrämmar, och de blir inte bättre av att vi i dag har att ta ställning till ett utskottsförslag som riskerar att ytterligare öka arbetslösheten hos en redan mycket utsatt grupp.

Därför anser vi i Folkpartiet att den del av arbetsmarknadspolitik som vi har att behandla i dag är särskilt viktig. Det handlar inte om att favorisera funktionshindrade gentemot andra grupper på arbetsmarkna-

den, utan om att ge funktionshindrade en rimlig chans till en meningsfull sysselsättning och ett mer värdigt liv. Vi har lång väg att gå. Men det förutsätter att vi fortsätter att arbeta med visionen om ett samhälle där alla oavsett förutsättningar ges samma chans. Väljer riksdagen i dag att följa utskottsmajoriteten innebär det ett litet steg tillbaka.

Utskottsmajoriteten säger ungefär så här: Det måste sparas på alla områden. Vi kan inte tillåta oss högre utgifter i det nuvarande statsfinansiella läget, och vi satsar trots allt ändå rätt mycket pengar på de arbetshandikappade. Enligt vår uppfattning håller inte detta resonemang i alla delar.

För det första innebär politik att prioritera. Att säga att vissa insatser är viktigare än andra är faktiskt både politikens uppgift och skyldighet. Det är därför vi i Folkpartiet väljer att lägga 500 miljoner kronor mer än utskottsmajoriteten på insatser för funktionshindrade på arbetsmarknaden. Det är inte 500 miljoner som vi sprätter i väg – det är 500 miljoner som är fullt ut finansierade i vårt budgetalternativ. Det är t.ex. en tiondel av vad RAS kostade. Det handlar som sagt om att prioritera.

För det andra kan man med fog påstå att det i stället blir en ekonomisk vinst för samhället att göra de satsningar på lönebidrag och på Samhall som vi i Folkpartiet förordar tillsammans med andra. I själva verket innebär en extra satsning mer en omprioritering än en extra utgift. Resurser som i dag bekostar uppehållet för funktionshindrade i passiva åtgärder växlas till resurser för offensiva, aktiva åtgärder och leder till ökad sysselsättning inom Samhall och ökad sysselsättning på den reguljära arbetsmarknaden genom att vi avstår från att försämravillkoren för lönebidrag. Det är det som brukar kallas aktiv arbetsmarknadspolitik. Det är det som brukar kallas att hävda arbetslinjen. Detta måste omfatta även de arbetshandikappade, anser vi.

Herr talman! Kunskap sitter i knoppen mer än i kroppen. Det finns egentligen ingen ursäkt för att fysiskt funktionshindrade inte har kommit ut på den reguljära arbetsmarknaden i större utsträckning än vad som i dag är fallet. Den drastiska teknikutveckling som arbetslivet genomgår i dag borde öka de fysiskt funktionshindrades möjligheter att få jobb, dels därför att teknikstödet för funktionshindrade i dag är så avancerat att handikappet i de allra flesta fall kan reduceras till ett minimum, dels därför att den moderna arbetsmarknaden värderar kunskap alltmer och fysisk förmåga allt mindre.

Hur funktionshindrad en människa är beror mer på miljön hon vistas i än på hennes handikapp i sig. Det är alltså fullt möjligt att väsentligt reducera handikappets betydelse i arbetslivet om ambitionen finns. Där har vi i politiken en stor uppgift, inte bara att informera utan också att skapa opinion mot de fördomar som alltjämt finns i arbetslivet och bland arbetsgivarna.

Det finns flera skäl att vara kritisk mot utskottsmajoritetens förslag att sänka nivån på lönebidragen. Det finns risk att många funktionshindrade som i dag har meningsfull sysselsättning i bl.a. föreningslivet kommer att förlora sina jobb.

Men vi är också kritiska av principiella skäl. De principer vi i dag har för att beräkna lönebidragets nivå är delvis föråldrade. De utgår i första hand från personens handikapp. Ändå vet vi att graden av handikapp i högre grad är beroende av de arbetsuppgifter den funktionshindrade har att utföra och av hur väl teknikstödet är utformat på arbetsplatsen än av personens faktiska handikapp.

Handläggarna i lönebidragsärenden är väl införstådda med att så är fallet. De har också den kunskap som behövs för att tillsammans med arbetsgivare komma överens om lönebidragets nivå. Dessutom finns möjlighet att efter en tid omförhandla lönebidragets storlek.

När utskottsmajoriteten nu vill gå in och detaljreglera detta förfarande ytterligare riskerar vi att få en situation där lönebidragshandläggarnas handlingsfrihet begränsas och färre funktionshindrade får jobb. Det är bl.a. av den anledningen som vi i Folkpartiet går emot denna försämring.

Vi kan alltså konstatera att funktionshindrade över lag har det betydligt svårare på arbetsmarknaden än andra grupper i samhället. Men även inom gruppen funktionshindrade finns det stora skillnader. Den kanske mest utsatta gruppen är de psykiskt funktionshindrade. Denna grupp funktionshindrade har hamnat på undantag över lag i handikappolitiken och har det mycket svårt på arbetsmarknaden. Det är inte minst ur denna aspekt som Folkpartiet förordar att Samhall ges möjlighet att anställa ytterligare 1 500 personer. Samhall har visat sig vara ett bra alternativ för de psykiskt funktionshindrade. Här kan arbetstempo, arbetsuppgifter och arbetslag skräddarsys för att passa den enskildes behov, vilket är särskilt viktigt för de psykiskt funktionshindrade.

Herr talman! Det finns stora mänskliga och ekonomiska vinster för samhället med att bedriva en offensiv arbetslivspolitik. Med enkla åtgärder kan funktionshindrade ges en möjlighet till meningsfull sysselsättning och ett värdigt liv i stället för en passiv tillvaro, ofta med förtidspension.

Jag står bakom de reservationer som Folkpartiet har avgivit i utskottet men vill här yrka bifall dels till dem som Elving Andersson har yrkat bifall till, reservation 3 och 4, dels till reservation 7.

Anf. 97 INGRID BURMAN (v)

Herr talman! Antalet förtidspensionärer har ökat kraftigt. De utgör i dag över 400 000 personer. Det motsvarar mer än 9 % av arbetskraften.

Under 1993 förtidspensionerades 62 500 personer. Lägg därtill drygt 150 000 långtidssjukskrivna, som svarar för hälften av kostnaderna i sjukförsäkringen eller 15 miljarder kronor per år.

Varje år skadas alltså ett stort antal människor i arbetslivet. I dag drabbas också yngre och medelålders. Att förebygga arbetsskador och att rehabilitera långtidssjukskrivna för att få dem tillbaka i arbete är en god affär, mänskligt och ekonomiskt, både för arbetsgivare och för samhälle.

Grunden för att vi skall sluta producera förtidspensionärer och långtidssjukskrivna är ett förebyggande arbetsmiljöarbete och en snabb och aktiv rehabilitering för dem som har skadats i arbetet.

Vänsterpartiet har motionerat om en obligatorisk företagshälsovård som ett instrument för att förebygga arbetsskador. Socialdemokraterna lade så sent som förra året fram en nästan identisk partimotion där man med kraft argumenterade för behovet av en obligatorisk företagshälsovård.

Nu avvisar samma socialdemokrati vår motion och säger att det under senare år har uppnåtts så positiva resultat i arbetsmiljöarbetet och att utskottet under senare år har intagit ståndpunkten att man borde avvakta möjligheterna att få till stånd en avtalsreglering av företagshälsovården och dess verksamhet. Det är den ståndpunkt som den tidigare majoriteten, den borgerliga majoriteten, i utskottet intagit och som socialdemokraterna år efter år i oppositionsställning motionerat emot.

Min fråga till socialdemokraterna blir därför: Vad har hänt som har fått er att ändra uppfattning? Eller var er oppositionspolitik bara ett spel för gallerierna?

I dag finns 90 000 arbetshandikappade i åtgärder eller i arbetslöshet. Handikapputredningen visade att arbetslösheten bland grupper med omfattande funktionshinder var så hög som 60–65 %. Många unga går direkt från skola till förtidspension och får aldrig en möjlighet att komma ut i samhället.

Människor med funktionsnedsättning uteslås alltså från arbetslivet. I det läget föreslår utskottets majoritet ytterligare besparingar som drabbar de arbetshandikappade och ökar utslagningen ur arbetslivet. Man sänker nivåerna på lönebidraget, vilket kommer att få till konsekvens att ideella organisationer, dvs. folkrörelser, idrottsrörelser, m.fl., kommer att få svårt att behålla dem som i dag är anställda med lönebidrag. Dessa organisationer har ingen ekonomisk buffert som skulle göra det möjligt för dem att bära ytterligare lönekostnader.

Utskottets förslag kommer alltså direkt att minska de arbetshandikappades arbetsmarknad och innebär i sin förlängning att de slussas över från lönearbete till förtidspension. Redan i dag omförhandlas lönebidragen varje år och individuellt, i akt och mening att minska andelen bidrag där det är möjligt. Det här är en bra princip. På så sätt undviks uppsägningar av arbetshandikappade, samtidigt som det sätter press på de arbetsgivare som har ekonomisk möjlighet att minska bidragsdelen.

Att införa en generell begränsning, sänka taket, innebär att man slår blint, och det innebär att arbetsmarknaden för de arbetshandikappade minskas. I en budget som prioriterar sysselsättningsfrågorna framstår förslaget som lätt absurt.

I stället behövs fler lönebidragsplatser, så att förtidspensionering inte blir ett försörjningsalternativ och så att de arbetshandikappade ges en reell möjlighet att finnas på den svenska arbetsmarknaden.

Utskottet föreslår också besparingar på den yrkesinriktade rehabiliteringen, den rehabilitering som skall leda människor tillbaka till arbetslivet när de har en arbetsskada eller har varit långtidssjukskrivna. Det måste stå klart för alla att alternativet till rehabilitering ofta är passivt bidragsberoende inom socialförsäkringssystemet eller inom a-

kassan eller förtidspensionering, med allt vad det innebär av risk för social utslagning och marginalisering.

Att så kraftigt minska på resurserna till AMI samtidigt som 50 000 årligen slås ut ur arbetslivet är för Vänsterpartiet obegripligt. Även i tider med ett besvärligt statsfinansiellt läge måste yrkesinriktad rehabilitering vara en prioriterad uppgift, så att människor kan stanna kvar i arbetslivet.

Vänsterpartiet kan inte heller acceptera förslaget att sänka utbildningsbidraget för inskrivna vid AMI. På sikt måste arbetsgivarna ta ett större ansvar för en aktiv rehabilitering. Det går inte att fortsätta med ett arbetsliv som slår ut människor och där arbetsgivarna överlåter ansvaret för detta till samhället och till de enskilda individerna. I det betänkande som vi nu behandlar finns inga förslag som leder i den riktningen. Vänsterpartiet har därför motionerat om att regeringen skall återkomma med förslag till konkreta lösningar och med offensiva förslag inom arbetslivsområdet, där arbetsmiljöfrågorna och rehabiliteringen är en viktig del.

Utskottets majoritet föreslår också minskade anslag till Samhall. Även det drabbar de arbetshandikappades möjlighet att få arbete. Samhall har visat att det arbete man utför är lönsamt, både mänskligt och ekonomiskt. T.ex. skulle 1 500 nya platser ge en samhällsekonomisk vinst på 90 miljoner, detta i form av minskade bidrag och ökade skatteintäkter. Det är alltså både mänskligt och samhällsekonomiskt lönsamt att satsa på jobb för arbetshandikappade. Samhall har lyckats väl både med att bredda sin verksamhet och med att leda arbetshandikappade från anställning i Samhall över till en annan arbetsmarknad. Samhall är en stor och viktig del av arbetshandikappades arbetsmarknad. Ett besparingskrav av den storlek som utskottet föreslår är ytterligare ett slag mot de handikappade.

För många funktionshindrade är rätten och möjligheten till ett arbetsbidrag en förutsättning för att kunna finnas på arbetsmarknaden. T.ex. synskadade och döva har ofta stora behov av arbetsbidrädeshjälp vid bl.a. informationsinhämtning. Menar vi allvar med att alla skall ha rätt och möjlighet till arbete måste vi också skapa möjligheterna. Då måste reglerna för arbetsbidragen ändras så att bidrag kan lämnas även till handikappade som har anställning med lönebidrag och bidragsnivåerna ses över.

Handikapputredningen har i sitt kartläggningsbetänkande visat på vad många av oss redan känt till, nämligen att funktionshindrade i sitt dagliga liv utsätts för begränsningar på många områden, bl.a. arbetslivsområdet. Utredningen föreslog bl.a. en lag om arbetslivets tillgänglighet för människor med funktionshinder. I Vänsterpartiet tycker vi att det nu är dags att stifta den lagen. Förslaget finns, utredningen är gjord.

Slutligen, herr talman, kan jag konstatera att utskottet i sitt betänkande säger att det är ytterst angeläget att funktionshindrade människors delaktighet i samhället och deras möjlighet att aktivt delta i arbetslivet förbättras. Men samtidigt som man säger det föreslår man nu begränsningar i lönebidragsnivån, man vill minska anslagen till Samhall och man vill minska anslagen till den yrkesinriktade rehabilitering-

en, dvs. man föreslår besparingar som går ut över de arbetshandikappade och deras rätt till arbete.

I Vänsterpartiet är vi inte bara besvikna. Vi känner också en stor vrede över ett samhälle som så cyniskt gör besparingar som går ut över de svagaste på arbetsmarknaden och rycker undan förutsättningarna för att de skall kunna finnas kvar i arbetslivet i stället för att pytsas över till bidragssystemen.

Herr talman! Vänsterpartiet har väckt en rad motioner inom området och reserverat sig till förmån för samtliga. Vi avser att fortsätta driva de här frågorna, men för att spara kammarens tid nöjer jag mig här med att yrka bifall till reservationerna nr 2, 8, 12 och 16.

Anf. 98 DAN ERICSSON (kds)

Herr talman! Jag har satt upp mig på talarlistan med anledning av en fyrpartimotion av Sten Svensson m.fl. Det är alltså Moderaterna, Centern, Folkpartiet och Kristdemokraterna som har motionerat i en fråga av principiell karaktär. Det handlar om att en satsning på ytterligare platser inom Samhall samhällsekoniskt skulle spara pengar i statsbudgeten. Enligt motionen, där vi pekar på möjligheten att skapa 1 500 nya arbeten inom Samhall, skulle det här innebära en besparing inom a-kassa och sjukersättning och en samhällsekonisk vinst på 60 000 kr per jobb.

Utskottet skriver med anledning av motionen att utskottet inte är övertygat om att förslaget i motionen innebär den besparing som motionärerna påstår men att regeringen bör studera frågan och ta de initiativ som är erforderliga.

Det här visar på problemet med att hantera den här typen av frågor, dvs. sådana som egentligen berör flera utskott. Man kan kanske ha en till synes positiv uppfattning om resonemanget i motionen, men sedan avstyrks motionen ändå på grund av att det handlar om att tillskjuta medel från ett konto, medan utskottet inte har kontroll över medlen som kommer från ett annat konto.

Det hade varit bra om utskottet i stället hade velat titta närmare på förslaget och kanske i försöksform eller på annat sätt hade gett den här utmaningen till Samhall för att visa på att detta är möjligt. Det är ju också från Samhall som de här uppgifterna kommer.

Motionen avstyrks av utskottet med motivet att det handlar om ytterligare en statsutgift. Men så är inte fallet i det principiella resonemanget. Problemet är att utskottet inte har att hantera alla de konton som behandlas i motionen. Det hade varit värdefullt om det här resonemanget på något sätt hade kunnat prövas. Det är ju så på flera områden, att en satsning på att ge människor jobb skulle kunna spara pengar på ett annat konto.

Nu kommer vi inte längre här i resonemanget med utskottsmajoriteten, men jag vill ändå, herr talman, yrka bifall till reservation nr 4.

Anf. 99 SONJA FRANSSON (s)

Herr talman! I tider av hög arbetslöshet vore det önskvärt med god ekonomi och starka statsfinanser. Tyvärr ser verkligheten annorlunda

ut. Statsskulden är nu i sig ett så stort problem att vi måste vara mycket varsamma med utgifter inom alla områden, även inom högprioriterade områden såsom arbetslivsområdet.

I budgetförslaget för 1995/96 förordar utskottet att ca 19 miljarder kronor anslås för att främja sysselsättningen för arbetshandikappade. Detta är en mycket stor summa. Det är t.ex. mer än hela statsbidraget till gymnasieskolan. Av det Ola Ström sade lät det som om utskottsmajoriteten inte satsar något, men vi satsar alltså 19 miljarder för att hävda arbetslinjen.

Åtgärder för att främja sysselsättningen för arbetshandikappade ser vi alltså som något mycket viktigt, som måste få stora resurser även i ekonomiskt kända tider. Dessa resurser måste användas på ett så effektivt sätt som möjligt och styras till dem som behöver stödet allra mest. Genom en genomtänkt prövning av alla utgifter är det som vi ser det möjligt att åstadkomma nödvändiga besparingar utan att de mest utsatta grupperna drabbas.

Som exempel vill jag ta vårt förslag till besparingar inom lönebidragen. Jag vet av egen erfarenhet att statliga myndigheter och verk har anställda med 100 % lönebidrag, trots att funktionshindret minskar den enskildes arbetsförmåga till kanske bara 20 % i den faktiska arbetssituationen. Detta är en kvarleva sedan tiden före 1991, då reformen om flexibla lönebidrag infördes. Dessförinnan blev de funktionshindrade under beteckningen "arkivarbetare" hänvisade till statliga myndigheter och organisationer som extra, gratis arbetskraft. Det är självklart att varje arbetsgivare vill behålla en sådan förmån.

Därför har det varit mycket svårt för arbetsförmedlarna att åstadkomma en omprövning av lönebidragsnivåerna.

I dag har vi högre krav än tidigare på att den enskilda personens förmåga, kunskaper och intressen tas till vara. Strävan är att var och en så långt möjligt skall ingå i arbetsgemenskapen och ha lön för det man faktiskt utför. Lönebidragets syfte är att ge arbetsgivaren kompensation enbart för den minskning av arbetsförmågan som orsakas av funktionshindret.

Modern ny teknik, t.ex. informationsteknik har revolutionerat möjligheten att kompensera för funktionshinder i arbetet. Låt mig visa vad jag menar genom att berätta om en grabb i 20-årsåldern som jag har mött i mitt arbete med unga handikappade.

Han är mycket gravt rörelsehindrad och kan bara kontrollera rörelserna i ena handen. Dessutom har han inte förmåga att tala så att han kan bli förstådd. Denne grabb skulle för några år sedan inte ha kunnat klara ett skrivarbete, inte ens med hundra procentigt lönebidrag. I dag behärskar han sin dator men är inte intresserad av kontorsarbete utan vill ut och jobba i skog och mark. Just nu prövar han en vedklyvningsmaskin som styrs via en dator. Dessutom håller man på att ta fram en datalösning som gör att han skall kunna kommunicera med sina arbetskamrater.

Detta visar hur vi i framtiden genom ökade satsningar på tekniska hjälpmedel kan öka arbetsförmågan och därmed reducera lönebidragsnivåerna.

Herr talman! Den besparing som utskottet nu föreslår genom ändrade regler för lönebidragen innebär framför allt att intentionerna bakom 1991 års reform äntligen genomförs. Undantagsregler gör att gravt funktionshindrade med behov av lönebidrag på över 80 % inte kommer att beröras av förändringarna.

Herr Talman! Samhall är en av landets största företagargrupper med 28 500 arbetshandikappade anställda 1994. I flera motioner föreslås att Samhall byggs ut ännu mera. Det är dock enligt utskottets mening ingen rimlig långsiktig lösning att samla praktiskt taget alla med funktionshinder i Samhall. Detta innebär ju ytterligare ett steg mot ett segregerat samhälle. I stället skall de platser som nu finns inom Samhall användas flexibelt och under en kortare tid för att möjliggöra en utslussning på den öppna arbetsmarknaden på det sätt som nu mer aktivt börjat ske.

Det bör betonas att de högre effektivitetskrav som Samhall genom besparingsförslagen nu åläggs inte får leda till ökade krav på arbetshandikappade. Det handlar i stället om en effektivisering av affärsverksamheten i en uppåtgående konjunktur och om minskade kostnader för administrationen.

Även efter besparingarna kommer Samhall att få 100 % i lönesubventioner. Med denna kraftiga subventionering skall Samhall kunna klara att ta emot de prioriterade grupperna i minst samma omfattning som tidigare.

Det kan noteras att på den öppna arbetsmarknaden får arbetsgivare som anställer personer i dessa grupper sällan mer än 80 % i lönebidrag. I dagens arbetsmarknadsläge anser vi därför att Samhall bör koncentrera sin rekrytering på personer med svårare handikapp.

Herr talman! Slutligen vill jag framhålla att den bästa långsiktiga åtgärden för att skapa förutsättningar för att hjälpa arbetshandikappade till ett meningsfullt arbete är att vi för en politik för ekonomisk återhämtning och generellt lägre arbetslöshet. Det är också viktigt att i rådande konjunkturuppgång få in fler handikappade på den öppna arbetsmarknaden.

Jag vill i detta sammanhang påminna om att regeringen avser att tillsätta en utredning med uppgift att se över vilka hinder som möter funktionshindrade i arbetslivet och att föreslå lämpliga åtgärder för att reducera dessa hinder, så att funktionshindrade människors delaktighet i samhället och möjligheter att aktivt delta i arbetslivet förbättras.

Herr talman! Med detta vill jag yrka bifall till hemställan i betänkandet i dess helhet.

Anf. 100 OLA STRÖM (fp) replik

Herr talman! Problemet är inte att riksdagen eller utskottsmajoriteten i sig satsar litet pengar, för visst är den satsning som görs stor. Problemet är i stället att även den utökade satsning som bl.a. vi i Folkpartiet står bakom är otillräcklig. All statistik – ja, allting – talar för att de insatser som görs i arbetsmarknadspolitiken för att ge funktionshindrade möjlighet att komma ut på arbetsmarknaden är helt otillräckliga. Det gäller speciellt om man för en gångs skull har en helhetssyn på

detta och ser till vad detta kostar ekonomiskt och i mänskligt lidande på andra konton som vi i arbetsmarknadsutskottet i och för sig inte förfogar över men som ändå måste finnas med i tankebanorna i diskussionen om det satsas mycket eller litet pengar.

Även den satsning som vi föreslår på dessa två områden – det gäller alltså lönebidragen och Samhall – sparar pengar på andra konton. Nettokostnaden för samhället – och frågan är om det är en kostnad; det kanske t.o.m. är en vinst – blir väldigt liten. Det lönar sig alltså att vara offensiv här. När arbetslösheten är enorm finns det mycket att beta av.

Sonja Fransson tar upp frågan om ytterligare en utredning. En utredning kan tyckas vara bra för att öka kunskapen om hindren på arbetsmarknaden. Men jag tycker att den handikapputredning som gjordes för bara några år sedan var en ytterligt bra kartläggning av och kunskap om de problem som finns. Nog räcker materialet i den utredningen för att redan nu kunna vidta kraftfulla åtgärder.

Anf. 101 SONJA FRANSSON (s) replik

Herr talman! Ola Ström nämner de extra 500 miljoner som Folkpartiet vill satsa. Det är utmärkt. Också jag skulle med glädje kunna säga att det vore positivt. Men vi har en ekonomi med stora problem – också Ola Ströms parti har varit med om att se till att det blivit så – och därför känner vi att det inte är möjligt att öka på mera. Däremot vill vi så aktivt som möjligt utnyttja de åtgärder som i dag finns.

Nu har vi en konjunkturuppgång. Det gäller därför att framför allt se till att handikappade får jobb på den öppna arbetsmarknaden.

Vidare tar Ola Ström upp frågan om en utredning. Vad man skall titta på är om t.ex. lagstiftning hindrar handikappade att komma in på arbetsplatser eller om man med lagstiftningen kan åstadkomma förenklingar och förbättringar, så att det blir en bättre utjämning på arbetsplatserna med en blandning av funktionshindrade och andra på varje arbetsplats. Det handlar alltså inte om en ny handikapputredning.

Anf. 102 OLA STRÖM (fp) replik

Herr talman! Jag har absolut inget att invända mot att det på grund av det statsfinansiella läget krävs besparingar och tuffa tag. På den punkten har jag samma uppfattning som Sonja Fransson.

Det kan dock vara viktigt att påminna om att vad vi gör inte är en utökad satsning på detta område isolerat, utan vi hämtar hem resurser som behövs för detta från andra områden inom arbetsmarknadspolitik. Det är alltså fråga om en omprioritering.

Vi tycker att det är litet ledsamt att utskottsmajoriteten inte tillräckligt väl ser problemen på detta område. Nämda lilla ytterligare satsning skulle vara väl motiverad jämfört med utfallet. Många andra reformer däremot har kanske varit litet tveksamma inom arbetsmarknadspolitik, där 500 miljoner kronor mindre kanske inte hade gjort så otroligt mycket.

Vi är inte emot de flexibla lönebidragen. Det är bara det att de som är bäst lämpade att avgöra detta är de som handlägger lönebidragen i och med att det handlar både om den enskildes handikapp och om de

arbetsuppgifter och det teknisktöd som finns på den funktionshinderades arbetsplats. Därför blir det mycket bakvänt om vi i riksdagen är för detaljerade i våra direktiv till enskilda handläggare. De klarar mycket väl av att själva tillämpa de flexibla lönebidragen. Därför skall deras handlingsmöjligheter inte inskränkas.

Prot. 1994/95:77

22 mars

Arbetslivspolitik

Anf. 103 SONJA FRANSSON (s) replik

Herr talman! Ola Ström tar upp frågan om flexibla lönebidrag. Jag tycker att det är viktigt att påpeka att arbetsförmedlarna verkligen har kämpat och försökt att genom vanliga förhandlingar få ned lönebidragsnivåerna. Men det är oerhört kärtvt.

Jag vill snarare säga att genom att det sätts ett tak på 80 % får de hjälp med att förhandla ned lönebidragen. Tidigare var det oerhört svårt, därför att det har varit en policy att det inom statliga verk skall vara 100 %. Då blir det svårt att få ned siffran.

Jag är medveten om att många har duktiga funktionshinderade anställda på 100 %, och jag är säker på att de gärna betalar mera om de blir tvingade. Men de har inte känt sig tvingade på det sätt som man nu blir.

Anf. 104 INGRID BURMAN (v) replik

Herr talman! Jag börjar med att upprepa den fråga som jag ställde här i talarstolen till Sonja Fransson: Varför har Socialdemokraterna ändrat sig när det gäller synen på företagshälsovården och behovet av en obligatorisk företagshälsovård?

Sonja Fransson refererar till den höga statsskulden och de i och för sig måttliga satsningarna – det rör sig om 19 miljarder kronor – på arbetshandikappade. Men faktum är att långtidssjukskrivna kostar samhället 15 miljarder kronor varje år. Förtidspensioneringen kostar 35 miljarder kronor per år – dvs. 50 miljarder årligen.

När vi begränsar möjligheterna för arbetshandikappade och för rehabilitering finns risken att vi bara flyttar pengar från ett utgiftskonto till ett annat.

När det gäller det nya taket för lönebidragen delar jag Sonja Franssons uppfattning. Det gäller då statligt anställda och anställda i privat näringsliv. Men Sonja Fransson glömmar en stor och viktig grupp: de anställda i ideella organisationer. Där tillskapades en arbetsmarknad som inte fanns tidigare för arbetshandikappade. De här organisationerna har inga ekonomiska möjligheter att öka löneutrymmet. De lever med sänkta kommunala och statliga bidrag, och de uppskattar sina anställda men har inte råd att ha kvar dem.

Anf. 105 SONJA FRANSSON (s) replik

Herr talman! Ingrid Burman tog upp frågan om företagshälsovården. Men vad vi i första hand vill jobba för är att få så breda lösningar som möjligt och att de lösningarna skall hålla över skiftande majoriteter, så att det blir så långsiktigt som möjligt. Det är framför allt därför som vi tycker att man skall gå fram avtalsvägen. Men vi skriver också att om det inte skulle fungera avtalsvägen, måste vi fundera på att gå

fram lagstiftningsvägen, precis som Vänsterpartiet säger i en motion. Dessutom är det fler – även socialdemokrater – som också i år har motionerat om detta.

Naturligtvis håller jag med Ingrid Burman om att rehabilitering är oerhört viktigt. Vi säger att vi därför också vill satsa mycket på rehabilitering och arbete.

När det gäller rehabilitering inom AMI har man dels ändrat arbetsorganisationen, dels jobbar man på ett annorlunda sätt metodiskt och dels samarbetar man på ett helt annat sätt med försäkringskassan och andra rehabiliteringsinstanser. Det har visat sig fungera väldigt väl. Det vi påpekar är att om man skall spara, så skall man framför allt göra det på organisationsdelen och på administrationen. Jag är säker på att AMI också kan bli effektivare i sättet att arbeta. Men naturligtvis måste man jobba vidare med en aktiv rehabilitering, för det är besparande för både den enskilda personen och samhällsekonomin.

Ingrid Burman nämner också organisationerna. Det är riktigt att det kan bli problem för organisationer. De flesta har 90-procentigt lönebidrag i dag, men de är också medvetna om att det blir en sänkning. Det är ju inte de handikappade som skall subventionera föreningarna, utan det är i stället kommuner, landsting och stat via bidrag till föreningarna.

Anf. 106 INGRID BURMAN (v) replik

Herr talman! Jag får först tacka Sonja Fransson för svaret att Socialdemokraterna nu har frånträtt sin tidigare politik att förespråka en obligatorisk företagshälsovård och att man inte längre ser det som nödvändigt att lagstifta om denna. Fortfarande är jag litet nyfiken på motiven, eftersom alla signaler från arbetslivet och från myndigheter inom arbetsmiljöområdet tyder på att det inte har hänt något sedan i fjol. Men jag är glad över svaret.

Det gläder mig också att Sonja Fransson tycker att det är viktigt att satsa på rehabilitering. Men jag kan fortfarande bara konstatera att med den takt på utslagningen från arbetslivet som vi har i dag är det väldigt olyckligt att inte eventuella rationaliseringsvinster används till att plocka in fler människor och till att föra ett aktivare rehabiliteringsarbete. Behovet är stort. Det är oändligt. Det skulle egentligen motivera större satsningar än vad t.o.m. Vänsterpartiet föreslår, men vi lever ju med samma ekonomiska verklighet. Men att spara på området verkar både oklokt och oförståndigt.

När det gäller de ideella organisationerna tackar jag också för svaret. Det är bra att ni ser problemet. Men varför då göra en generell neddragning? Organisationerna får ju inte de ökade bidragen. Ni sänker taket utan att kunna lova att bidra med mer från stat, kommun eller landsting, vilket de facto innebär att en rad handikappade går ut i öppen arbetslöshet.

Anf. 107 SONJA FRANSSON (s) replik

Herr talman! Arbetsmiljön är ett gemensamt ansvar och måste då också regleras på ett sätt som accepteras av båda parter, tycker vi. Frå-

gan om arbetsmiljön är för viktig för att bli ett politiskt slagträ. Det är därför vi förordar att man skall komma överens i stället för att lagstifta. Men, som jag tidigare sade, kommer man inte överens får man hitta vägar för lagstiftning.

När det gäller rehabilitering är vi överens, Ingrid Burman. Att jobba aktivt med rehabilitering måste vara det som är mest lönsamt för samhället och också för den som har ett funktionshinder.

Men vi tycker att i en uppåtgående konjunktur skall vi ha ut människor på den öppna arbetsmarknaden. Vi skall kunna använda oss av andra arbetsmarknadspolitiska åtgärder än bara åtgärder för funktionshindrade. Vi skall kunna pröva arbetshandikappade i praktik, i ungdomsintroduktion med rekryteringsstöd, arbetsmarknadsutbildning och liknande. Alla andra åtgärder skall också stå öppna för den som har ett funktionshinder.

Anf. 108 ELVING ANDERSSON (c) replik

Herr talman! Jag vill återvända till resonemanget kring lönebidragen och Sonja Franssons kommentarer angående det sänkta bidragstaket från 90 % till 80 %.

Till att börja med tycker jag att det är ett ganska kraftigt underbetyg som Sonja Fransson ger de handläggande tjänstemän som har skött detta. Vad hon egentligen säger är att utskottsmajoritetens motiv för sänkningen är att de handläggande tjänstemännen inte har skött sitt jobb och att de inte har förhandlat med arbetsgivarna på rätt sätt. Det måste väl vara fel väg att gå, om man tycker att handläggarna inte klarar sitt jobb, att ändra regelverket på det här sättet.

Jag håller med om att det är bra att vi har ett flexibelt system och att man försöker anpassa det efter graden av handikapp osv. Men med detta förslag minskar ju de facto flexibiliteten. Man får ett mindre spann att röra sig inom när man för diskussionen mellan arbetsförmedlingen och den tänkta arbetsgivaren.

Sonja Fransson väljer att ta exempel från statliga myndigheter och verk, där man har 100-procentiga bidrag. Jag har inget att invända mot att man stramar upp tillämpningen på detta område. Men när det gäller de ideella organisationerna och folkrörelserna, där väldigt många jobbar, medger Sonja Fransson att det kan bli problem.

Jag skulle vilja konkretisera frågan. Vilka konkreta effekter bedömer Sonja Fransson att sänkningen får när det gäller antalet lönebidragsanställda i folkrörelser och föreningsliv?

Anf. 109 SONJA FRANSSON (s) reprik

Herr talman! Motivet för att sänka lönebidragsprocenten är naturligtvis inte att arbetsförmedlingen inte har skött sitt jobb, utan motivet är att vi skall göra en besparing. Det handlar om en besparing på 400 miljoner.

Vad jag sade tidigare är att svårigheten är att staten som är en stor arbetsgivare naturligtvis har en så stor tyngd. Där har den enskilde förmedlaren säkert haft svårigheter. Åtminstone har några som jag har

talat med sagt att det är tufft att förhandla med en så stor arbetsgivare. Men här har man då stöd i att man faktiskt inte får överskrida 80 %.

Jag håller inte med Erling Andersson i fråga om flexibiliteten. Det är flexibilitet från 0 % till 80 %, vilket är rätt mycket att röra sig inom.

När det gäller att slussa ut funktionshindrade i arbetslivet har det tidigare stått att procenttal runt 80 % och 90 % enbart gäller för väldigt gravt handikappade. Det skall vi fortfarande hålla oss till, för det finns en möjlighet för den som är mycket gravt handikappad att få anställning med lönebidrag på 80 % och 90 %.

Anf. 110 ELVING ANDERSSON (c) replik

Herr talman! Men det måste väl ändå vara så, Sonja Fransson, att om man har ett spann att röra sig inom, från 0 % till 90 %, och ändrar det till att gälla från 0 % till 80 % så minskar flexibiliteten. Jag har då svårt att se att flexibiliteten skulle öka. Naturligtvis blir det ett mindre spann att röra sig inom.

Jag vill sedan upprepa den konkreta frågan om vilka effekter Sonja Fransson tror att sänkningen får när det gäller antalet anställda med lönebidrag inom föreningslivet. Jag vill gärna ha ett konkret svar på frågan.

Jag vill också litet grand beröra frågan om Samhall och den verksamhet som där bedrivs. Jag håller med Sonja Fransson om att vi måste ställa krav på ökad effektivitet, ökad produktivitet, ökad affärsmässighet osv. inom Samhall. Det sker också kontinuerligt, för man har en bra utveckling på detta område.

Vad jag vänder mig mot är att det ekonomiska utrymmet som den ökade effektiviteten och produktiviteten skapar inom Samhall används för att bidra till statskassan i stället för att användas för Samhalls verksamhet, så att fler människor med olika former av handikapp kan beredas jobb inom Samhall. Samhall blir ju också allt duktigare på att slussa människor ut till den ordinarie arbetsmarknaden. Att det är positivt tror jag att vi är överens om. Det är en viktig väg för att nå det mål som vi är överens om, dvs. att fler människor skall ut på den ordinarie arbetsmarknaden. Därför är det synd och beklagligt att man på det här sättet stramar åt Samhalls möjligheter att engagera fler människor i denna process.

Anf. 111 SONJA FRANSSON (s) replik

Herr talman! Naturligtvis minskar antalet något men inte så drastiskt som Elving Andersson vill påtala här.

När det gäller frågan om organisation kan jag naturligtvis inte svara exakt på frågan om vad som kommer att ske. Det beror ju på arbetsgivarerna, och när det gäller föreningar beror det på om kommunerna är med och stöttar. I dag står många kommuner för 10 % av lönebidragen. Nu har man möjlighet att gå upp till 20 % i stället. Hur viktig är just den som har ett arbete för organisationen? Vi kanske också måste ställa större krav på organisationen att faktiskt betala lön till den som arbetar där. Nu är det den enskilde funktionshindrade som med sitt arbete subventionerar föreningarna. Jag tycker inte att det är riktigt rätt.

Jag tycker att man skall få betalt för det som man kan utföra, och sedan skall staten vara med och subventionera för det som man inte kan utföra på grund av sitt funktionshinder. Det är det rätta och mest humana sättet att se.

Herr talman! Erling Andersson tog också upp frågan om Samhall. Jag vill återkoppla till det som jag sade tidigare här. Jag tycker inte att det är lämpligt att man utökar Samhalls verksamhet ännu mer. Vi skall använda Samhall på det bästa sättet, både när det gäller att dra in mera till statskassan och för att kunna jobba mer aktivt med funktionshindrade. Det är inte så att man skall få mindre platser, men man skall använda platserna på ett bättre sätt.

Anf. 112 ANNA ÅKERHJELM (m)

Herr talman! Moderata samlingspartiet har ingen reservation fogad till utskottets betänkande, men jag vill ändå passa på tillfället att kommentera några skrivningar i betänkandet.

Moderaterna delar uppfattningen att det på senare tid har uppnåtts positiva resultat inom arbetsmiljöområdet, och det har lett till ett intensivt förändrings- och utvecklingsarbete.

Vi som under de senaste åren har varit politiskt verksamma ute i landet inom kommuner och landsting och även inom andra verksamheter har på nära håll kunnat följa och delta i just detta intensiva förändringsarbete. Omfattande informations- och utbildningsinsatser har genomförts på många olika nivåer, vilka har lett till en ökad medvetenhet och konkreta förbättringar. Det är en process som ständigt pågår.

Att det har lett till en sådan aktivitet beror självfallet på att det har mötts med acceptans från både arbetsgivare och arbetstagare. Omräknat i kronor och ören eller i timmar har det satsats icke obetydliga summor på att förbättra arbetsmiljön ute på arbetsplatserna.

Självfallet har arbetet också stimulerats genom t.ex. Arbetslivsfondens arbete. Forskning, ny teknik och tvärvetenskapligt samarbete inom olika discipliner bidrar i sin tur till att skapa goda förutsättningar. Att vi anser att det är viktigt att föra dessa kunskaper och erfarenheter vidare och att det måste bedrivas en kvalificerad forskning framgår bl.a. av vår motion Ny myndighetsorganisation, som kommer att behandlas vid ett senare tillfälle.

Med detta vill jag ha sagt att den bild som regeringen försöker att måla upp – jag citerar: "det politiska trycket på en förnyelse av arbetslivet försvann emellertid till följd av den politik som förts efter 1991 under den borgerliga regeringen" – är en vrågbild och får hänföras till kategorin politiska floskler.

Utskottet besökte i går AMS. Göte Bernhardsson hade då möjlighet att kommentera AMS framställning inför sysselsättningspropositionen. Vi fick en bred information, och det fördes en intressant diskussion utifrån lönebidragen. Det framkom att anslaget för Åtgärder för arbetshandikappade i stort sett var intecknat med någon variation över landet. Redan nu råder stopp för nya lönebidragsansökningar i vissa län, sades det. Detta innebär att övergången från Samhall till den reguljära arbetsmarknaden stoppas upp. Däremot finns det pengar kvar när det

gäller AMI:s utbildningsbidrag. Men på grund av mer eller mindre budgettekniska hinder kan man inte överföra pengar mellan de olika kontona, som jag uppfattade det.

För en utomstående kan detta tyckas vara onödigt krångligt. Pengarna borde kunna användas där de behövs bäst och gör störst nytta. Om det är på det viset att själva budgettekniken förhindrar en effektiv hantering av de resurser som finns, bör rutinerna naturligtvis ses över.

Herr talman! Till sist några ord om Samhall. Uppslutningen bakom Samhall är såvitt jag vet mycket stor. Under de senaste åren har en bolagisering och en effektivisering genomförts. Nya inriktningar har startats. Men den tydliga markeringen att Samhalls insatser skall riktas mot prioriterade grupper är viktig. Man skall koncentrera sin rekrytering mot personer med svåra handikapp. Samhall har haft en god affärsutveckling, och de krav som ställs bör ha förutsättningar att uppnås.

Ökade insatser på området "avknoppning" som presenteras i Hållplats -94, Samhalls resa mot år 2000, är ett steg mot en spännande och stimulerande utveckling som det finns all anledning för oss att följa upp.

Anf. 113 SONJA FRANSSON (s) replik

Herr talman! Anna Åkerhielm tog upp B 5-anslaget, där det ingår pengar till AMI:s utbildningsbidrag och andra handikappåtgärder såsom lönebidrag. Det är ju riktigt att det är fråga om både och. Men det är också en politisk bedömning vad man skall använda dessa pengar till. Hittills har man ansett att delar av B 5-anslaget skall användas till utbildningsbidrag. Visar det sig nu att det inte behövs så mycket pengar får man senare ta ställning till om det behövs pengar på andra områden. Men som jag sade tidigare är det en politisk bedömning. Såvitt jag förstår av informationen på AMS har också den frågan överlämnats till regeringen. Jag förutsätter att om regeringen, när man ser över helheten, anser att det är lämpligt kommer man att återkomma i kompletteringspropositionen.

Anf. 114 BO NILSSON (s)

Herr talman! Att skapa sysselsättning till flera eller att minska arbetslösheten är det bästa sättet att minska budgetunderskottet och statsskulden. Det har sagts många gånger av många politiker.

I fråga om sysselsättning för personer med handikapp gäller alldeles speciella regler och förhållanden. Men generellt kan sägas att vi – dvs. samhället och vi politiker – har ett speciellt ansvar. Det gäller nästan alltid personer som inget hellre vill än att få jobba precis som vi andra. Det gäller personer som har det besvärligt ändå och som dessutom inte får en chans att komma ut på arbetsmarknaden, framför allt inte när arbetsmarknaden ser så hemsk ut som den gör just nu.

Enligt säkra uppgifter som jag har fått behöver nu ca 100 000 handikappade stöd för att de skall få ett jobb. Detta har Ronny Olander, Bengt Kronblad och jag väckt två motioner om. Den ena motionen handlar om att man skall skapa fler jobb inom Samhall, och den andra

handlar om åtgärder för att skapa fler jobb för personer med funktionshinder.

När man sedan ser vad utskottet har skrivit om dessa motioner, A202 och A289, blir man minst sagt ledsen. Utskottet hänger upp avstyrkandet på två argument. Det första argumentet är att man måste spara, och det andra är att utskottet tidigare har avstyrkt. Jag tycker att båda argumenten är dåliga.

Man slösar med både pengar och människor när man väljer det alternativ till arbete som finns för de arbetshandikappade, dvs. många och långa sjukperioder, sjukbidrag eller förtidspension som leder till passivitet. Arbete betyder i stället att dessa personer får lön och betalar skatt. Dessutom betyder ett arbete väldigt mycket för självförtroendet och möjligheten att klara sig själv.

När det gäller antalet anställda inom Samhall sade Sonja Fransson att alla handikappade ju inte kan få anställning i Samhall. Jag utgår ifrån att det var en felsägning. Jag har här pekat på att det finns 100 000 handikappade som just nu står utanför arbetsmarknaden och som behöver hjälp för att få ett jobb. Det är alltså inte fråga om alla handikappade, utan det gäller 600–1 000 personer. Dessutom skulle jag kunna tala mycket och länge om Samhalls framgångsrika arbete med att slussa ut människor från Samhall. Jag hoppas att det där var en felsägning.

Så länge som arbetsmarknaden ser så hemsk ut som den nu gör är det ingen som helst fara med en så pass liten ökning av antalet som vi föreslår. Vi kräver ju en plan för att man skall kunna öka antalet anställda inom Samhall, och det tycker jag är i högsta grad rimligt.

Vi har föreslagit att när man börjar med lönebidrag skall man inte ha något tak, utan att man borde kunna få ut upp till 100 %. När man sedan har börjat jobba och kanske gjort så mycket att man drar in pengar till sin organisation eller när man visar att man gör ett fint jobb, kan detta lösas genom en minskning av anslaget eller genom att det utbetalas anslag på annat sätt. Sonja Fransson var t.ex. inne på att kommuner eller andra skulle kunna ställa upp med pengar.

Men det blir ju litet konstigt. Först minskar man anslaget till 80 % och sedan tror man att andra skall gå in och hjälpa till. Det betyder att väldigt många kommer att avstå från att anställa personer. En del får kanske friställa den personal som i dag är anställd med lönebidrag. Det här är allvarligt.

Sonja Fransson tog upp ett exempel om en myndighet. Myndigheterna kan säkert klara detta. Men de ideella organisationerna – handikapporganisationer och idrottsorganisationer – kommer att få problem. Jag tycker att man borde titta på detta innan man sänker anslaget.

Herr talman! Låt mig ändå konstatera att utskottet tycks resonera så här: Vi sparar mest genom att minska anslaget eller skärpa kraven för att handikappade skall få jobb. Det berör framför allt de 100 000 personer som i dag bankar på dörren och vill in på arbetsmarknaden, men också dem som kanske redan har ett jobb som de riskerar att förlora genom dessa förändringar.

Jag kan förstå att man i besparingstider resonerar så här. Men det borde finnas en vision, en plan, för hur vi skall klara dessa personer som inget hellre vill än att ha ett jobb.

När det gäller ungdomarna, som är en annan svag grupp, är vi duktiga. Vi har en plan och förslag till åtgärder som skulle innebära att vi i stort sett fick bort ungdomsarbetslösheten. Men när det gäller de handikappade saknas en sådan plan.

Jag skulle gärna vilja höra vad Sonja Fransson säger om en vision eller en plan för hur vi skall kunna klara en sådan svår situation för en utsatt grupp.

Herr talman! Om det blir votering på de punkter som berör våra motioner, t.ex. reservationerna 5 och 9 från Hans Andersson som delvis betyder bifall till våra motioner, kommer jag att stödja reservationerna.

Överläggningen var härmed avslutad.

Beslut

KU38 Presstöd m.m.

Mom. 3 (presstödet i allmänhet)

1. utskottet

2. res. 4 (m)

3. res. 5 (fp)

Res. 5 ställdes mot res. 4 som biträdades med acklamation.

Huvudvotering:

218 för utskottet

72 för res. 4

27 avstod

32 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 151 s, 24 c, 2 fp, 19 v, 15 mp, 7 kds

För res. 4: 72 m

Avstod: 21 fp, 6 kds

Frånvarande: 10 s, 8 m, 3 c, 3 fp, 3 v, 3 mp, 2 kds

Barbro Westerholm (fp) anmälde att hon avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Övriga moment

Kammaren biföll utskottets hemställan.

KU26 Riksdagens förvaltningskontors verksamhetsberättelse

Kammaren biföll utskottets hemställan.

KU41 Samhällsinformation

Kammaren biföll utskottets hemställan.

JuU12 Anslag till Justitiekanslern
Kammaren biföll utskottets hemställan.

LU19 Anslag på konsumentområdet för budgetåret 1995/96
Kammaren biföll utskottets hemställan.

LU21 Anslag till Bokföringsnämnden, m.m.
Kammaren biföll utskottets hemställan.

KrU14 Idrott

Mom. 3 (idrottsrörelsens oberoende ställning)

1. utskottet

2. res. 1 (m, c, fp, kds)

Votering:

185 för utskottet

131 för res. 1

33 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 151 s, 1 c, 19 v, 14 mp

För res. 1: 72 m, 23 c, 23 fp, 13 kds

Frånvarande: 10 s, 8 m, 3 c, 3 fp, 3 v, 4 mp, 2 kds

Mom. 4 (tillsättande av en parlamentarisk utredning med uppgift att utreda den långsiktiga finansieringen av statens stöd till idrotten och idrottens möjligheter till ökad självfinansiering)

1. utskottet

2. res. 2 (mp, c)

Votering:

260 för utskottet

57 för res. 2

32 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 151 s, 72 m, 23 fp, 1 v, 13 kds

För res. 2: 24 c, 18 v, 15 mp

Frånvarande: 10 s, 8 m, 3 c, 3 fp, 3 v, 3 mp, 2 kds

Mom. 6 (försöksverksamhet med en massiv stödsats till idrottsrörelsen och andra ideella organisationer på en krisdrabbad ort)

1. utskottet

2. res. 3 (kds)

Votering:

304 för utskottet

13 för res. 3

32 frånvarande
Kammaren biföll utskottets hemställan.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 151 s, 72 m, 24 c, 23 fp, 19 v, 15 mp
För res. 3: 13 kds
Frånvarande: 10 s, 8 m, 3 c, 3 fp, 3 v, 3 mp, 2 kds

Mom. 11 (stöd för motionsverksamhet för studerande vid kårorterna)
1. utskottet
2. res. 4 (fp, v, mp)
Kammaren biföll utskottets hemställan genom uppresning.

Övriga moment
Kammaren biföll utskottets hemställan.

UbU8 Betygssystemet i grundskolan

Mom. 1 (betygsfri skola)
1. utskottet
2. res. 1 (v)
Votering:
297 för utskottet
20 för res. 1
32 frånvarande
Kammaren biföll utskottets hemställan.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 150 s, 72 m, 24 c, 23 fp, 15 mp, 13 kds
För res. 1: 1 s, 19 v
Frånvarande: 10 s, 8 m, 3 c, 3 fp, 3 v, 3 mp, 2 kds

Mom. 4 (nationella prov)
1. utskottet
2. res. 3 (m)
Kammaren biföll utskottets hemställan med acklamation.

Mom. 6 (omdöme i slutbetyget)
1. utskottet
2. res. 6 (c, fp, kds)
Votering:
192 för utskottet
72 för res. 6
52 avstod
33 frånvarande
Kammaren biföll utskottets hemställan.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 151 s, 7 m, 19 v, 15 mp
För res. 6: 12 m, 24 c, 23 fp, 13 kds
Avstod: 52 m
Frånvarande: 10 s, 9 m, 3 c, 3 fp, 3 v, 3 mp, 2 kds

UbU9 Vissa gymnasieskolfrågor

Mom. 1 (ändring av timplaner för gymnasieskolan)

1. utskottet

2. res. 1 (m, c, v, kds)

Votering:

192 för utskottet

126 för res. 1

31 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 151 s, 23 fp, 3 v, 15 mp

För res. 1: 73 m, 24 c, 16 v, 13 kds

Frånvarande: 10 s, 7 m, 3 c, 3 fp, 3 v, 3 mp, 2 kds

Hanna Zetterberg (v) anmälde att hon avsett att rösta nej men markerats ha röstat ja.

Övriga moment

Kammaren biföll utskottets hemställan.

BoU15 Vattenrätt m.m.

Mom. 1 (ersättningsreglerna)

1. utskottet

2. res. (m)

Votering:

243 för utskottet

74 för res.

32 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 150 s, 24 c, 23 fp, 19 v, 15 mp, 12 kds

För res: 73 m, 1 kds

Frånvarande: 11 s, 7 m, 3 c, 3 fp, 3 v, 3 mp, 2 kds

Mom. 2–6

Kammaren biföll utskottets hemställan.

AU12 Arbetslivspolitik

Mom. 2 (obligatorisk företagshälsovård m.m.)

1. utskottet

2. res. 2 (v)

Votering:

299 för utskottet

19 för res. 2

31 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 151 s, 73 m, 24 c, 23 fp, 15 mp, 13 kds

För res. 2: 19 v

Frånvarande: 10 s, 7 m, 3 c, 3 fp, 3 v, 3 mp, 2 kds

Mom. 3 (handikappanpassning m.m.)

1. utskottet

2. res. 3 (fp, v, mp)

Votering:

260 för utskottet

57 för res. 3

32 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 150 s, 73 m, 24 c, 13 kds

För res. 3: 23 fp, 19 v, 15 mp

Frånvarande: 11 s, 7 m, 3 c, 3 fp, 3 v, 3 mp, 2 kds

Mom. 5 (arbetslöshetssituationen för arbetshandikappade)

1. utskottet

2. res. 4 (fp, c, kds)

Votering:

235 för utskottet

77 för res. 4

5 avstod

32 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 148 s, 73 m, 14 v

För res. 4: 2 s, 24 c, 23 fp, 15 mp, 13 kds

Avstod: 5 v

Frånvarande: 11 s, 7 m, 3 c, 3 fp, 3 v, 3 mp, 2 kds

Mom. 10 (inriktningen av besparingsåtgärder inom anslaget

Särskilda åtgärder för arbetshandikappade)

1. utskottet

2. res. 7 (fp, c)

3. res. 8 (v)

Förberedande votering:

66 för res. 7

21 för res. 8

229 avstod

33 frånvarande

Kammaren biträdde res. 7.

Huvudvotering:

238 för utskottet

79 för res. 7

32 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 150 s, 73 m, 2 v, 13 kds

För res. 7: 24 c, 23 fp, 17 v, 15 mp

Frånvarande: 11 s, 7 m, 3 c, 3 fp, 3 v, 3 mp, 2 kds

Prot. 1994/95:77

22 mars

Mom. 14 (anslag till Särskilda åtgärder för arbetshandikappade)

1. utskottet

2. res. 10 (c)

3. res. 12 (v)

Res. 12 ställdes mot res. 10 som biträdades med acklamation.

Huvudvotering:

261 för utskottet

24 för res. 10

32 avstod

32 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet : 150 s, 71 m, 4 fp, 8 v, 15 mp, 13 kds

För res. 10: 24 c

Avstod: 2 m, 19 fp, 11 v

Frånvarande: 11 s, 7 m, 3 c, 3 fp, 3 v, 3 mp, 2 kds

Inga Berggren (m) anmälde att hon avsett att rösta ja men markerats ha avstått från att rösta.

Mom. 17 (anslag till driften av Samhall)

1. utskottet

2. res. 16 (v)

Votering:

277 för utskottet

19 för res. 16

20 avstod

33 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 150 s, 71 m, 6 c, 22 fp, 15 mp, 13 kds

För res. 16: 19 v

Avstod: 1 m, 18 c, 1 fp

Frånvarande: 11 s, 8 m, 3 c, 3 fp, 3 v, 3 mp, 2 kds

Övriga moment

Kammaren biföll utskottets hemställan.

15 § Bordläggning

Anmäldes och bordlades

Proposition

1994/95:156 Godkännande av överenskommelse mellan Sverige och Finland om avgränsning i Ålands hav och norra Östersjön, m.m.

Skrivelse

1994/95:167 Det svenska miljöarbetet i EU – Inriktning och genomförande

Motioner

med anledning av prop. 1994/95:147 Rätten till förtidspension och sjukpenning samt folkpension för gifta

1994/95:Sf13 av Gullan Lindblad m.fl. (m)

1994/95:Sf14 av Ann-Marie Fagerström (s)

1994/95:Sf15 av Ulla Hoffmann m.fl. (v)

1994/95:Sf16 av Rose-Marie Frebran m.fl. (kds)

1994/95:Sf17 av Ragnhild Pohanka (mp)

med anledning av prop. 1994/95:152 Regler för godkända och auktoriserade revisorer

1994/95:N13 av Per Westerberg m.fl. (m)

1994/95:N14 av Kjell Ericsson m.fl. (c)

med anledning av prop. 1994/95:154 Val till Europaparlamentet m.m.

1994/95:K17 av Peter Eriksson (mp)

1994/95:K18 av Birgit Friggebo m.fl. (fp)

1994/95:K19 av Gudrun Schyman m.fl. (v)

1994/95:K20 av Alf Svensson m.fl. (kds)

med anledning av prop. 1994/95:165 Ett högskoleverk

1994/95:Ub46 av Inger Davidson m.fl. (kds)

1994/95:Ub47 av Beatrice Ask m.fl. (m)

1994/95:Ub48 av Andreas Carlgren m.fl. (c)

1994/95:Ub49 av Barbro Westerholm (fp)

1994/95:Ub50 av Gunnar Goude m.fl. (mp)

1994/95:Ub51 av Arne Mellqvist m.fl. (s)

med anledning av prop. 1994/95:166 Finansiering m.m. av lantmäteri- och fastighetsdataverksamhet

1994/95:Bo8 av Lisbeth Staaf-Igelström (s)

1994/95:Bo9 av Carl-Johan Wilson och Ulf Melin (fp, m)

16 § Anmälan om interpellation

Anmälades att följande interpellation framställdes

den 22 mars

1994/95:85 av *Ragnhild Pohanka* (mp) till statsministern om FN:s världstoppsmöte om social utveckling

Interpellationen redovisas i bilaga som fogas till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 28 mars.

17 § Anmälan om frågor

Prot. 1994/95:77

22 mars

Anmäldes att följande frågor framställdes

den 22 mars

1994/95:378 av *Per-Ola Eriksson* (c) till finansministern om kostnaderna för Öresundsbron

1994/95:379 av *Per-Ola Eriksson* (c) till kommunikationsministern om ekonomisk redovisning för Öresundsbroprojektet

Frågorna redovisas i bilaga som fogas till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 28 mars.

18 § Kammaren åtskildes kl. 15.12.

Förhandlingarna leddes

av andre vice talmannen från sammanträdets början t.o.m. 10 § anf. 32 (delvis),

av tredje vice talmannen därefter t.o.m. 12 § anf. 79 (delvis) och
av förste vice talmannen därefter till sammanträdets slut.

Vid protokollet

GUNNAR GRENFORS

/Barbro Nordström

Innehållsförteckning

1 § Justering av protokoll.....	1
2 § Hänvisning av ärenden till utskott.....	1
Meddelande om samlad votering.....	1
3 § Riksdagens förvaltningskontors verksamhetsberättelse.....	1
Konstitutionsutskottets betänkande 1994/95:KU26.....	1
(Beslut skulle fattas efter 14 §.)	1
4 § Presstöds m.m.	2
Konstitutionsutskottets betänkande 1994/95:KU38.....	2
Anf. 1 BIRGER HAGÅRD (m)	2
Anf. 2 HÅKAN HOLMBERG (fp).....	4
Anf. 3 KURT OVE JOHANSSON (s).....	6
Anf. 4 ANDRE VICE TALMANNEN	10
Anf. 5 BIRGER HAGÅRD (m) replik.....	10
Anf. 6 KURT OVE JOHANSSON (s) replik.....	10
Anf. 7 BIRGER HAGÅRD (m) replik.....	11
Anf. 8 KURT OVE JOHANSSON (s) replik.....	11
Anf. 9 HÅKAN HOLMBERG (fp) replik	12
Anf. 10 KURT OVE JOHANSSON (s) replik.....	13
Anf. 11 HÅKAN HOLMBERG (fp) replik	13
Anf. 12 KURT OVE JOHANSSON (s) replik.....	14
Anf. 13 PETER ERIKSSON (mp).....	14
Anf. 14 HÅKAN HOLMBERG (fp).....	16
Anf. 15 PETER ERIKSSON (mp).....	16
Anf. 16 HÅKAN HOLMBERG (fp).....	17
Anf. 17 PETER ERIKSSON (mp).....	17
(Beslut fattades efter 14 §.).....	17
5 § Samhällsinformation.....	17
Konstitutionsutskottets betänkande 1994/95:KU41	17
Anf. 18 INGER LUNDBERG (s)	17
Anf. 19 PER BILL (m)	19
Anf. 20 BIRGIT FRIGGEBO (fp).....	21
Anf. 21 INGER LUNDBERG (s) replik.....	22
Anf. 22 BIRGIT FRIGGEBO (fp) replik.....	23
Anf. 23 INGER LUNDBERG (s) replik.....	23
Anf. 24 PETER ERIKSSON (mp).....	24
Anf. 25 INGER LUNDBERG (s) replik.....	24
Anf. 26 PETER ERIKSSON (mp) replik.....	25
Anf. 27 PER BILL (m)	25
Anf. 28 PETER ERIKSSON (mp).....	25
(Beslut fattades efter 14 §.).....	25

6 § Anslag till Svensk författningssamling m.m.	26
Justitieutskottets betänkande 1994/95:JuU11	26
(Beslut fattades efter 14 §.)	26
7 § Anslag till Justitiekanslern.....	26
Justitieutskottets betänkande 1994/95:JuU12.....	26
(Beslut fattades efter 14 §.)	26
8 § Anslag på konsumentområdet för budgetåret 1995/96.....	26
Lagutskottets betänkande 1994/95:LU19	26
Anf. 29 BIRGIT HENRIKSSON (m).....	26
Anf. 30 KARIN OLSSON (s).....	27
(Beslut fattades efter 14 §.)	27
9 § Anslag till Bokföringsnämnden, m.m.....	27
Lagutskottets betänkande 1994/95:LU21	27
(Beslut fattades efter 14 §.)	27
10 § Idrott.....	28
Kulturutskottets betänkande 1994/95:KrU14	28
Anf. 31 STIG BERTILSSON (m).....	28
Anf. 32 MARIANNE ANDERSSON (c)	29
Anf. 33 CARL-JOHAN WILSON (fp).....	31
Anf. 34 CHARLOTTA L BJÄLKEBRING (v).....	32
Anf. 35 EWA LARSSON (mp)	34
Anf. 36 ANDERS NILSSON (s).....	35
Anf. 37 STIG BERTILSSON (m) replik.....	38
Anf. 38 ANDERS NILSSON (s) replik.....	39
Anf. 39 STIG BERTILSSON (m) replik.....	39
Anf. 40 ANDERS NILSSON (s) replik.....	40
Anf. 41 CARL-JOHAN WILSON (fp) replik	40
Anf. 42 ANDERS NILSSON (s) replik.....	40
Anf. 43 CARL-JOHAN WILSON (fp) replik	41
Anf. 44 ANDERS NILSSON (s) replik.....	41
Anf. 45 EWA LARSSON (mp) replik.....	41
Anf. 46 ANDERS NILSSON (s) replik.....	42
Anf. 47 EWA LARSSON (mp) replik.....	42
Anf. 48 ANDERS NILSSON (s) replik.....	42
Anf. 49 MARIANNE ANDERSSON (c) replik	43
Anf. 50 ANDERS NILSSON (s) replik.....	43
Anf. 51 MARIANNE ANDERSSON (c) replik	43
Anf. 52 ANDERS NILSSON (s) replik.....	44
Anf. 53 CHARLOTTA L BJÄLKEBRING (v) replik	44
Anf. 54 ULLA-BRITT HAGSTRÖM (kds).....	44
Anf. 55 ANDERS NILSSON (s) replik.....	46
Anf. 56 ULLA-BRITT HAGSTRÖM (kds) replik.....	46
(Beslut fattades efter 14 §.)	46
11 § Betygssystemet i grundskolan.....	46

Utbildningsutskottets betänkande 1994/95:UbU8	46
Anf. 57 BEATRICE ASK (m)	46
Anf. 58 ANDREAS CARLGREN (c)	48
Anf. 59 CONNY SANDHOLM (fp)	49
Anf. 60 BJÖRN SAMUELSON (v)	50
Anf. 61 INGER DAVIDSON (kds)	52
Anf. 62 INGEGERD WÄRNERSSON (s)	53
Anf. 63 BJÖRN SAMUELSON (v) replik	54
Anf. 64 INGEGERD WÄRNERSSON (s) replik	54
Anf. 65 BJÖRN SAMUELSON (v) replik	54
Anf. 66 BEATRICE ASK (m) replik	55
Anf. 67 INGEGERD WÄRNERSSON (s) replik	55
Anf. 68 BEATRICE ASK (m) replik	56
Anf. 69 INGEGERD WÄRNERSSON (s) replik	56
Anf. 70 INGER DAVIDSON (kds) replik	57
Anf. 71 INGEGERD WÄRNERSSON (s) replik	57
Anf. 72 INGER DAVIDSON (kds) replik	57
Anf. 73 INGEGERD WÄRNERSSON (s) replik	58
Anf. 74 GUNNAR GOUDE (mp)	58
Anf. 75 BEATRICE ASK (m)	59
Anf. 76 GUNNAR GOUDE (mp)	59
Anf. 77 BEATRICE ASK (m)	59
Anf. 78 GUNNAR GOUDE (mp)	60
(Beslut fattades efter 14 §.)	60
12 § Vissa gymnasieskolfrågor	60
Utbildningsutskottets betänkande 1994/95:UbU9	60
Anf. 79 ULF MELIN (m)	60
Anf. 80 ANDREAS CARLGREN (c)	62
Anf. 81 INGER DAVIDSON (kds)	62
Anf. 82 AGNETA LUNDBERG (s)	63
Anf. 83 ULF MELIN (m) replik	65
Anf. 84 AGNETA LUNDBERG (s) replik	65
Anf. 85 ULF MELIN (m) replik	65
Anf. 86 AGNETA LUNDBERG (s) replik	65
Anf. 87 ANDREAS CARLGREN (c) replik	66
Anf. 88 AGNETA LUNDBERG (s) replik	66
Anf. 89 ANDREAS CARLGREN (c) replik	66
Anf. 90 AGNETA LUNDBERG (s) replik	66
Anf. 91 INGER DAVIDSON (kds)	67
Anf. 92 AGNETA LUNDBERG (s)	67
(Beslut fattades efter 14 §.)	67
13 § Vattenrätt m.m.	67
Bostadsutskottets betänkande 1994/95:BoU15	67
Anf. 93 KNUT BILLING (m)	67
Anf. 94 BRITTA SUNDIN (s)	68
(Beslut fattades efter 14 §.)	69
14 § Arbetslivspolitik	69

Arbetsmarknadsutskottets betänkande 1994/95:AU12.....	69
Anf. 95 ELVING ANDERSSON (c).....	69
Anf. 96 OLA STRÖM (fp).....	70
Anf. 97 INGRID BURMAN (v).....	72
Anf. 98 DAN ERICSSON (kds).....	75
Anf. 99 SONJA FRANSSON (s).....	75
Anf. 100 OLA STRÖM (fp) replik.....	77
Anf. 101 SONJA FRANSSON (s) replik	78
Anf. 102 OLA STRÖM (fp) replik.....	78
Anf. 103 SONJA FRANSSON (s) replik	79
Anf. 104 INGRID BURMAN (v) replik.....	79
Anf. 105 SONJA FRANSSON (s) replik	79
Anf. 106 INGRID BURMAN (v) replik.....	80
Anf. 107 SONJA FRANSSON (s) replik	80
Anf. 108 ELVING ANDERSSON (c) replik.....	81
Anf. 109 SONJA FRANSSON (s) replik	81
Anf. 110 ELVING ANDERSSON (c) replik.....	82
Anf. 111 SONJA FRANSSON (s) replik	82
Anf. 112 ANNA ÅKERHJELM (m)	83
Anf. 113 SONJA FRANSSON (s) replik	84
Anf. 114 BO NILSSON (s)	84
Beslut	86
KU38 Presstöd m.m.	86
KU26 Riksdagens förvaltningskontors verksamhetsberättel- se	86
KU41 Samhällsinformation	86
JuU11 Anslag till Svensk författningssamling m.m.....	87
JuU12 Anslag till Justitiekanslern	87
LU19 Anslag på konsumentområdet för budgetåret 1995/96 ..	87
LU21 Anslag till Bokföringsnämnden, m.m.....	87
KrU14 Idrott.....	87
UbU8 Betygssystemet i grundskolan.....	88
UbU9 Vissa gymnasieskolfrågor.....	89
BoU15 Vattenrätt m.m.	89
AU12 Arbetslivspolitik	89
15 § Bordläggning.....	91
16 § Anmälan om interpellation	92
1994/95:85 av Ragnhild Pohanka (mp) till statsministern om FN:s världstoppsmöte om social utveckling.....	92
17 § Anmälan om frågor	93
1994/95:378 av Per-Ola Eriksson (c) till finansministern om kostnaderna för Öresundsbron.....	93
1994/95:379 av Per-Ola Eriksson (c) till kommunika- tionsministern om ekonomisk redovisning för Öresunds- broprojektet.....	93

Prot. 1994/95:77
22 mars

18 § Kammaren åtskildes kl. 15.12..... 93

